

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÝCH VIED

Inštitút Politologických štúdií

Katedra Medzinárodných vzťahov

Diplomová práca

2020

Martina Vošková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED

Inštitút Politologických štúdií

Katedra Medzinárodných vzťahov

Prečo Česká republika odložila prijatie meny euro?

Diplomová práca

Autorka práce: Ing. Martina Vošková

Študijný program: Politológia

Vedúci práce: doc. PhDr. Jan Karlas, Ph.D., M.A.

Rok obhajoby: 2020

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracovala samostatne a použila len uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby bola práca sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Prahe dňa ...

Martina Vošková

Bibliografický záznam

VOŠKOVÁ, Martina. *Prečo Česká republika odložila prijatie meny euro?*. Praha, 2020. 92 s. Diplomová práca (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Inštitút Politológie. Katedra Medzinárodných vzťahov. Vedúci diplomovej práce doc. PhDr. Jan Karlas, Ph.D., M.A.

Rozsah práce: 173 013 znakov vrátane medzier

Anotácia

Diplomová práca sa venuje odkladaniu termínu vstupu ČR do eurozóny a je konštruovaná ako prípadová štúdia. Pozorované obdobie vymedzuje rokmi 2002-2020, pričom vysvetlenie oficiálnych stanovísk vlády hľadá aj v širšom historickom kontexte. Hlavným cieľom práce je zodpovedať, prečo česká vláda oddaľuje prijatie eura a ozrejmiť príčiny, ktoré jej to umožňujú. Práca aplikuje materiálny aspekt teórie liberálneho intergovernmentalizmu do českého kontextu, pričom približuje ekonomické záujmy ČR na makro a mikro úrovni. Následne popisuje pozície významných záujmových skupín, primárne exportérov, a ich vplyv na vládne stanovisko. V rámci teórie konštruktivizmu, odmieta exkluzívny charakter českej národnej identity, ktorú dáva do kontextu s vývojom verejnej mienky v otázke prijatia eura. Do problematiky vnáša prizmu ideológie a osvetľuje chovanie politických aktérov v otázke menovej integrácie. Perspektíva ideológie sa zdá byť najlepšie vysvetľujúca českú zdržanlivosť, predovšetkým dominantný euroskeptizmus ODS presahujúci do ČNB a populizmus dominujúci u nových politických aktérov. Avšak ekonomické záujmy a národná identita poskytujú parciálne objasnenie okolností, ktoré umožnili zdržanlivosť vlády a ozrejmuje, prečo euro optimistické strany (ČSSD) väčšmi nenaliehali na prijatie eura. Práca ponúka komplexnú analýzu českého stanoviska k európskej menovej integrácii.

Annotation

The diploma thesis is devoted to explanation of Czech position towards European monetary integration. Even though Czechia is committed to adopt euro, the official term has not been set. The main purpose of a thesis is to answer why the Czech Republic postponed entrance into to eurozone indefinitely. The first chapter applies materialistic aspects of liberal intergovernmentalist theory into the Czech context by analysing economic interests on micro and macro level. Detailed cost-benefit analysis results in a slight favour of entrance. However, valid economic arguments on both sides and lack of interest group pressure allow government to adopt waiting strategy. Second analytical part incorporates constructivist theory, particularly defines Czech national identity and its effect on public opinion on eurozone. The thesis refuses exclusive character of the Czech identity and its ability to fully explain postponement of euro adoption. Thesis main contribution to international relation research is final chapter, which extends traditional integration theories by perspective of ideology. Ideological prism seems to present the most eloquent explanation of the Czech position, especially dominance of firstly the Eurosceptic ODS and then populist party ANO, as well as conservative stance of CNB. Despite the fact that economic interest and national identity cannot sufficiently clarify abstention from euro adoption in Czechia, they elucidate important circumstances, which explain limited activity of euro optimistic parties (CSSD) and enable government to delay eurozone accession.

Kľúčové slová

eurozóna, Česká republika, liberálny intergovernmentalizmus, konštruktivizmus, ideológia, európska menová integrácia, EMÚ, národná identita, ekonomické záujmy

Keywords

eurozone, Czechia, liberal intergovernmentalism, constructivism, ideology, European monetary integration, national identity, economic interests, EMU

Title

Why the Czech Republic postponed adoption of the euro currency?

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som rada pod'akovala Doc. PhDr. Janu Karlasovi, M.A., Ph.D., za jeho cenné rady a odborné vedenie.

Projekt diplomovej práce

Na tomto mieste prikladám pôvodný projekt v originálnom znení tak, ako bol nahraný do SIS

Introduction to the topic

In the year 2004 the Czech Republic together with eight eastern and central European countries joined the European union and declared the will to join the European Monetary Union as well. The eurozone was perceived as the natural milestone, continuation of the deeper integration process. The obligation to introduce the euro was part of the Accession Treaty signed by the Czech Republic in 2003. First political commitment regarding the adoption of the euro currency was set up to years 2009 and 2010. However, several delays followed and from the year 2006 the final date is indefinite as well as the term for joining the ERM II mechanism. This diploma thesis would like to examine reasons behind the deferment. The key question, which this work would like to answer is: why the Czech Republic after 14 years of membership in the European union still did not come up with the term for joining the EMU or at least the ERM II mechanism.

The majority of the academic works focused on position of specific member states in the European monetary integration process have been analysing cases of France, the United Kingdom and Germany. The diploma thesis would like to contribute to this field of International Relations by introducing the case study of the Czech Republic with deeper emphasis on material interests and thus theory of Liberal intergovernmentalism. Following the LI approach, the work would like to focus on constructivist theories and the influence of identities and the last part considers the effect of economic and political ideologies on different political actors' positions towards the question of joining the eurozone.

Research target, research question

- Why the Czech Republic postponed adoption of the euro currency?
  - What was the development of Czech Republic position towards the adoption of the euro currency?
    - What was the position of political elite, central bank as the main economic authority and the public?
  - Could material interests be the solely explanation for the Czech postponement of the euro adoption?

- Economic interests: Cost Benefit analysis (impact of the financial crisis), nominal and real convergence, Maastricht Convergence criteria, questioning of the Maastricht criteria, OCA, impact of the domestic economic interest groups (international companies, companies oriented on domestic market, banks), Embedded currency area (ECA)
- Could the national identity be the solely explanation for the Czech postponement of the euro adoption?
  - National identity, context, discourse, Euroscepticism,
- Could be found the relationship between Czech political parties, their ideology (political or economic) and position towards the eurozone?
  - Economic ideologies (the role of ideas): Mundell-Fleming model, the rule-versus-discretion model (liberal economists), transaction cost model, the approach of neoliberalism (monetarism) towards the EMU, the approach of relevant Keynesian theories, OCA, left-right ideological orientation of political parties

Literature review

LIBERAL INTERGOVERNMENTALISM

The part of the diploma thesis devoted to the theory of Liberal Intergovernmentalism is based on the Moravcsik theoretical conclusion defined in the book *The Choice for Europe* (1998) and ideas of Frank Schimmelfennig. According to Moravcsik (1998), essential for forming the European monetary union were commercial considerations of national governments and the real monetary situation encouraging in the integration incentives. However, he argues that pure economical interest would lead to deeper, not geographically limited institutionalisation of European countries. Thus, to explain the current state of the EMU defined by geographical limitation and diversity, geopolitical ideology should be considered. Although, economic interests do not explain process of the European monetary integration completely, Moravcsik supposes they are primal. Interests of economic groups are preferred by rationally acting decision-makers over the security concerns, ideology or public opinion. Hence, economics limits the space left for geopolitical manoeuvres. The Liberal Intergovernmentalism is the reaction to neofunctionalism and its inability to theoretically explain continuing European integration process. In the case of monetary integration direct commercial interests have lower

influence compare to macroeconomic goals. Economic science concerned with problems of monetary union and its ability and conditions to function formulate theories of monetary union. Thus, significant part of the work is devoted to theories of monetary union: Optimum currency area (OCA), Mundell-Fleming model, the rule-versus-discretion model (liberal economists), De Grauwe's critique of the OCA and transaction cost model summarized by Hall (1989). The OCA operates with three variables so called holy trinity: capital mobility, autonomous monetary policy, exchange rate. The theory argues that in functional monetary union only two variables could be fulfilled at the same time. The critique of Optimum Currency area is compelled by De Grauwe (2005) and question the theory on several levels: do differences between countries matter; and is monetary policy and exchange rate as its instrument effective? Besides, critique emphasizes importance of differentiating between permanent and temporary asymmetric shocks, which lead to conclusion that countries face two kinds of costs, when entering the monetary union.

CONSTRUCTIVISM

Social constructivism come into attention of European integration scholars at the end of 1990s, when it challenged range of LI theory interest. Liberal intergovernmentalism was criticised for treating interests of actors as exogenously given and not encapsulating political discourse, culture, social constructions of identities and interests. Basically, social constructivism questions origins of social reality, examine how the social reality is constructed and claims that it is reproduced and constructed by the actions of social actors. As was already mentioned LI focus predominantly on economic interests, in contrast the constructivism rather emphasizes the argumentation of actors. Constructivist approach perceives state's actions as socially constructed and influenced by values, identities and social norms. However, the constructivism is not substantial theory and is not able to solely explain monetary integration, but it can bring new perspectives into the discussion about joining the eurozone. Thorough analyse of Czech negative approach towards monetary integration have to examine also these aspects. Constructivists mention communication and discourse as instruments able to change actor's opinion, view of the world or even interests. Authors mentioned in this work as substantial representants of the constructivism are Jeffrey Checkel, Martin Marcussen and Thomas Risse. Money have historically affected the state and nation building and eurozone is no exception. Risse argues that visions of European political order significantly effect actors' perception of their economic interests. He operates with *collective identity* and define it using four features: social psychology as theoretical foundation, tendency to differentiate groups and perceive group one

identifies with as more positive compare to the groups left outside, national identities are defined based on territorial criteria and individual could hold multiple social identities. The Czech national identity and its development analysed Vlachová, Řeháková (2009) when they compared it to other countries of Central and Eastern Europe.

ECONOMIC AND POLITICAL IDEOLOGY

This part of the work examines if political and economic ideology could shape preferences of government towards joining the eurozone. Until now, only limited amount of literature has been focused particularly on the relationship between governments ideology and exchange rate, monetary union or specifically EMU. In discipline of political science, academic research working with the topic of ideology has been focused mostly on political parties and their causal effect on position towards European integration. Literature has been exploring primarily left-right ideological orientation of political parties (Aspinwall, 2002; Hix and Lord, 1997; Hooghe et al, 2002; Marks, 2004; Marks et al, 2002). Empirical findings resulted in so called converted U-pattern curve claiming that centre-positioned parties are more pro-European and in favour of further European integration. Further analysis came to different claims, Hooghe (2002) perceives inverted U-curve as misleading and found linear dependence from left pro-integrationists to right anti-integrationists and he stresses position of 'new politics' dimension including aspects such as lifestyle, culture and so on.

In his later work, Aspinwall (2003) compared cases of Great Britain, France and Italy and claims that position of political parties on EMU and therefore government's position derived from their ideological left-right location in socioeconomic space. Center located actors favor currency stabilization, actors on periphery opposed it. For leftists is lowering the unemployment rate naturally more important than increasing the countries outcome. However, to maintain currency link in the Exchange Rate Mechanism (ERM) commitment to price stability is required, which define spending and prescribe monetary policy. On the other hand, right-wing parties opposed the currency stabilization as well as it undermines state independence to make economic decisions. Only parties located in the center of right-left ideological axes, favored price stability, limited economic intervention, fiscal discipline, lowering the obstacles in trade. However, Prosser (2015) stresses that general left-right dimension involves both economic (left: government control of the economy, right: free market) and social issues (left: socially liberal/ progressive, right: socially conservative/ traditional) and argues that these should be examined separately.

From the economic point, the question could be: what the relationship between government's ideology and the preference of exchange rate regime is. Discussion over influence of economic ideology on political actors is discussed in the book *The Currency of Ideas* (1998) written by of McNamara and applied by Quaglia (2004) on the case of Italy's policy toward European monetary integration. Previous literature affirms there is link between ideology and party preferences to macroeconomic objectives (Hibbs, 1977; Alesina, 1987). Chang and Lee (2017) contribute by exploring relationship between government's ideology and exchange rate regime, when considering also: level of country's economic development, globalisation, central bank independence, democracy, strength of the government. As a result, they claim leftist parties are more likely to implement flexible regime compare to the fixed one. When distinguished Eurozone from Non-Eurozone countries they discovered interesting results. The results suggested that ideology has higher impact on the actual exchange rate regime, the one that has been already implemented, than on regime announced.

None of these works was focused on case of the Czech Republic and its position towards European monetary union.

Concept and theoretical framework, research hypotheses

The diploma thesis is based on two crucial theories of European integration: the liberal intergovernmentalism and the constructivism. Third part examines effect of ideologies of political parties on position of the Czech Republic.

The political theory of liberal intergovernmentalism was developed by Andrew Moravcsik in the 1990s and acquired status of baseline theory of European integration. The LI is state oriented and perceives states as rational actors, whose decisions are based on material interests. Basically, Moravcsik argues that major steps in European integration process and their timing could be explained through mix of economic interests, relative power and credible commitments of specific actors. The first theoretical part of the work will focus on material interests of the Czech Republic towards the decision to join the eurozone.

LI as the theory to explain Czech Republic's postponement of the entrance into the Eurozone:

The idea of deeper integration specifically monetary union and its ability to function is mainly domain of Economics. Therefore, the approach of Liberal intergovernmentalism theory based on cost-benefit analysis appears to be relevant for answering the main question of this work.

Hypothesis 1: The Czech Republic's opinion on joining the European monetary union can be explained by thorough analysis of his economic interests.

Constructivism, the most relevant opponent of the liberal intergovernmentalism is often defined as the supplement for the LI theory. Constructivists understand international relations not only as the consequence of the human nature but also emphasize non-material explanation, aspects that are socially and historically constructed. According to this view, the question of European monetary integration has political, identity, non-material and idea dimension. Thus, the second part would like to get closer to national identity and questions how it affects approach towards European monetary union.

Hypothesis 2: The Czech Republic's opinion on joining the European monetary union can be explained by national identity.

Several works have been devoted to the effect of ideology on European integration but none of them was examining precisely ideological orientation of Czech political parties and their position towards monetary union. The third part of the Diploma Thesis is not built on theoretical approach but based on approach of different papers examining dependence of European integration position and parties' ideology. While economic interests are frequent arguments in dispute over joining the eurozone, actor's economic ideology is rarely questioned.

Hypothesis 3: The Czech Republic's opinion on joining the European monetary union can be explained by government's ideology.

Empirical data and analytical technique

Several different techniques are applied to examine economic interests of the Czech Republic. Firstly, cost benefits analysis summarises effects of joining the eurozone on relevant economic interest groups. Following by congruence procedure, comparing the development of substantial economic indicators with referential values known as Maastricht criteria. Data describing economic indicators progress are regularly published on the website of the Czech national bank. The case study approach analyses geopolitical interests of the Czech Republic in the question of joining the eurozone. Analogous to geopolitical interests, the case study of Czech Republic is testing constructivist theory approach. The essential source for describing the evolution of Czechs position towards eurozone are works of Oldřich Dědek, national coordinator for euro adoption.

For defining government's position towards the eurozone, this work collects specific political programs accessible from political parties' web pages, considering them comprehensive for the purposes of the Diploma; frames parties' ideological orientation and draw conclusion about government's predominant ideology. Afterwards, the position towards eurozone is defined based on the information published in the party's political program. Fourth part considers government's (party's) euro position as dependent variable and government's (party's) ideology as independent variable.

Planned Thesis Outline

1. Czech Republic and the euro (development of the Czech position = factual part)
2. Theoretical and methodological framework
3. Economic interests
4. National identity
5. Political and economic ideology

References

- MANDEL, Martin a Vladimír TOMŠÍK. Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice. 2., rozšíř. vyd. Praha: Management Press, 2008. 367 s. ISBN 9788072611850.
- Dyson, K, & Marcussen, M (eds) 2009, Central Banks in the Age of the Euro : Europeanization, Convergence, and Power, Oxford University Press, Oxford. Available from: ProQuest Ebook Central. [22 September 2018].
- MARTIN MARCUSSEN (2005) Denmark and european monetary integration: Out but far from over, Journal of European Integration, 27:1, 43-63, DOI: 10.1080/07036330400029918
- Martin Marcussen , Thomas Risse , Daniela Engelmann-Martin , Hans Joachim Knopf & Klaus Roscher (1999) Constructing Europe? The evolution of French, British and German nation state identities, Journal of European Public Policy, 6:4, 614-633, DOI: 10.1080/135017699343504
- McNamara, Kathleen R.; Economic Governance, Ideas and EMU: What Currency Does Policy Consensus Have Today?*, Journal of Common Market Studies, November 2006, v. 44, iss. 4, pp. 803-21
- McNamara, K.R. (1998) The Currency of Ideas: Monetary Co-operation in the European Union (Ithaca: Cornell University Press).
- Stiglitz, J.E., [2016]. The euro: how a common currency threatens the future of Europe, New York: W.W. Norton & Company.
- Matthijs, M. & Blyth, M., 2015. The Future of the Euro, Oxford: Oxford Scholarship.
- Merlingen, M., 2001. Identity, Politics and Germany's Post-TEU Policy on EMU. Journal of Common Market Studies, 39(3), pp.463-483.
- Risse, T. (2001) 'A European Identity? Europeanization and the Evolution of Nation-State Identities', in Cowles, M. G., Caporaso, J. A., Risse, T. & Rise-kapen, T. (eds) (2001) Transforming Europe. Europeanization and Domestic Change (Ithaca, NY, Cornell University Press), pp. 198–216.

- RISSE, Thomas, D. ENGELMANN-MARTIN, H. J. KNOPE a K. ROSCHER. To Euro or Not to Euro?: The EMU and Identity Politics in the European Union. *European Journal of International Relations* [online]. 1999,5(2), 147-187 DOI: 10.1177/1354066199005002001. ISSN 1354-0661. Dostupné z: <http://ejt.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1354066199005002001>
- RISSE, Thomas, Matthias L. MAIER. *Europeanization, Collective Identities and Public Discourses (IDNET): Final Report* [online]. Berlin, Center for Transnational Relations, Foreign and Security Policy, 2003. [Dostupné z: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=27144&lng=en>]
- RISSE, Thomas. *European Institutions and Identity Change: What Have We Learned?* [online]. 30. 7. 2003. Dostupné z: http://userpage.fu-berlin.de/atasp/texte/030730_europeaninstandidentity_rev.pdf
- RISSE, Thomas. *Social Constructivism and European Integration*. In: WIENER, Antje a Thomas DIEZ. *European integration theory*. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 159-176, ISBN 9780199226092.
- RISSE, Thomas. *The Euro between national and European identity*. *Journal of European Public Policy* [online]. 2003 10(4), 487-505. DOI: 10.1080/1350176032000101235. ISSN 1350-1763. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1350176032000101235>
- Lucia Quaglia (2004) *Italy's policy towards European monetary integration: Bringing ideas back in?*, *Journal of European Public Policy*, 11:6, 1096-1111, DOI: 10.1080/1350176042000298129
- MARTIN MARCUSSEN (2005) *Denmark and European monetary integration: Out but far from over*, *Journal of European Integration*, 27:1, 43-63, DOI: 10.1080/07036330400029918
- Martin Marcussen , Thomas Risse , Daniela Engelmann-Martin , Hans Joachim Knopf & Klaus Roscher (1999) *Constructing Europe? The evolution of French, British and German nation state identities*, *Journal of European Public Policy*, 6:4, 614-633, DOI: 10.1080/135017699343504
- MORAVCSIK, Andrew. *Liberal Theories of International Relations: A Primer*. Princeton: Princeton University, 2010 [online]. Dostupné z: <https://www.princeton.edu/~amoravcs/publications.html>
- MORAVCSIK, Andrew. *Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics*. *International Organization* [online]. 1997, 51(4), 513-553. DOI: 10.1162/002081897550447. ISSN 15315088. Dostupné z: http://journals.cambridge.org/abstract_S0020818397440171
- Jones, E. & Verdun, A., 2005. *The political economy of European integration [electronic resource]: theory and analysis / edited by Erik Jones and Amy Verdun*,
- Hall, P. (ed.) (1989) *The Political Power of Economic Ideas*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Marcussen, M. (2000) *Ideas and Elites*, Aalborg: Aalborg University.
- Verdun, A. (2000) *European Response to Globalization*, London: Macmillan.
- Aspinwall, M., 2002. *Preferring Europe: Ideology and National Preferences on European Integration*. *European Union Politics*, 3(1), pp.81 - 111.
- Carl, N., 2017. *Lack of European identity and the failure of the Eurozone*. *Political Quarterly*, 88(4), pp.674 - 683.
- Andrea Pechova (2012) *Legitimising discourses in the framework of European integration: The politics of Euro adoption in the Czech Republic and Slovakia*, *Review*

of International Political Economy, 19:5, 779-807, DOI: 10.1080/09692290.2011.633477

- Mundell, R. A. (1961) 'A Theory of Optimum Currency Areas', *The American Economic Review*, 51: 657–65.
- Campbell, J. L. (1998) 'Institutional Analysis and the Role of Ideas in Political Economy', *Theory and Society*, 27: 377–409.
- Copelovitch, M., Frieden, J. & Walter, S., 2016. The Political Economy of the Euro Crisis. *Comparative Political Studies*, 49(7), pp.811-840.
- Dědek, O., 2013. *Historie evropské měnové integrace: doba eura*, Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky.
- Dědek, O., 2014. *Doba eura: úspěchy i nezdary společné evropské měny*, Praha: Linde Praha.
- Koderová, J., Sojka, M. & Havel, J., 2011. *Teorie peněz 2., rozš. vyd.*, Praha: Wolters Kluwer Česká republika.
- VLACHOVÁ, K.L.Á.R.A. & ŘEHÁKOVÁ, B.L.A.N.K.A., 2009. Identity of non-self-evident nation: Czech national identity after the break-up of Czechoslovakia and before accession to the European Union. *Nations and Nationalism*, 15(2), pp.254-279. Available at: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1469-8129.2009.00379.x> [Accessed October 10, 2018].
- Aspinwall, M., 2003. What's the matter with the British? Ideology and government support for the European Monetary System. *European Journal of Political Research*, 42(6), pp.811-839. Available at: <http://doi.wiley.com/10.1111/1475-6765.00105> [Accessed October 10, 2018].
- ASPINWALL, M.A.R.K., 2007. Government Preferences on European Integration: An Empirical Test of Five Theories. *British Journal of Political Science*, 37(01). Available at: http://www.journals.cambridge.org/abstract_S0007123407000051 [Accessed October 10, 2018].
- Hix, Simon, and Christopher Lord (1997). *Political Parties in the European Union*. New York, NY: St. Martin's Press.
- Hooghe, Liesbet, Gary Marks, and Carole J. Wilson (2002). 'Does Left/Right Structure Party Positions on European Integration?', *Comparative Political Studies*, 35:8, 965–989. doi:10.1177/001041402236310.
- Marks, Gary (2004). 'European Integration and Political Conflict', in Gary Marks and Marco R. Steenbergen (eds.), *European Integration and Political Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press, 235–259.
- Marks, Gary, Carole J. Wilson, and Leonard Ray (2002). 'National Political Parties and European Integration', *American Journal of Political Science*, 46: 585–594.
- Prosser, C., 2015. Dimensionality, ideology and party positions towards European integration. *West European Politics*, 39(4), pp.731-754. Available at: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402382.2015.1116199> [Accessed October 10, 2018].
- Chang, C.-P. & Lee, C.-C., 2017. The Effect of Government Ideology on an Exchange Rate Regime: Some International Evidence. *The World Economy*, 40(4), pp.788-834. Available at: <http://doi.wiley.com/10.1111/twec.12018> [Accessed October 10, 2018].

- Hellström, J., 2008. Partisan responses to Europe: the role of ideology for national political parties' positions on European integration. *Journal of European Public Policy*, 15(2), pp.189-207. Available at: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501760701817690> [Accessed October 10, 2018].

Obsah

Úvod	19
1 Postoj Českej republiky k zavedeniu Eura	21
1.1 Vláda Vladimíra Špidlu (2002-2004).....	23
1.2 Vláda Stanislava Grossa (2004-2005)	23
1.3 Vláda Jiřího Paroubka (2005-2006).....	24
1.4 Vlády Mirka Topolánka (2007, 2007-2008).....	25
1.5 Úradnícka vláda Jana Fischera (2009-2010).....	26
1.6 Vláda Petar Nečasa (2010-2013).....	26
1.7 Druhá úradnícka vláda Jiřího Rusnoka (2013-2014).....	27
1.8 Vláda Bohuslava Sobotku (2014-2017)	27
1.9 Prvá a druhá vláda Andreja Babiša (2017-).....	27
2 Teoretický a metodologický rámec	29
2.1 Liberálny intergovernmentalizmus	29
2.2 Konštruktivizmus.....	35
2.3 Ideológia	39
3 Ekonomické záujmy	46
3.1 Teória optimálnej menovej oblasti	46
3.2 Ekonomické prínosy plynúce zo vstupu do eurozóny.....	48
3.3 Neutrálne ekonomické ukazovatele	52
3.4 Náklady vstupu do eurozóny	52
3.5 Dopady odloženia prijatia eura v ČR.....	55
3.6 Záujmové skupiny.....	55
3.7 Reálna konvergencia.....	58
3.8 Nominálna konvergencia: Plnenie Maastrichtských konvergenčných kritérií	63
3.9 Zhrnutie	67

4	<i>Národná identita</i>	69
4.1	Elity.....	70
4.2	Verejnosť a EÚ.....	72
4.3	Verejnosť a euro.....	73
4.4	Zhrnutie	76
5	<i>Prizma ideológie</i>	77
5.1	Politická ideológia	77
5.1.1	ČSSD.....	77
5.1.2	ODS	79
5.1.3	Hnutie ANO 2011.....	80
5.1.4	Ostatné strany	81
5.2	Ekonomická ideológia	82
5.3	Presah politickej ideológie do ČNB	88
5.4	Zhrnutie	89
	Záver	92
	Prílohy	95
	Zdroje	96

Úvod

Témou diplomovej práce je vývoj pozície Českej republiky k európskej menovej integrácii od 90-tych rokov. Na niekoľkých nasledujúcich stranách by práca chcela rozanalyzovať dôvody, ktoré sa skrývajú za českou stratégiou vyčkávania a poskytnúť ucelený pohľad na problematiku. Spoločenská eufória, ktorá sprevádzala vstup Česka do EÚ bola v prípade európskej menovej integrácie prítomná len v úvode a časom téma upadá do zabudnutia. Podľa SÚ AV ČR (2019) sa proti prijatiu eura vyjadrilo v roku 2019 až 75% opýtaných.

Pozornosť DP sa v úvode zameriava na predstretie teoretických paradigiem najčastejšie využívaných na vysvetlenie európskej integrácie, pričom vyzdvihuje aspekty prítomné v oblasti menovej integrácie. Teória liberálneho intergovernmentalizmu ozrejmuje korene myslenia a priblíži vplyvy podieľajúce sa na rozhodovaní na domácej úrovni. Dôraz je kladený na materiálny aspekt teórie a vplyv kurzového vyrovnávacieho mechanizmu na významné domáce záujmové skupiny. Podkapitola venovaná konštruktivizmu vychádza z myšlienky národnej identity ako významnej premennej pre utváranie postoja krajiny k účasti na menovej integrácii, ktorú prezentuje Risse (1999). Teórie európskej integrácie zaznamenali od začiatku milénia nárast výskumov zameraných práve na národnú identitu, v súvislosti s prehlbovaním integrácie (Marks, Hooghe, 2003), či vysvetlením subjektívnej skúsenosti jednotlivých členov (Marcussen, 1999). Ako ďalšia je predstavená prizma ideológie, stojaca pomimo oficiálnych teórií integrácie, ale početne sa vyskytujúca medzi vysvetleniami postoja aktérov k integrácii (Hix, 1999, McNamara 2006, Hooghe, Marks, 2002).

Výskum menovej integrácie na európskej úrovni je pomerne rozsiahly a medziodborový. V českom kontexte sa problematike na akademickej úrovni venujú najmä ekonomické odbory, pričom ponúkajú prevažne materiálnu analýzu výhodnosti prijatia eura. Detailné ekonomické analýzy pravidelne publikujú aj české inštitúcie ako ČNB, či MF ČR. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že sa za českou opatrnosťou skrývajú práve dôvody materiálne, snaha zvoliť najvhodnejší termín pre českú ekonomiku. Na základe akých parametrov by sa malo zvoliť vhodné obdobie a aký názor má na prijatie eura prizma ekonómie, sa snaží zodpovedať tretia kapitola DP. Okrem ekonomickej analýzy, si tretia kapitola kladie za cieľ zmapovať stanoviská významných záujmových skupín v čase a popritom klásť dôraz na intenzitu s akou vstupujú do verejnej diskusie.

Tendencie definovať českú národnú identitu boli vlastné rade českých veľikánov ako Patočka, či Masaryk. Okrem teoretického vymedzenia sa sociológovia venujú problematike vo výskumoch verejnej mienky. Štvrtá kapitola diplomovej práce by rada ozrejmila, ktoré aspekty českej národnej identity ovplyvňujú postoj verejnosti k eurozóne a akým spôsobom s nimi české elity narábajú. Popri tom by rada zodpovedala do akej miery sú prvky českej národnej identity kompatibilné s hodnotami prezentovanými EMÚ a či sú vzájomne zlučiteľné. K dosiahnutiu vymedzených cieľov si DP berie na pomoc konštruktivistické paradigmy MV.

ČR sa k vstupu do eurozóny právne zaviazala no načasovanie je rozhodnutím politickým. Ekonomické závery môžu poslúžiť ako podklad pre politickú argumentáciu. Úmyslom piatej kapitoly DP, zameranej na prizmu ideológie, je preskúmať ideové pozadie politických strán a jeho presah do rozhodovania o európskej integrácii. Je práve ideológia vysvetlením kontinuálneho odkladania vstupu ČR do eurozóny? Zároveň by kapitola chcela preskúmať presah politickej ideológie do inštitúcie ČNB a preskúmať potenciálny vplyv ideológie ekonomickej na výroky centrálnej banky v problematike menovej integrácie.

Autorka diplomovej práce sa rozhodla hľadať vysvetlenie v pomerne širokom spektre teoretických prístupov a zakomponovať vyčerpávajúci rozsah okolností, čo prirodzene limituje hĺbku prevedenie analýzy. Výskum oklieštuje o vplyv médií a politizácie, napriek tomu si je vedomá ich významu.

1 Postoj Českej republiky k zavedeniu Eura

Prvá kapitola diplomovej práce je popisná a ilustruje vývoj stanoviska Českej republiky k európskej integrácii v čase. Nežná revolúcia ukončila komunistickú kapitolu československých dejín, predstavovala vlnu eufórie a vytvorila nádej, že desaťročia potláčané túžby spoločnosti majú šancu byť naplnené. Jedným z takýchto prianí bolo otvorenie sa svetu, fyzicky či ekonomicky, sloboda a návrat normálnosti, čím bolo myslené prinavrátenie post-komunistickej krajiny do rodiny liberálne demokratických štátov. Priam romantické predstavy o bohatej, demokratickej spoločnosti boli spájané so západom, Európskou úniou. Už v roku 1990 podpísala československá vláda s Bruselom dohodu o vzájomnom obchode. Nasledovaná bola asociačnou dohodou s EÚ krátko po rozdelení Československa v roku 1993. Počas 90-tých rokov pretrvávala v spoločnosti povznesená atmosféra, EÚ naďalej predstavovala vysnenú destináciu krajiny prechádzajúcej rozsiahlou transformáciou. Priania boli pretavené v čin roku 1996, kedy pod taktovkou vtedajšieho premiéra Václava Klauza bola podaná prihláška o plné členstvo v Európskej únii. Prístupové vyjednávaná odštartovali roku 1998, prebiehali dlhé štyri roky až sa dočkali úspešného završenia, keď bol na Kodaňskom summite v roku 2002 stanovený termín vzniku plného členstva na máj 2004. Václav Klaus podpísal prístupovú zmluvu v Aténach roku 2004 už ako prezident.

Česká republika spoločne so Slovenskom a ďalšími krajinami východnej a strednej Európy¹, prevažne bývalými sovietskymi satelitmi, vstúpila do Európskej únie. Z pohľadu kvantitatívneho sa jednalo o doposiaľ najväčšie rozšírenie Európskej únie v dejinách, členská základňa EÚ sa rozrástla až o desať nových štátov, rovnako bol máj 2004 významný aj z pohľadu rôznorodej kultúrnej rozmanitosti nových členov. Zakladajúce štáty EÚ nadobúdali počas niekoľko posledných desaťročí diametrálne odlišné historické skúsenosti a otvorenie sa krajinám, v ktorých sa občianska spoločnosť, demokracia a tržné hospodárstvo ešte len etablujú, bolo spojené so značnou dávkou obáv. Na druhej strane, v českej spoločnosti kritika EÚ neexistovala a dôvera v zidealizovanú predstavu únie nenechávala priestor pre reflexiu prístupových procesov. Nahromadené potláčané pochybnosti ohľadom EÚ mali voľný priebeh

---

¹ Jednalo sa o Maltu, Slovinsko, Maďarsko, Litvu, Poľsko, Estónsko, Lotyšsko a Cyprus.

v otázke menovej integrácie. Formovanie pozície ČR k prijatiu eura je preto odlišným príbehom.

Napriek protichodným názorom ekonómov na jej funkčnosť a budúcnosť, ktoré sú rozobraté v tretej kapitole DP, predstavuje eurozóna prirodzené vyústenie integračných procesov v oblasti jednotného trhu, vytvorenie spoločnej monetárnej politiky členských štátov. Pôvodným predpokladom bolo zblížovanie všetkých členských štátov na monetárnej úrovni, s výnimkou UK a preto záväzok zaviesť európsku menu bol štandardnou súčasťou prístupového jednanja do EÚ. Zhodne s ostatnými kandidujúcimi štátmi ani ČR nenamietala a vstup do EÚ predstavoval potvrdenie záväzku adoptovať euro v nešpecifikovanej budúcnosti. Krajina prístupujúca do EÚ sa automaticky stáva členom hospodárskej a menovej únie s udelenou dočasnou výnimkou pre zavedenie eura. O zrušení výnimky rozhoduje Rada v konzultácii s Európskym parlamentom a to po zverejnení termínu prijatia európskej meny vládou členského štátu a splnení všetkých stanovených kritérií, takzvaných *Maastrichtských konvergenčných kritérií*. V pôvodných plánoch si Česko stanovilo za termín prijatia eura rok 2010. Je nutné zdôrazniť, že ČR nie je zďaleka jediným členom EÚ, ktorý pristupuje k záväzku menovej integrácie značne ambivalentne. Okrem krajín s vyjednanou výnimkou sa téme eurozóny vyhýba napríklad aj Švédsko, Maďarsko či Poľsko a v súčasnosti prijalo jednotnú európsku menu za národné platidlo 19 z 27 členských štátov EÚ.

Maastrichtské konvergenčné kritéria sú všeobecne platné podmienky, ktoré musí kandidujúci štát naplniť a zotrvať s nimi v súlade až do samotného aktu prístúpenia. V rámci ČR je konvergencia sledovaná na vnútroštátnej úrovni prostredníctvom vypracovania pravidelného dokumentu, *Vyhodnotenie plnenia Maastrichtských konvergenčných kritérií a stupňa ekonomickej zladenosti ČR s eurozónou* a na úrovni európskej každoročným predkladaním tzv. *Konvergenčného programu ČR* Komisii a Rade k vyhodnoteniu. ČNB v spolupráci s MF ČR prišli k tvorbe dokumentu *Vyhodnotenie MK*² v roku 2003, v predvečer vstupu do EÚ a analýzu zverejňovali na pravidelnej ročnej báze až do roku 2018, kedy vláda rozhodla o rozšírení intervalu na dva roky. Dokument popisuje aktuálny stav napĺňania Maastrichtských kritérií, očakávaný výhľad do budúcnosti a nad rámec požiadaviek EÚ, vyhodnocuje stav

---

² Skrátený termín využívaný pre účely diplomovej práce plného názvu dokumentu: *Vyhodnotenie plnenia Maastrichtských konvergenčných kritérií a stupňa ekonomickej zladenosti ČR s eurozónou*

zladenosti českej ekonomiky s eurozónou prostredníctvom posudzovania reálnej konvergenie. Okrem *Vyhodnotenia MK* vypracováva MF ČR od roku 2005 aj *Konvergenčný program ČR*, hodnotiaci českú fiškálnu politiku a najvýznamnejšie plánované kroky vlády dopadajúce na rozpočet v strednodobom výhľade. Oba dokumenty sú technickými analýzami, mali by stelesňovať pragmatický pohľad ekonómov na problematiku, hlas odborníkov. Avšak, rozhodnutie prijať euro je v prvom rade politické, ekonomická analýza nanajvýš ovplyvňuje verejnú diskusiu, platný záväzok je nevymáhateľný a v prvom rade symbolom, vytýčením trajektórie, ktorou sa chce ČR vo vzdialenej budúcnosti uberať.

Pre účely tejto diplomovej práce je nutné zadefinovať, čo je považované za stanovisko Českej republiky. Orgánom zodpovedným za schvaľovanie a zjednávanie medzinárodných zmlúv je vláda, predstavujúca vládnu väčšinu, ktorá sa zodpovedá Poslaneckej snemovni ČR tvorenej zvolenými poslancami, členmi politických strán, ktoré vzišli z príslušných volieb (Vodička, 2011). Nasledujúce riadky preto popisujú vývoj stanovísk jednotlivých úradujúcich vlád k prijatiu spoločnej meny euro, deklarovanych v náležitých koalíčných zmluvách.

1.1 Vláda Vladimíra Špidlu (2002-2004)

Českú republiku do Európskej únie priviedla vláda Vladimíra Špidlu (ČSSD), ktorá v rámci programového vyhlásenia označila úspešné začlenenie Českej republiky do Európskej únie za svoju prioritu, zatiaľ čo ambícia prijať euro sa do vyhlásenia nedostala (Vláda ČR, 2002). Napriek chýbajúcemu ukotveniu eurozóny v programovom vyhlásení, považoval premiér Špidla prijatie eura za kľúčové pre prehlbenie integrácie a vytvorenie silnej väzby na EÚ (Respekt, 2019). Okrem vlády bol dôležitou postavou novozvolený prezident ČR, Václav Klaus, jedna z najvýraznejších euroskeptických tvári na českej politickej scéne.

1.2 Vláda Stanislava Grossa (2004-2005)

Česko si po prvý krát volilo svojich zástupcov v Európskom parlamente krátko po vstupe do EÚ v júni 2004. Vládna strana (ČSSD) zaznamenala v eurovoľbách zdruvujúci prepád, získala iba dvoch postov v kombinácii so slabou podporou v rámci strany³ viedlo Vladimíra Špidlu

---

³ Vladimír Špidla si svoju pozíciu predsedu ČSSD v hlasovaní Ústredného výkonného výboru ČSSD obhájl, avšak považoval ju za príliš slabú. Za vyslovenie nedôvery hlasovalo 103 členov, potrebných bolo 109 hlasov. Dôveru predsedovi vyslovilo len 66 členov výboru.

k rezignácií na post premiéra a predsedu strany. Na oboch pozíciách ho nahradil Stanislav Gross, bývalý podpredseda s právnickým vzdelaním. Programové vyhlásenie novej vlády jasnejšie deklarovalo ambíciu pristúpiť do eurozóny a za cieľ si stanovilo obdobie do roku 2010. Vláda vyslovila záväzok naplniť Maastrichtské konvergenčné kritéria a postupovať podľa stratégie prijatia eura navrhutej v spolupráci s Českou národnou bankou (Vláda ČR, 2004).

Dokument *Vyhodnotenie MK* označil za najproblematickejšie dodržiavanie fiškálnych kritérií, konkrétne referenčnú hranicu deficitu štátneho rozpočtu. V reakcii na nadmerný schodok štátneho rozpočtu (-4,7% v roku 2005) sa vláda zaviazala znížiť deficit pod referenčný rámec do roku 2008. Na druhej strane, výška štátneho dlhu bola dlhodobo pod referenčnou hodnotu 60%. Pretože česká ekonomika prechádzala obdobím mimoriadne nízkej inflácie, dokázala bez problémov naplniť kritérium cenovej stability. Avšak, v perspektíve budúceho výhľadu existoval priestor pre pochybnosti, keďže inflačný cieľ ČNB bol definovaný ako 3-5%, čím sa odlišoval od úrovne inflácie mierenej ECB 2%. Rovnako kritérium dlhodobých úrokových sadzieb bolo plnené bez väčších komplikácií s pozitívnym výhľadom do budúcnosti. Česká republika nevstúpila do ERM II mechanizmu, preto je irelevantné hodnotiť dodržiavanie kurzového kritéria. Rozhodnutie prijať euro je v dokumente označované za politické rozhodnutie. Analýza ďalej vymenováva faktory v prospech skorého prijatia eura a to: vysokú mieru otvorenosti českého hospodárstva, uspokojivé podmienky vo finančnom sektore, relatívne uspokojivá pružnosť českého trhu práce a pripravenosť finančného sektoru brániť sa vonkajším šokom. Napriek vymenovaným ukazovateľom svedčiacim v prospech vstupu do eurozóny, MF, MPO a ČNB súhlasne neodporúčali českej vláde vstup do ERM II mechanizmu v priebehu roku 2005 a to z dôvodu neschopnosti splniť podmienky vstupu v období nasledujúcich dvoch rokov. Európskej ambície síce boli stanovené, no v dôsledku aféry okolo premiérovho financovania, vláda Stanislava Grossa padla v priebehu roka a na naplnenie vymedzených cieľov neostával priestor.

1.3 Vláda Jiřího Paroubka (2005-2006)

Na poste premiéra a predsedu vlády sa ako tretí v danom volebnom období ocitol Jiří Paroubek (ČSSD), naďalej sa jednalo o koalíciu zvolenú v parlamentných voľbách 2002 v zoskupení: ČSSD a Koalícia tvorená KDU-ČSL, US-DEU. V novovzniknutom programovom vyhlásení

vláda naďalej deklarovala ambíciu prejsť na euro, avšak ulavila od prísnosti termínu a rok 2010 už nedefinovala ako najneskorší termín ale ako rok prijatia eura. Vláda si položila za cieľ naplniť kritérium udržateľnosti verejného dlhu do dvoch rokov, čktoré podľa jej vyjadrení umožní krajine úspešne vstúpiť a zotrvať v ERM II mechanizme. Jiří Paroubek sa profiloval ako zástanca eura, verejne sa vyjadril a za vhodný konverzný kurz označil 25 CZK/EUR a v úvode svojho vládnutia nespochybňoval rok 2010 ako termín zavedenia eura (iDnes, 2006).

Novinkou bol dokument *Inštitucionálne zaistenie zavedenia eura v ČR* schválený v novembri 2005, vymedzujúci rámec zavedenia spoločnej meny v Českej republike, ktorý necháva makroekonomické témy bokom. Tento dokument mal byť predchodcom *Národného plánu zavedenia eura*, detailne definuje jednotlivé kroky a navrhuje základ inštitucionálnej štruktúry. Hlavnými aktérmi koordinácie zavedenia eura sú Ministerstvo Financí a ČNB, ktorá má zodpovednosť za oblasti spadajúce do pôsobnosti centrálnych bánk. Dokument popisuje tri možné scenáre zavedenia eura, tzv. prístup s prechodným obdobím, „Big-bang“ prístup a Big-bang prístup kombinovaný s „phasing out“ obdobím. V čase vydania dokumentu, ČR nebola rozhodnutá, ktorý z postupov prijme za svoj. Podkapitola *Obecný plán* vymedzuje štyri základné etapy a úlohy do nich spadajúce, súčasne vymedzuje tzv. Deň €, ktorý naďalej označuje rok 2010 za termín vstupu do eurozóny.

Avšak, *Vyhodnotenie MK* z konca roka 2006 odporúčajú neusilovať o vstup do ERM II mechanizmu v priebehu roku 2007. Ako dôvody uviedol MF ČR a ČNB zhoršujúci sa strednodobý výhľad verejných financií a chýbajúci pokrok v znižovaní pružnosti trhu práce. Bez jasného plánu reformy verejných financií a zvýšenia pružnosti českého trhu práce je vstup ČR do eurozóny v nedohľadne. Pre zlepšenie schopnosti ČR napĺňať konvergenčné kritérium cenovej stability, odporúčali znížiť hodnotu inflačného cieľa. Odsunutie termínu vstupu ČR do kurzového mechanizmu malo za následok oddialenie dátumu potencionálneho pristúpenia do eurozóny za pôvodne uvažovaný horizont rokov 2009-2010. Premiér Paroubek zdôvodnil odklonenie od stanoveného termínu snahou uchovať plánované sociálne výdaje (iDnes, 2006).

1.4 Vlády Mirka Topolánka (2007, 2007-2008)

Aféry sprevádzajúce predchádzajúcu vládu ČSSD sa odrazili vo výsledku parlamentných volieb a na čele štátu boli sociálni demokrati vystriedaní pravicovou vládou ODS. V porovnaní s ostatnými stranami českej politickej scény zastávali Občiansky demokrati skôr negatívny

postoj voči prijatiu eura a spoločne s prezidentom Václavom Klausom, bývalou tvárou strany, sa štylizovali do polohy reformátorov Európskej únie. Vláda jednej strany nezískala dôveru parlamentu a Mirekovi Topolánkovi sa podarilo získať stoličku premiéra až v druhom pokuse v koalícii s KDU-ČSL a Stranou Zelených. Programové vyhlásenie vlády (Vláda ČR, 2006) sa témou vstupu do eurozóny a Maastrichtskými konvergenčnými kritériami nezaoberalo v súlade s tendenciou zrejmu už vo volebných programoch politických strán. Odsúvanie témy EMÚ vláda zdôvodňovala nutnosťou reformovať českú ekonomiku, primárne zdravotníctvo, ozdraviť verejné financie a tak vytvoriť vhodné podmienky pre výmenu meny. Indiferentný prístup k prijatiu eura charakterizovalo celé obdobie vládnutia premiéra Topolánka až do demisie v marci 2009 vyvolanej vyjadrením nedôvery vládou parlamentom.

1.5 Úradnícka vláda Jana Fischera (2009-2010)

V poradí desiatu vláda od vzniku samostatnej Českej republiky bola tzv. dočasnou úradníckou vládou zostavenou z odborníkov pod vedením nestraníka, štatistika Jana Fischera. Jednalo sa o vládu úradnícku, primárne výkonnú, nie politickú, čo prirodzene viedlo k vyhýbaniu sa politicky citlivým otázkam k akým téma prijatia eura jednoznačne patrí (Vláda ČR, 2009). Diskusiu o eurozóne ovplyvnila počas vlády Jána Fischera aj grécka kríza, v ktorej vysvitlo niekoľkoročné falšovanie oficiálnych výstupov ekonomiky, okrem iného aj MK. Grécka kríza posilnila rolu českých odporcov eurozóny, spochybnila dôveru členským štátom a samotnú podstatu MK.

1.6 Vláda Petar Nečasa (2010-2013)

Novovzniknutá vláda sa k téme eurozóny a naplneniu Maastrichtských kritérií explicitne nevyjadrovala, avšak zaviazala sa vyhovieť podmienkam *Paktu rastu a stability*, zhodným s fiškálnymi Maastrichtskými kritériami. Týmto záväzkom vláda implicitne vyjadrila snahu urobiť krok smerom k vytvoreniu podmienok nutných pre potencionálny vstup do eurozóny. Napriek predvolebným sľubom dvoch politických strán nachádzajúcich sa v koalícii, vláda nestanovila konkrétny termín pre vstup do eurozóny či mechanizmu ERM II. Postoj vlády k euru reflektuje aj Nečasovo odmietanie zapojiť sa do mechanizmov pomoci členským štátom eurozóny nachádzajúcim sa v kríze.

1.7 Druhá úradnícka vláda Jiřího Rusnoka (2013-2014)

Po demisii vlády Petra Nečasa nastúpila druhá úradnícka vláda pod vedením Jiřího Rusnoka. Keďže vláda sa dostala k moci bez parlamentných volieb, predstavovala vládu odborníkov, nemala mandát a podporu zdola k zásadným politickým rozhodnutiam, čo sa zrkadlí v jej programovom vyhlásení (Vláda ČR, 2013). Rusnokova vláda deklarovala podporu krokov smerujúcich k hlbšej koordinácii hospodárskej a fiškálnej politiky a podporu obnovy dôvery v európsky finančný sektor a jeho stabilizáciu.

1.8 Vláda Bohuslava Sobotku (2014-2017)

Koaličnú zmluvu podpísali sociálni demokrati na čele s predsedom Bohuslavom Sobotkom s Hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL. V úvode programového vyhlásenia (Vláda ČR, 2014) vyjadrili ambíciu aktívne vytvárať podmienky pre prijatie eura a v ďalšej časti programu deklarovali záväzok prehodnotiť zdržanlivé stanovisko k hlbšej menovej integrácii a finančnej spolupráci.

1.9 Prvá a druhá vláda Andreja Babiša (2017-)

Po demisii premiéra Sobotku dostal šancu vytvoriť vládu minister financií Andrej Babiš (Hnutie ANO) a svoje sily spojil s nestraníkmi. Dočasná vláda sa téme eurozóny výraznejšie nevenovala.

Súčasná vláda bola zostavená Hnutím ANO a ČSSD a v programovom vyhlásení (Vláda ČR, 2017) zaujala k eurozóne negatívny postoj, avšak nechávala si otvorené zadné dvierka a v programovom vyhlásení stanovila, že nevidí v súčasnosti možnosť pre pristúpenie do EMÚ, avšak bude naďalej rešpektovať prijaté záväzky. Ako dôvody negatívneho postoja voči prijatiu eura uviedla koalícia stratu nezávislej menovej politiky a neúplný proces reálnej a nominálnej konvergenie ako aj nutnosť podieľať sa na financovaní Európskeho stabilizačného mechanizmu, pri ktorom vláda výhľadovo očakáva stúpajúce náklady do budúca. Prvá vláda Hnutia ANO nezískala podporu Senátu.

Tabuľka 1: Prehľad vyjadrení programových vyhlásení vlády (2002-2017) k vstupu do eurozóny

OBDOBIE	PREMIÉR	STRANA	PROGRAMOVÉ VYHLÁSENIE VLÁDY
2002-2004	Vladimír Špidla	ČSSD	ČR do EÚ priorita, zmienky o eurozóne chýbajú
2004-2005	Stanislav Gross	ČSSD	naplniť všetky MK, do eurozóny do 2010
2005-2006	Jiří Paroubek	ČSSD	udržateľnosť verejného dlhu do 2 rokov, vstup do ERM II, 2010 nie skôr
2006-2008	Mirek Topolánek	ODS	bez vyjadrení k MK a eurozóne
2009-2010	Jan Fischer	úradnícka vláda	bez vyjadrení k MK a eurozóne
2010-2013	Peter Nečas	ODS	vyhovieť podmienkam <i>Paktu rastu a stability</i>
2013-2014	Jiří Rusnok	úradnícka vláda	hlbšia koordinácia hospodárskej a menovej únie, rast dôvery v európsky finančný sektor
2014-2017	Bohuslav Sobotka	ČSSD	vytvárať podmienky pre prijatie eura, prehodnotiť chýbajúci termín prístúpenia
2017 -	Andrej Babiš	ANO	nevidí v súčasnosti možnosť pre prístúpenie do EMÚ, bude rešpektovať záväzky

Zdroj: vlastné spracovanie, Vláda ČR

2 Teoretický a metodologický rámec

Európska menová únia je unikátnym projektom, miera integrácia národných štátov postúpila na úroveň, ktorá v súčasnosti i historicky nemá obdoby. Pre akademikov medzinárodných vzťahov sa jedná o jedinečnú príležitosť ako presunúť teórie z kategórie myšlienkových cvičení do empirických poznatkov. Druhá kapitola diplomovej práce vymedzuje tri teoretické prístupy používané na vysvetlenie vzniku a ďalšieho smerovania európskej integrácie dominujúce v oblasti MV. Jedná sa o teóriu liberálneho intergovernmentalizmu vychádzajúcu z materialistického prístupu, zdôrazňujúcu ekonomické záujmy aktérov a konštruktivistickú teóriu vnášajúcu do diskusie tému identity. Záver kapitoly sa zameria na vplyv ekonomickej a politickej ideológie na pozíciu aktéra k európskej integrácii.

2.1 Liberálny intergovernmentalizmus

Dominujúcou teóriou v oblasti európskej integrácie bol po dlhú dobu neofunkcionalizmus, ktorý nie je vhodný pre objasnenie integrácie v menovej oblasti. Moravcsik (1993) konštruuje tzv. liberálny intergovernmentalizmus vnímajúci Európsku komunitu ako medzinárodný režim pre koordináciu politík, ktorého podstatný a inštitucionálny vývoj je možné vysvetliť analýzou formovania národných preferencií v kombinácii s analýzou medzivládnej strategickej interakcie. K týmto analýzám si teória LI⁴ berie na pomoc medzivládny inštitucionalizmus⁵, upravuje jeho teórie medzivládneho vyjednávania a inštitucionálneho plnenia⁶ a pridáva teóriu formovania národných preferencií ukotvenú v liberálnych teóriách vzájomnej medzinárodnej závislosti⁷. Základ LI tvoria nasledujúce tri elementy: **predpoklad racionálneho jednania štátov, liberálna teória formovania národných záujmov a medzivládna analýza medzinárodných vyjednaní**⁸. Podľa teórie racionálneho jednania štátov sa národné záujmy formujú na základe nákladov a výnosov spojených s ekonomickou závislosťou, avšak rôzna intenzita národných záujmov, existencia alternatívnych koalícií a možnosť zlúčiť viaceré

---

⁴ Skratka pre *liberálny intergovernmentalizmus*

⁵ Preložené z anglického originálu: *Intergovernmental institutionalism*

⁶ Preložené z anglického originálu: *Institutional compliance*

⁷ Preložené z anglického originálu: *International interdependence*

⁸ Preložené z anglického: *Intergovernmentalists analysis of interstate negotiations*

návrhy do jedného balíka, vytvárajú prostredie pre uplatnenie analýzy medzinárodných vyjednávaní. K formovaniu politik na európskej úrovni dochádza v dvoch krokoch.

1. Formovanie národných záujmov

Prvým krokom teórie LI je formovanie národných záujmov ovplyvnené významnými záujmovými skupinami na domácej scéne, kedy vláda zvažuje ekonomické výnosy a náklady spojené s voľbou konkrétnych postojov. Intenzita dopadu jednotlivých politik na konkrétne záujmové skupiny sa líši podľa miery ich zapojenia. Záujmové skupiny môžu vyjadrovať svoje názory priamo vo voľbách, prípadne prostredníctvom lobizmu alebo nepriamo odklonením investícií, know-how alebo inej expertízy z krajiny. Následne vláda zosumarizuje dopady jednotlivých riešení na všetky záujmové skupiny a preferuje národný záujem s plošne najmenším negatívnym ekonomickým dopadom. V ekonomickej terminológii formujú týmto spôsobom vytvorené národné záujmy krivku dopytu. Národné záujmy sú následne presadzované členskými krajinami v medzinárodných vyjednávaniach, ktoré predstavujú druhý krok LI a v rámci ekonomického nazerania formujú krivku ponuky. Výsledkom tohto dvojstupňového procesu je bod rovnováhy, konkrétna politika pripravená na implementáciu v členských štátoch či na Európskej úrovni. Čím menej intenzívne a viac roztrieštené sú hlasy na domácej scéne, tým väčší vyjednávací priestor je ponechaný zástupcom členského štátu na medzinárodnej úrovni. Jasné a jednotné stanovisko domácich záujmových skupín zužuje mantinely pre vyjednávania daného členského štátu na nadnárodnej úrovni.

Moravcsik (1993) zaradzuje monetárnu politiku do pod kategórie socio-ekonomických verejných statkov. Na nadnárodnej úrovni zdôrazňuje Moravcsik (1993) nutnosť rozsiahlej konvergenie domácich politik pred zavádzaním hlbšej menovej integrácie v podobe Európskej menovej únie. Divergujúce domáce ekonomiky vytvárajú tlak a generujú ďalšie problémy v rámci celku zjednoteného pod spoločnou menovou autoritou. V ústrednej knihe popisujúcej základy liberálneho intergovernmentalizmu, *The Choice for Europe*, vytyčuje Moravcsik tri parametre ovplyvňujúce postoj národných štátov k formovaniu monetárnej únie. Konkrétne sa jedná o mobilitu kapitálu, vzájomnú obchodnú závislosť a konvergenciu/divergenciu medzi očakávanými mierami inflácie. Nasledujúce riadky priblížia akým spôsobom tieto ukazovatele ovplyvňujú postoje domácich záujmových skupín a sprostredkovane oficiálny postoj krajiny.

KAPITÁLOVÁ MOBILITA A VZÁJOMNÁ OBCHODNÁ ZÁVISLOSŤ

Pri aplikovaní liberálneho intergovernmentalizmu na menovú oblasť je v prvom rade nutné vymedziť domáce záujmové skupiny významne ovplyvnené zmenou menového kurzu. Prvou takouto skupinou sú **domáce ekonomické subjekty** a zahraničné subjekty podieľajúce sa ekonomickou činnosťou na trhu členského štátu. Tieto ekonomické subjekty považujú za najdôležitejšie atribúty menového kurzu, v oblasti kapitálovej mobility a vzájomnej obchodnej závislosti, jeho volatilitu a stabilitu. Rôznorodosť preferencií rozdeľuje skupinu ekonomických subjektov na: exportérov, domácich producentov súťažiacich na domácom trhu so zahraničnou konkurenciou, producentov neobchodovateľného tovaru a služieb a napokon investorov. Exportéri preferujú dlhodobú depreciaáciu, v režime pevného kurzu devalváciu, a teda oslabenú ale stabilnú hodnotu domácej meny. Nižšia hodnota domácej meny zvyšuje konkurencieschopnosť domáceho tovaru na zahraničných trhoch a stabilita zvyšuje predvídateľnosť, tým pádom klesá miera menového rizika spojeného s vývozom tovaru do zahraničia a podniky znižujú transakčné náklady vynaložené na zabezpečenie sa proti kurzovým stratám. Domáci producenti čeliaci zahraničnej konkurencii ťažia z podmienok, ktoré čo najviac komplikujú pozíciu subjektov dovážajúcich konkurenčný tovar. Preto je ich preferenciou, rovnako ako je preferenciou exportérov, oslabená mena, avšak volatilná. Nestabilná mena zvyšuje riziko importérov spojené s dovozom tovaru na trh členského štátu. Domáci producenti neobchodovateľného tovaru a služieb uprednostňujú silnú menu, ktorá zvyšuje ich zahraničnú kúpyschopnosť a výraznejšiu volatilitu, umožňujúcu zavádzanie makroekonomických stimulov. Poslednou skupinou sú investori so záujmom na silnej stabilnej mene. Váha vplyvu jednotlivých skupín závisí na špecifikách konkrétnej ekonomiky ako napríklad veľkosť či otvorenosť ekonomiky. Moravcsik (1993) predpokladá, že domáci výrobcovia obchodovateľného tovaru preferujú nízku hodnotu domáceho menového kurzu, ktorá zvyšuje konkurencieschopnosť domáceho obchodovateľného tovaru na svetových trhoch pred stabilným menovým kurzom. Predpoklad je rozvinutý v druhom kroku a očakáva od importérov presadzovanie záujmov ohľadom hodnoty a stability menového kurzu s nižšou mierou intenzity. Na ďalšom mieste sa podľa Moravcsika nadchádzajú spotrebitelia, ktorí kvôli viac roztriešteným záujmom, roztrúsenej alokácií a vysokému počtu len ťažko koordinujú svoje záujmy či vytvárajú organizované spolky a z toho dôvodu nedisponujú porovnateľnou mocou na presadzovanie svojich záujmov.

Na záver je umiestnená kategória zahraničných investorov, ktorí dokážu prispôsobiť transfery smerom von a do krajiny podľa ľubovôle a preto sú v otázke hodnoty menového kurzu najviac ambivalentnou skupinou. Moravcsik (1993) konštatuje, že voľný obeh kapitálu a medzinárodná ekonomická závislosť nedokážu dostatočne vysvetliť motiváciu členských krajín k formovaniu menovej únie.

KONVERGENCIA A DIVERGENCIA MEDZI OČAKÁVANÝMI MIERAMI INFLÁCIE

Podľa Moravcsika (1993) je atribútom najdôležitejším pre formovanie národného záujmu miera domácej inflácie. V rámci integrovaného celku v podobe monetárnej únie nedochádza k vyrovnávaniu prebytku či deficitu platobnej bilancie skrz nominálny menový kurz ako to tradične býva, ten je pevne ukotvený, ale vyrovnávací mechanizmus sa prejaví skrz apreciaciu/depreciu reálneho menového kurzu determinovanú infláciou. Pohyby reálneho menového kurzu následne priamo ovplyvňujú blahobyť producentov a domácu menovú autonómiu. Pokiaľ dôjde k vytvoreniu integrovaného celku dvoch krajín s rozdielnou mierou inflácie, spôsobí fixácia nominálneho kurzu pokles konkurencieschopnosti krajiny s vyššou mierou inflácie a inflácia sa prejaví na vyšších cenách domáceho exportu v kontraste s konkurenciou. Nárast domácich cien vyvolá príliv dovážaného tovaru s vyššou cenovou konkurencieschopnosťou. Pri analýze národných preferencií v otázke vytvorenia menovo integrovaného celku preto teória LI rozlišuje krajiny s infláciou vyššou od potencionálnej referenčnej hodnoty integrovaného celku a infláciou nižšou, pričom nezabúda na transakčné náklady uvalené na ekonomiku v spojení s prechodom na inštitút jednotnej meny. Pokiaľ je domáca inflácia vyššia od hodnoty, ku ktorej bude v rámci integrovaného celku konvergovať, zaujmú exportéri a domáci producenti tovaru konkurujúceho zahraničnému dovozu odmietavý postoj k prístupiu do integrovaného celku, práve z dôvodov poklesu ich blahobytu. Menovú integráciu budú podľa Moravcsika preferovať len niektorí investori a producenti, pre ktorých prínosy stabilnej meny prevýšia náklady spojené s poklesom konkurencieschopnosti domáceho tovaru. Cieľom nezávislej menovej autority väčšiny krajín je nízka inflácia a stabilná cenová hladina, preto centrálné banky krajín s vyššou mierou inflácie vítajú menovú integráciu ako nástroj k zníženiu domácej miery inflácie. Pokiaľ verejné inštitúcie týchto krajín preferujú nižšiu mieru vládnych výdajov, budú oceňovať menovú stabilitu a podporovať menovú integráciu. Ďalšími záujmovými skupinami s názorom na menovú integráciu sú domáce

politické strany, ktorých záujmy budú determinované všeobecnými názormi na ideálnu mieru inflácie v krajine. Takto vymedzené záujmové skupiny v krajinách konvergujúcich k vyššej referenčnej hodnote budú mať záujmy presne opačné.

2. Medzinárodné vyjednávanie

Po definovaní národných preferencií dochádza k **vyjednávaniu na európskej úrovni**. V druhom kroku je cieľom národných štátov dosiahnuť výsledok, ktorý bude čo najbližšie ich preferovanému postoju. Aktéri využívajú počas vyjednávania rôzne nástroje ako spájanie viacerých tém a hlasovaní do jednotného balíčka, vytáranie alternatívnych zoskupení, log-rolling a iné. V prípade pristúpenia Českej republiky do Eurozóny je ale druhý krok teórie LI, medzinárodné vyjednávanie, len ťažko aplikovateľný do praxe, práve z dôvodu pristupovaniu do už sformovanej integrovanej jednotky.

V monetárnej oblasti prebiehali takéto vyjednávania od neskorých 70-tych rokov 20. storočia, kedy boli formované základné piliere EMU ako Maastrichtské kritéria, podmieňujúce vstup členského štátu Európskej únie do eurozóny, či ciele ECB. V týchto vyjednávaniach došlo k presadeniu tzv. nemeckého modelu uchovávať nízku mieru inflácie⁹, stabilné úrokové sadzby, vyrovnaný štátny rozpočet s možnosťou deficitu do 3% HDP a kumulatívne, ako verejný dlh, nepresahujúce 60% HDP. Maastrichtské kritéria ako ich poznáme a nemecký prístup prevládajúci v ECB kritizuje napríklad nositeľ Nobelovej ceny Stiglitz (2016), ktorý zdôrazňuje výhody plynúce Nemecku z presadenia ním preferovanej monetárnej politiky a nevýhodnú situáciu členov EÚ, ktorí by preferovali cieľ nezamestnanosť pred infláciou. Otázkou je, či by sa Česká republika zaradila medzi štáty strácajúce alebo získavajúce z monetarizmu ECB.

V otázke pristúpenia Českej republiky do eurozóny je druhý krok liberálneho intergovernmentalizmu, nadnárodné vyjednávania, značne oklieštený. Česká republika by pristúpila do už vopred sformovanej únie s jasne vymedzenými pravidlami a ich prehodnotenie na základe českých národných záujmov by bolo len ťažko prevediteľné vzhľadom k silnému jednotnému bloku členských štátov eurozóny reprezentovanému hlasom ECB. Z toho hľadiska

---

⁹ Cieľom ECB je uchovávať cenovú stabilitu, ktorá je definovaná ako ročný HICP pod úrovňou 2% v strednodobom výhľade.

by bolo možné označiť pozíciu Českej republiky, v prípade ak sú súčasné pravidlá EMÚ v konflikte s českými národnými záujmami, za nevýhodnú. Avšak, formovanie EMÚ nie je na konci, monetárna politika musí neustále reagovať na meniace sa prostredie a nové výzvy, ktorým štáty eurozóny ako celok čelia, nové technológie či digitálne meny. Príkladom je formovanie Európskeho jednotného systému poistenia, bankovej únie, prebiehajúca diskusia o regulácií kryptomien a digitálnej ekonomiky. Pokiaľ platí záujem Českej republiky pristúpiť do EMÚ a otázkou je naplánovanie, ochudobňuje sa vyčkávaním od možnosti byť spoluvorcom nových pravidiel, zúčastniť sa stretnutí Euroskupiny, zapojiť sa do európskych vyjednávaní a prezentovať tak svoje národné záujmy. Tretia, praktická kapitola DP, aplikuje teoretické poznatky vychádzajúce z liberálneho intergovernmentalizmu, popisuje pozície významných záujmových skupín a inšpiruje sa materialistickým vnímaním európskej integrácie, ktorý do praxe aplikuje skrz analýzu ekonomických prínosov a nákladov plynúcich ČR zo vstupu do eurozóny.

Kritika LI

„Peniaze boli vždy silným symbolickým znakom úsilia o budovanie národa a sú silno previazané s kolektívnou národnou identitou. „¹⁰ (Risse, 2003)

Sám Moravcsik (2018) uznáva dôležitú rolu ideológie, nadnárodných podnikateľských záujmových skupín či iných faktorov nespádajúcich do teórie LI pre formovanie rady politík Európskej únie. V prípade monetárnej únie by presadzovanie čisto ekonomických záujmov viedlo k sformovaniu inštitucionalizovanej pan-európskej oblasti voľného obchodu s vedľajšou politikou regulovanej harmonizácie a menovej stability, čo je v kontraste so súčasným stavom. Čím je verejná mienka rozptýlenejšia a dopady rozhodnutí nejasnejšie, tým roztrieštenejší a vágnejší je vplyv záujmových skupín na formovanie národných záujmov. V týchto prípadoch uznáva Moravcsik (2018) nižšiu schopnosť teórie LI vysvetľovať európsku integráciu.

---

¹⁰ Preložené z anglického: *Money has always been a symbolic marker in nation-building efforts and is strongly related to collective national identities.*

2.2 Konštruktivizmus

Konštruktivizmus patrí popri realizme a liberalizme medzi hlavné teórie medzinárodných vzťahov a jeho myšlienkový rámec taktiež prispel k vysvetleniu európskej integrácie. Idey konštruktivizmu je možné aplikovať aj na zodpovedanie otázky, prečo Česká republika odkladá vstup do eurozóny. Na rozdiel od liberálneho intergovernmentalizmu, vychádzajúceho z materiálneho ponímania aktérov a ich záujmov, konštruktivizmus dáva priestor ich intersubjektívnemu chápaniu. Polemiku o vstupe do eurozóny je samozrejme z dôvodu zásadných ekonomických zmien nutné analyzovať a hodnotiť aj z pohľadu materiálneho, tak ako k tematike pristupuje práve teória LI. Avšak, premisou ekonomického prístupu je predpoklad racionálne jednajúceho jedinca, abstrahujúceho od záujmov iných ako kvantifikovateľných. LI považuje aktérov a ich identitu za exogénne dane premenné a analýzu prevádza na výstupe ich konania. Ku komplexnému uchopeniu otázky DP, prečo ČR odsúva prístupenie do eurozóny, je nutné zahrnúť do analýzy aspekty nemateriálne, identitárne a sociálne konštruované. Práve teória medzinárodných vzťahov známa ako konštruktivizmus pristupuje k identite ako významnej premennej pri formovaní zahraničnej politiky a záujmov štátu. Ako taký, je konštruktivizmus častejšie považovaný za sociálnu teóriu a v oblasti medzinárodných vzťahov za nadstavbu či dôležité doplnenie inej základnej teórie oboru. Samotný termín konštruktivizmus prvýkrát formuloval Onuf v knihe *World of Our Making*, avšak v súčasnosti tento prúd zoskupuje teoretikov s rozdielnymi postojmi k zásadným sporom určujúcim teórie medzinárodných vzťahov, ako vzostup suverenity či dopad noriem ľudských práv na štáty (Barnett, 2013).

*Anarchia je to, čo z toho urobia štáty*¹¹. (Wendt, 1992)

Wendt (1992), jeden z najvýznamnejších predstaviteľov mainstreamového konštruktivizmu, formuloval teóriu na príklade fenoménu anarchie. Autor ďalej hovorí o kolektívnom význame vytvárajúcom štruktúry, ktoré následne organizujú jednanie aktérov. Nepriateľstvo či mier sú konštruované vnímaním zapojených aktérov. Zdôrazňuje rolu percepcie, nazerania na situáciu pre formulovanie reality. **Vnímanie reality ako sociálneho konštruktú** je jednou zo základných premis konštruktivizmu. Aktéri nosia určité identity, relatívne stabilné rolou určené

---

¹¹ Preložené z anglického originálu: *Anarchy is what states make of it*.

vnímanie seba a s tým spojené očakávania. **Práve identitu považuje konštruktivizmus za významnú pre interpretovanie jednania aktérov.** Aktéra neurčuje výhradne jedna identita ale spravidla disponuje viacerými identitami, ktoré sú podľa Wendtovho výkladu konštruktivizmu sociálne konštruované.

Identita, Kolektívna identita, Národná identita

Risse (1999) vo svojej práci upozorňuje na neschopnosť materialistického prístupu vysvetliť odlišnosti v názoroch členských štátov EÚ k téme vstupu do eurozóny. LI síce dokáže poskytnúť odpoveď na otázku kvantitatívnej, materiálnej výhodnosti respektíve nevýhodnosti prístupu do eurozóny, avšak nevysvetľuje dôvody odlišných postojov krajín s podobnou ekonomickou analýzou či zmeny v stanoviskách jedného aktéra. Risse (1999) aplikuje konštruktivizmus na prostredie EMÚ keď tvrdí, že záujmy aktérov sú silne ovplyvnené ich víziou o európskom politickom usporiadaní, ktoré je nutné vnímať skrz politiku identity. Svoje tvrdenie dokazuje na analýze rozličných postojov Nemecka, Francúzska a Veľkej Británie k eurozóne. Zatiaľ čo nemecké a francúzske politické strany bez ohľadu na ideologické vymedzenie začlenili Európu do národnej kolektívnej identity, britské politické strany a spoločnosť boli kontinuálne neisté svojou európskou identitou, čo sa ukazovalo odmietaním debaty o prijatí eura a vyvrcholilo Brexitom. Rozličné vnímanie ilustruje otázka, ktorá prevládala v spoločenskom diškurze jednotlivých krajín v súvislosti s eurozónou. V Nemecku a Francúzsku bolo najčastejšou otázkou *Kedy?*, diskutujúc o termíne vstupu, kým britská spoločnosť si kladla otázku *Či?* polemizujúc o samotnom národnom záujme. Súčasne Risse, v súlade s hlavným prúdom konštruktivizmu, uznáva nedostatočnosť teórie pre komplexné vysvetlenie jednania aktérov. V otázke postoja aktéra voči EMU by vysvetlenie jednania postavené výlučne na analýze identít nebolo úplné, rovnako ako je neúplná analýza opomínajúca vplyv identity na formovanie postojov aktéra.

V tomto bode sa naskytá priestor pre vymedzenie, definíciu kolektívnej identity a identity ako takej. Debata o definícií identity v teórií medzinárodných vzťahov a nie len v tomto odbore neustále prebieha. Zhoda nepanuje ani v rámci jednotlivých teoretických prúdov, avšak je možné vysledovať isté podobnosti v prístupe k identite. Autori radiaci sa do teoretického prúdu konštruktivizmu vnímajú identitu ako kultúrny zdroj národného záujmu, jednu z viacerých tém formujúcich zahraničnú politiku. Po konštruktivizme preberá tému identity aj post-štrukturalizmus a prichádza s odlišnou interpretáciou identity, hovorí o performatívnom prístupe, neoddeliteľnosti identity od procesu formovania zahraničnej politiky, považuje identitu za zdroj aj produkt zahraničnej politiky

a využíva nástroje diskurzívnej analýzy (Kolmaš, 2017). Avšak čo je zásadné pre konštruktivizmus je vnímanie identity ako endogénnej premennej, významne ovplyvňujúcej záujmy aktéra. Kolektívna identita je ďalej posilňovaná alebo oslabovaná na základe vymedzenia sa voči iným komunitám, vonkajšku. Vo všeobecnosti vníma jedinec skupinu, s ktorou sa identifikuje pozitívnejšie ako externé skupiny ležiace mimo jeho seba identifikáciu. Risse (1999) ako aj Marcussen (1999) ďalej hovoria o *meta* princípe, čím menšie rozdiely vnímajú jedinci v rámci vlastnej skupiny v porovnaní so skupinami externými, tým silnejšia je ich kolektívna identita. Na príklade Európskej únie sa môže jednať o geografické vymedzenie, do skupiny „iných“ spadajú aktéri ako Ázia, Amerika, Turecko a iné. Je nutné podotknúť, že podobnosť v rámci skupiny nedeterminuje negatívny postoj voči skupinám externým ako by sa z definície mohlo zdať.

Risse (1999) sa pri analýze národnej identity európskych krajín opiera o teoretické vymedzenie konceptu kolektívnej identity spočívajúce na prístupe sociálnej psychológie, konkrétne aplikuje poznatky teórie sociálnej identity, kategorizácie jedinca a sociálneho zastúpenia. Sociálna identita je v prvom rade tvorená jeho ideami o sociálnej skupine, do ktorej sa radí, spoločnými symbolmi, kódmi, znakmi a sebakategorizáciou, ktorá zahŕňa emočné a hodnotiace prvky. Jedinci na základe prvkov, ktoré považujú za spoločné, formujú tzv. imaginárne spoločenstvo¹² alebo predstavu spoločenstva ako býva tento pojem prekladaný. Jedná sa o koncept, ktorý formuloval Anderson (1983/1991 v Brewer, 2004) a vychádza z definície národa ako imaginárneho spoločenstva, skupiny cudzincov so zástupným pocitom príbuzenstva. Podľa Andersonovho prístupu je predstava národa utváraná skrz vedomie kolektivity, národ je v tomto ponímaní konštruktom. V prostredí Európskej únie sa často hovorí o spoločnom historickom vývoji, náboženskom kresťansko-židovskom základe, tržnom princípe ekonomík či komunite liberálnej demokracie. Národné identity sú potom sociálne skupiny definované sociálnou identitou na základe teritoriálneho prístupu. V moderných dejinách bývajú zásadnými témami pri formovaní národných identít suverenita, či vízie o politickom a sociálnom usporiadaní. V prípade Európskej únie sú spojovacími témami idea spoločného voľného trhu, vnímanie Európy ako federalisticky usporiadaného zoskupenie štátov, či téma integrácie. Zároveň je dôležité rozlišovať medzi sociálnou identitou diskurzívne konštruovanou politickými elitami a sociálnou identifikáciou obyvateľov s národným celkom, imaginárnym spoločenstvom.

---

¹² Preloženého z anglického originálu: *imagined community*.

Rissov konštruktivistický prístup sa stavia k otázke tekutosti identity skepticky a na základe výskumu kognitívnej psychológie argumentuje len zriedka a ťažko sa meniacimi kognitívnymi schémami vnímania jedincov v praxi. Identitu preto vníma ako rigidnú, prípadná zmena prebieha len pomaly a postupne. K zmene identity síce nedochádza často ale predsa len môže dôjsť, najčastejšie v prípade vzniku kritickej situácie. Aby nové idey dokázali ovplyvniť doterajšie a formovať tak identitu, musia byť v súlade s existujúcou konštrukciou identity. V zásade politické elity vytvárajú národnú identitu v boji o politickú moc na základe vlastných materiálnych a inštrumentálnych preferencií. Pôvodná národná identita stanovuje rámec elitám pri uvažovaní o legitimitě ideí a tak formuluje subjektom vnímané záujmy, zároveň tieto záujmy ovplyvňujú elity pri výbere ideí, ktoré zvolia pre politický boj. Aby bola identita pozmenená, musí dôjsť k osvojeniu si ideí a prijatiu týchto externých myšlienok za svoje vlastné. Avšak, akademická diskusia v rámci sociálnej teórie vníma jedinca ako schopného akumulovať viacero identít zároveň. Rovnako prebrala koncept viacerých identít aj teória konštruktivismu (Marks, Hooghe, 2003), konkrétne Risse (2003) zdôrazňuje aktérovu schopnosť disponovať identitou národnou a zároveň kontinentálnou či regionálnou, pričom sa tieto identity navzájom nevyklučujú a neovplyvňujú intenzitu lojality. Pokiaľ sú národný štát ako aj Európa imaginárnymi spoločenstvami, nevyklučujú sa a jedinec si nemusí vyberať medzi príslušnosťou k jednému z nich. Zároveň Risse (2003) formuluje koncept *marble cake*¹³, podľa ktorého sa jednotlivé identity u jedinca neukladajú na seba ale zlievajú medzi sebou a nie je medzi nimi možné vyznačiť pevné hranice. Sides, Citrin (2004) konštatujú, že národ síce naďalej ostáva identitou s najvyššou prioritou u obyvateľov členských štátov EÚ, no narastajúce povedomie o európanstve naznačuje postupne stúpajúcu integráciu jednotlivcov. Maddens (1996) analyzoval vzťah medzi exkluzívnou identitou a integráciou na príklade Belgicka a zistil, že jednotlivci definujúci svoju identitu ako exkluzívne Flámsku či Belgickú, sú častejšie proti viacúrovňovému riadeniu štátu ako jednotlivci, ktorí cítia príslušnosť k obojm identitám. Komplexný vzťah medzi identitou viazanou k národu, nadnárodnému celku, či celku na menšej, napríklad regionálnej úrovni, preukazuje aj Carey (2002). Vo svojej práci potvrdil vplyv pocitu príslušnosti k národnej identite na postoj k európskej integrácii a z jeho práce vyplýva, že intenzita tohoto ukazovateľa je porovnateľná s intenzitou vplyvu vzdelania, subjektívnej ekonomickej analýzy či príjmovej kategórie. Na záver, Risse zdôrazňuje schopnosť aktéra

---

¹³ Preložené z anglického originálu: *marble cake*.

disponovať väčším počtom sociálnych identít, ktoré sú späté s kontextom. Aktér, člen Európskej únie, aktivuje tie prvky národnej identity, ktoré reagujú na oblasť prejednáwanej politiky.

Zároveň je nutné vymedziť, kto je považovaný za subjekt formujúci národnú identitu. Jeden z prístupov považuje za subjekt národnej identity národ ako taký, zastúpený jeho obyvateľmi, ktorí sa sociálne identifikujú s väčšími celkami, imaginárnymi spoločenstvami. Na druhej strane prístup, ktorý zvolil Marcussen (1999) a Risse (1999), vychádza z predpokladu viacerých identít, z ktorých vyčleňuje identitu národnú, ktorá je formovaná sociálnou identitou elít. V tomto ponímaní národná identita nevyjadruje identitu všetkých občanov daného územia ale je formovaná domácimi politickými elitami. V tomto kontexte hovoria Börzel, Risse (2020) o identitárnej politike¹⁴, ktorú definujú ako zámerné využitie diškurzov identity pre dosiahnutie politických cieľov, môže sa napríklad jednať o presunutie kompetencií z európskej na národnú úroveň skrz apelovanie na národnú identitu jedincov, prípadne naopak zdôrazňovaním identity európskej. Zároveň je nutné podotknúť, že identitárna politika sa zameriava na tvrdenia elít, to akým spôsobom elity formujú diškurz a abstrahuje od analyzovania či dané tvrdenia naozaj odrážajú presvedčenie elít.

2.3 Ideológia

Táto podkapitola načrtne rolu ideológie pri formovaní postoja aktérov k integrácii, prístup vymykajúci sa tradičným teóriám európskej integrácie. Konštruktivizmus síce zdôrazňuje idey ako dôležité pre formovanie identity národa, elít, avšak nesústreďuje sa špecificky na ideológiu. Jedna z najmladších teórií Európskej integrácie, postfunkcionalizmus, síce venuje časť teórie ideologickému pozadiu politických strán, avšak zameriava sa na objasnenie empirických skúseností ako výsledky uskutočnených referend, verejná mienka, súťaživosť politických strán či narastajúci populizmus v rámci Európskej únie. Integrovanou súčasťou teórie postfunkcionalizmu je fenomén politizácie, ktorou myšlienkový otcovia teórie Hooghe, Marks (2019), vysvetľujú narastajúci počet sporov pri rozhodovaní v procese európskej integrácie. Hooghe, Marks (2009) a iní (Hellström, 2008) považujú za jeden z dôvodov nárastu politizácie vplyv ideológie na európsku integráciu, avšak ideológia predstavuje iba jedno z vysvetlení politizácie. Napriek vybočovaniu z radu tradičných teórií integrácie sa ideológia objavuje vo viacerých článkoch skúmajúcich európsku integráciu (Hix, 1999, Aspinwall, 2002, Hooghe,

---

¹⁴ preložené z anglického originálu: *identity politics*

Marks, 2002, Marks, Steenbergen, 2004, a iní). Piata kapitola DP abstrahuje od politizácie, pristupuje k ideológii samostatne a skúma jej vplyv na politických aktérov a centrálnu banku.

Snahy teoreticky vymedziť pojem ideológia narážajú na nesúlad akademickej sféry, termín sa doposiaľ nedočkal jednotného vymedzenia a v rukách rôznych teoretikov nadobúda heterogénne významy. Eagleton (1991) zmiňuje, že v akademickom prostredí koluje až šesťnásť rôznych definícií ideológie. Niektoré výklady si navzájom protirečia, pokiaľ by platilo, že ideológia je akýmkoľvek súborom presvedčení motivovaných sociálnymi záujmami, potom by nemohla zastávať rolu dominantnej formy myslenia v spoločnosti. Naopak, iné výklady sa vzájomne dopĺňajú. Takmer každý z autorov formuluje definíciu ideológie tak, aby postihovala myšlienky iných a jeho vlastný prístup nebol vnímaný ako ideológia. Diplomová práca vníma ideológiu ako uzavretý súbor myšlienok, princípov, vzorcov myslenia ako vykladať svet, ktorý je typický pre daný subjekt v čase. DP sa najskôr zameria na ideológiu ekonomickú, vnímanú ako preferované prúdy ekonomického myslenia v rámci inštitúcie menovej autority aplikujúc tak prístup McNamara (1998, 2006), následne prejde na ideológiu politických strán podľa prístupu, ktorý v svojich prácach využíva Aspinwall (2002) a napokon posúdi jej potencionálny presah do rád centrálnej banky. U politických subjektov nazerá DP na ideológiu celku a zaostruje na vplyv lídra, v rámci centrálnej banky analyzuje myšlienkové pozadie Bankovej rady ako celku a detailne skúma vybraných výrazných členov. Ideologická pozícia u konkrétneho subjektu sa môže zintenzívniť či umierniť, no kompletná premena je len ojedinelá.

Myšlienkovému pozadiu, na ktorom došlo k vzniku EMÚ sa venuje aj McNamara (1998) a vo svojej práci sa zamerala na analýzu režimov menového kurzu, ktoré predchádzali menovej únii. Povojnová Európa si zažila radu rozdielnych menových režimov, s cieľom stabilizovať menové kurzy a finančné trhy. McNamara skúma vzájomný vplyv prevládajúcich ideí o monetárnej politike a úrovne kapitálovej mobility. Dôvod rozličných prístupov vysvetľuje teória OCA¹⁵ založená na koncepte tzv. *svätej trojici*¹⁶. Koncept načrtáva interakciu domácej politiky v režime mnohostrannej kooperácie zabezpečujúcej stabilitu menových kurzov v situácii zvýšenej kapitálovej mobility a rastúcej integrácie finančných trhov. Podľa tohoto prístupu si disponuje

---

¹⁵ Teória OCA je detailne rozobratá v úvode tretej kapitoly DP.

¹⁶ Preložené z: Holly Trinity

monetárna politika nástrojmi k udržaniu dvoch z troch nasledujúcich politík: voľný pohyb kapitálu, fixný menový kurz, autonómnu menovú politiku. Táto prizma umožňuje relatívny jednoduchý náhľad na historický povojnový vývoj menových režimov. Breton-Woodsky režim¹⁷, v ktorom prevážili keynesiánske myšlienky, sa rozhodol obetovať kapitálovú mobilitu, čím sa rozumie nízka miera fluktuácie kapitálu medzi krajinami, v prospech fixného menového kurzu a autonómnej menovej politiky. Problémy s udržiavaním pevného kurzu viedli k prechodu na tzv. *menového hada*¹⁸, prvému pokusu o vytvorenie spoločnej európskej meny. Jednalo sa o odklon od politiky pevného kurzu, prechod na režim vzájomne naviazaných európskych mien s povoleným pásmom oscilácie s cieľom umožniť vyššiu kapitálovú mobilitu. McNamara (2006) poukazuje na niektoré vlády, ktoré sa naďalej riadili keynesiánskymi myšlienkami a boli v rozpore s novým medzinárodným menovým režimom. EMS¹⁹, najbližší predchodca EMÚ, zvolil obmedziť autonómnu menovú politiku a sústrediť sa na fixáciu kurzu a kapitálovú mobilitu. McNamara (2006) vysvetľuje príklon k jednotlivým politikám ako sociálne konštruovaný ovplyvnený ideológiou. Prechod na *menového hada* a následne EMS bol spôsobený prevládajúcim neo-liberálnym politickým konsenzom, ekonomickými myšlienkami preferujúcimi nízku mieru inflácie pred nízkou mierou nezamestnanosti a výstupom ekonomiky, ktorý vystriedal keynesiánsky prístup. Prechod bol okrem ideologického pozadia reakciou na narastajúcu otvorenosť ekonomík a ich zhoršujúcu sa pozíciu, prirodzene zvýšenú kapitálovú mobilitu a zlyhanie keynesiánskej politiky reagovať na stagfláciu spôsobenú prvou ropnou krízou. Monetaristická teória dokázala zarámovvať situáciu, poskytla návod ako sa z krízy dostať a myšlienkový aparát, ktorý legitimizoval zavedenie prísnych reforiem nielen vládnych výdajov. McNamara (2006) konštatuje, že európsky lídri pristupovali k monetarizmu pragmaticky a nezaviedli jeho plnú verziu v podobe okamžitého prechodu na plávajúci kurz.

McNamara (2006) posúva diskusiu do prostredia eurozóny, poukazuje na rozchádzajúce sa názory na monetárnu politiku EMÚ najskôr z úst akademikov a think-tankov, neskôr aj z politických kruhov. Zameriava sa na komunitu centrálnych bankárov, živú diskusiu v rámci ECB, polemiku medzi zástancami cielenia inflácie a monetárneho cielenia. Zatiaľ čo prvá skupina preferuje zamerať sa na konkrétnu hodnotu inflácie, verejne ju oznamovať, druhá

---

¹⁷ Režim trval v období 1945-1971

¹⁸ *European currency snake* trval v období 1973-1978

¹⁹ 1979-1999

skupina presadzuje prístup, ktorý meria množstvo peňazí prelievajúcich sa skrz ekonomiku eurozóny a centrálna banka stanovuje také ciele, aby zabezpečila požadovaný objem peňažnej ponuky. Avšak, za najpálčivejšiu polemiku v rámci komunity európskych centrálnych bankárov na úrovni ideologickej považuje McNamara (2006) otázku, na čo presne by sa európska monetárna politika mala zamerať v kontexte heterogénnych ekonomík tvoriacich EMÚ. Odporcovia súčasného prístupu zdôrazňujú nejednotnosť a preto riadenie hypotetického priemeru ekonomík eurozóny, iní centrálni bankári navrhujú zamerať sa primárne na najväčšie ekonomiky eurozóny. Téma súperiacich ideológií v rámci eurozóny je zásadná pre ďalšie smerovanie EMÚ.

Novou myšlienkou, ktorá sa v akademických prácach objavila je tzv. ekonomický alebo finančný nacionalizmus. Vychádza z konštruktivismu a pojatia nacionalizmu ako ideológie usilujúcej o vytvorenie či podporu jednoty, identity a autonómie národa. Ekonomický nacionalizmus je ekonomická stratégia vytvorená pre dosiahnutie zmienených nacionalistických cieľov. Finančný nacionalizmus je podkapitolou nacionalizmu ekonomického a zameriava sa na využívanie monetárnych a finančných politík s cieľom dosahovať vymedzené ciele. Johnson, Barnes (2014) hovoria o prejave finančného nacionalizmu v piatich vzájomne súvisiacich politických rozhodnutiach. Prvým znakom je dosahovanie a obhajovanie monetárnej suverenity, ktoré sa môže prejavovať ako apelovanie na zachovanie národnej meny a jej výhradné použitie ako platidla na území štátu, v niektorých prípadoch môže zahŕňať podporu internacionalizácie národnej meny ako symbolu národnej sily. Druhým znakom je kontrola monetárnej politiky, preferencia prechodného režimu menového kurzu pred voľne plávajúcim a fixným. Tretím prejavom finančného nacionalizmu je snaha podlomíť nezávislosť menovej autority zo strany politických subjektov. Štvrtým znamením je preferovanie národných finančných inštitúcií pred zahraničnými, pričom sa nemyslí geografická lokalita ale vlastnícka štruktúra bánk. A poslednou črtou je skepsa voči MMF, Svetovej banke a ďalším medzinárodným inštitúciám. Praktická časť si kladie otázky či je možné nájsť niektoré črty finančného nacionalizmu v ČR.

Hooghe (2019) a iní (Hellström, 2008) považujú za jeden z dôvodov nárastu politizácie vplyv ideológie politických strán na európsku integráciu. Otázne je, akým spôsobom vplývajú rôzne ideologické prúdy na postavenie voličov k téme európskej integrácie. Aspinwall (2002) skúma vplyv národnej príslušnosti a ideológie rozdelenej pozdĺž pravicovo-ľavicovej osy na

stanovisko aktéra k európskej integrácii. Na základe analýzy konštatuje Aspinwall (2002), že národnosť nemá významný vplyv na postavenie k európskej integrácii. Domáce politické strany nezdierajú jednotný názor na rýchlosť a smer integrácie, pretože samotná integrácia dopadá s rôznou intenzitou na každú sociálnu skupinu, voličskú základňu. Delenie ideológie politických strán na ľavicu a pravicu je pomerne fluidné, politické strany sa vyjadrujú k rade oblastí a v každej z nich by bolo možné vyčleniť ľavicové a pravicové názory. Umiestnenie strany pozdĺž ľavicovo-pravicového spektra môže byť brať do úvahy samotnú kategorizáciu konkrétnej politickej strany, kde sa strana vidí alebo vypichnúť oblasť, ktorá podľa autora najviac definuje ideové rozdelenie. Hix (1999) hovorí o konflikte libertariánskeho a autoritárskeho prístupu (politickej ideológii) a konflikte zástancov voľného trhu s podporovateľmi intervencii do ekonomiky (ekonomická ideológia). Vychádzajúc z Hixovho prístupu, rozdeľuje Aspinwall (2003b) politické strany na pravicové, ľavicové a centristické. Aspinwall (2002) zdôrazňuje ako charakteristický rys centristických strán pozitívne vnímanie vzájomnej závislosti, vychádzajúc z liberálneho prístupu považujú vzájomnú závislosť ako prirodzený výstup narastajúceho objemu medzinárodného obchodu, kapitálovej mobility, investícií a otvárania ekonomík. Integráciu vnímajú ako pragmatický krok, podporujúci medzinárodný obchod, prosperitu a mier. Postoj centristických strán je v súlade s vnímaním veľkých, exportne orientovaných firiem, medzinárodných investorov a zároveň odborových zväzov vo vysoko konkurenčných odvetviach. Ľavicová ideológia zlučuje „starú politiku“, názory socializmu vystupujúceho proti trhom a „novú politiku“ myšlienky aktivistov, vyhraňujúcich sa proti centralizmu. Kontrola trhov býva mnohokrát najsilnejšou spájajúcou témou politických strán radiacich sa do prúdu ľavicovej ideológie, ich názory sa líšia v otázke intenzity intervencií. Vo všeobecnosti, socialistické ľavicové strany podporujú štátne intervencie, znárodnenie strategických podnikov, zvýšené prerozdelenie príjmov, silnú sociálnu politiku a Keynesiánsky prístup k ekonomike zameriavajúci sa na riadenie krivky dopytu. Z pohľadu Hixovho delenia preferujú inštitucionálnu alokáciu zdrojov pred tržnou alokáciou. Socialistické strany vnímajú integráciu so zjavnými pochybnosťami, z dôvodu tržnej orientácie európskej integrácie a potenciálu obmedziť domáce inštitúcie raziace prístupy sociálneho štátu. „Nová politika“ je zastúpená zelenými stranami, ktoré môžu považovať nadnárodnú úroveň za nádejnejší priestor na presadzovanie záujmov ako domácu politickú scénu. Na druhej strane, zelené strany majú tendenciu pristupovať skeptickejšie k otázkam

ekonomickej integrácie a to z dôvodu ekologických dopadov. V rámci Európskej únie zaznamenali zelené strany narastajúcu podporu najmä medzi severskými štátmi, na rozdiel od juhu EÚ, kde boli historicky úspešnejšie komunistické strany v rámci ľavicového spektra. Najvýraznejšími ekonomickými záujmovými skupinami podporujúcimi strany radiace sa do ľavicovej ideológie sú odborové zväzy z oblastí chránených sektorov a verejného sektoru, ktoré najviac strácajú v medzinárodnej súťaži. Pravicová Významnou skupinou identifikujúcou sa s pravicovým videním sveta sú malé podniky, jednoducho ohrozené konkurenciou zo strany nadnárodných firiem a najmenej ťažiacie z exportne orientovanej ekonomiky. Pozdĺž ľavicovo-pravicovej ideologickej osy sú dva zásadné konflikty. Prvým je stret medzi centristami a ľavicovými odporcami tržných princípov o miere otvorenosti domácej ekonomiky medzinárodným trhom, druhý konflikt prebieha na opačnom póle osy medzi pravicovými zástancami národnej suverenity a centristami, ktorí v očiach pravicových strán zvýhodňujú záujmy nadnárodné nad záujmami národnými. Aspinwall (2002) vo svojej práci zamieta významnosť vplyvu národnosti na postavenie aktéra v téme integrácie a väčší dôraz pripisuje vplyvu ideológie. Strany bližšie stredu sú viac otvorené európskej integrácií ako strany na okrajoch pravicovo-ľavicovej ideologickej osy. Neskôr Aspinwall (2003a) rozširuje analýzu špecificky na oblasť EMS a tvrdí, že ľavicové strany odmietajú integráciu kvôli negatívnym inflačným tlakom, ktoré by nasledovali, naopak strany pravicové za najtraumatickejšiu považujú stratu národnej suverenity, autonómie monetárnej politiky a dopad na malé a stredné podniky. Naopak, centristické strany uprednostňujú stabilitu menového kurzu, medzinárodnú otvorenosť, stabilitu a jasné spoločné pravidlá pred domácou autonómiou. Haas (2004) považuje za dôvod nižšej podpory európskej integrácie na perifériách pravo-ľavej ideologickej osy samotnú podstatu európskej integrácie. Jedná sa o trhovo-liberálny projekt s prvkami regulovaného kapitalizmu, preto politické strany ďalej od ideologického stredu nesúhlasia s myšlienkami, ktoré v nej prevažujú. Marks, Steenbergen (2004) potvrdzujú vzťah medzi ideológiou a integráciou medzi politickými stranami a zároveň zdôrazňujú rozdielnu intenzitu v rôznych politických oblastiach. Najsilnejšie sa lineárny trend prejavoval v oblastiach, v ktorých proti sebe stáli možnosti neo-liberálnej Európy a Európy s regulovaným kapitalizmom. Risse (1999) aplikuje ľavicovo pravicové ideové spektrum na menovú integráciu. Strany umiestnené na ľavom konci ideologickej osy odmietajú európsku integráciu v menovej oblasti kvôli dezinflačným tlakom, ktoré môže v domácej ekonomike vyvolať.

Strany z pravého okraja volia taktiež negatívne stanovisko no z odlišných dôvodov, jedná sa o stratu národnej autonómie a negatívne dopady na niektoré záujmové skupiny, prevažne malé a stredné podniky. Centristické strany oceňujú fixáciu kurzu, pretože preferujú medzinárodnú otvorenosť, stabilitu a pravidlá pred suverénnou domácou menovou politikou. Ideológia zoskupuje politické strany so silným národným cítením, preferujúce uchovanie národnej suverenity a identity. Za najvýznamnejšie hrozby považujú migráciu, nárast konkurenciu na trhu práce spôsobený zahraničnými pracovníkmi, pokles dostupných pracovných miest, zaberanie domáceho priestoru cudzími prvkami a tak oslabovanie národnej identity. Pravicové strany vnímajú nadnárodné inštitúcie ako hrozbu.

Okrem libertariánsko-autoritárskeho konfliktu (Hix, 1999) má na stanovisko politických strán k európskej integrácii vplyv aj nový politický rozmer, kategorizovanie politických strán podľa GAL x TAN príslušnosti (Hooghe, Marks, 2002). Skupina GAL²⁰ predstavuje zelené, alternatívne a libertariánske strany, kategória TAN²¹ zoskupuje strany tradičné, autoritárske a národné. Nové delenie na GAL/TAN vychádza zo zmeny spoločenského diania v posledných desaťročiach, ktoré malo za následok zdôrazňovanie nových politických tém ako migrácia, ekológia, nacionalizmus, kultúrna diverzita, životný štýl a býva prezentované ako konflikt materializmu a postmaterializmu (Inglehart, 1990). Kategória TAN predstavuje radikálne pravicové a populistické pravicové strany, ktoré sú silne euroskeptické a ich podpora v posledných rokoch narastá (Hooghe, Marks, 2002). Zároveň sa ako euroskeptické javia aj strany konzervatívne, mainstreamové avšak inklinujúce k TAN ideológii primárne v oblasti nacionalizmu, vlastenectva. Naopak medzi zelenými stranami, ktoré inklinujú ku GAL ideológii narastá podpora európskej integrácie. Iný prístup zvolil Prosser (2016), ktorý zdôrazňuje významnosť konfliktu sociálno-liberálneho a konzervatívneho prístupu na postoj politických strán k integrácii v súčasnej dobe. Hellström (2008) vo svojom výskume potvrdila vplyv pravo-l'avej ideológie, ktorý však označila za klesajúci v čase. Podľa jej záveru sa politické strany stále viac prikláňajú k podpore integrácie. Naopak Ray (2003) tvrdí, že verejnosť sa v téme európskej integrácie neorientuje nutne podľa pravicovo-l'avicovej ideologickej príslušnosti.

---

²⁰ GAL – Green, Alternative, Libertarian political parties

²¹ TAN – Traditional, Authoritarian, National political parties

3 Ekonomické záujmy

Druhá kapitola diplomovej práce vymenúva teoretické prístupy vysvetľujúce Európsku integráciu a za jednu z relevantných teórií považuje liberálny intergovernmentalizmus, ktorý je následne aplikovaný na problematiku menovej integrácie. Avšak, v otázke prístúpenia nového člena do už sformovanej integrovanej únie je možné aplikovať len niektoré predpoklady paradigmu LI. V stručnej rekapitulácii, k formovaniu národných záujmov dochádza na základe vyhodnotenia ekonomických dopadov integrácie na jednotlivé domáce záujmové skupiny, ktoré sa prejavujú tlakmi vyvinutými na ovplyvnenie oficiálneho národného postoja. Okrem domácich záujmových skupín hrá významnú rolu aj celkový makroekonomický pohľad a dopad integrácie na ekonomiku a blahobyt krajiny ako celku. V druhom kroku dochádza podľa teórie LI k medzinárodnému vyjednávaniu, avšak v prípade vopred sformovanej eurozóny a jasne vymedzených podmienok prístúpenia nového člena je schopnosť kandidáta vyjednať si prívetivejšie podmienky značne obmedzená až nemožná²². Ako prvý aplikuje tretia kapitola DP materialistický prístup teórie LI a prezentuje ekonomickú analýzu, v druhom kroku rozoberá domácu scénu záujmových skupín a ich postoj k problematike prijatia eura.

3.1 Teória optimálnej menovej oblasti

Od prvých pokusov o formovanie menových zón bola fundamentálnou polemikou ekonómov otázka ich funkčnosti. Je možné, aby previazanie viacerých ekonomík jednou menou fungovalo ako štandardná ekonomika bez výraznejších asymetrických dopadov? A za akých podmienok? Debatu zásadným spôsobom ovplyvnila práca Mundella (1961), Teória optimálnej menovej oblasti (OCA), ktorá vychádzala z Breton-Woodského systému definovaného ekonomikami s fixným menovým kurzom. Aby bola menová oblasť optimálna, musí v nej podľa Mundella platiť ako flexibilita cien tak miezd. O dva roky neskôr rozšíril teóriu McKinnon, vo svojom výskume sa zamerával na vzťah medzi mierou otvorenosti ekonomiky a prínosmi plynúcimi z voľne plávajúceho menového kurzu. Čím viac je ekonomika otvorená, tým menej dokáže voľne plávajúci menový kurz obnovovať rovnováhu bežného účtu platobnej bilancie. Dôvodom je, že pozmenený kurz ovplyvňuje ako ceny exportu tak importu. (Mandel, Tomšík, 2008)

---

²² Maastrichtské kritéria sú oficiálne tvrdými podmienkami, ktoré musia byť kandidátom splnené a do diskusie o súčasnom vývoji EMÚ nie sú kandidáti prizvaní. Avšak, pri samotnom vzniku EMÚ splňal Maastrichtské kritéria iba jeden zo zakladajúcich členov a Grécko niekoľkonásobne prekračovalo kritérium verejných financií.

Vznik menovej únie zvyšuje riziko dopadu asymetrických šokov, lokálna ekonomika je pričlenená k väčšiemu ekonomickému celku a menová autorita preto vníma šok dopadajúci výhradne na lokálnu ekonomiku ako nedostatočný pre zmenu celkovej monetárnej politiky. Svojou prácou prispel k diskusii o optimálnej menovej oblasti aj Kenen, ktorý sa zamerával práve na dopad asymetrických šokov. Z práce Kenena vyplýva, že diverzifikácia odvetví v rámci hospodárstva znižuje intenzitu dopadu asymetrického šoku na ekonomiku ako celok (Mandel, Tomšík, 2008). Po rozpade Brettonwoodskeho systému, Fleming, Mundell (1971) ďalej rozpracovali teóriu OCA v diele Menová teória: úrok, inflácia a rast vo svetovej ekonomike a následne ju aplikovali na podmienky typické pre eurozónu v práci Menové oblasti, spoločné meny a EMU. V tomto článku nazval Mundell (1997) EMU „pseudo“ menovou úniou z dôvodu absencie automatických mechanizmov, ktoré v podmienkach „pravej“ menovej únie vedú ku konvergencii úrokových sadzieb, čím limitujú priestor pre špekulácie. Podľa teórie je menová únia určená pre krajiny so silne previazanými ekonomikami a hospodárskymi cyklami. Teória OCA zdôrazňuje nízku mobilitu pracovnej sily medzi krajinami eurozóny ako aj v rámci národných ekonomík, kedy vôľa pracovníkov sťahovať sa za prácou je limitovaná neochotou zmeniť bydlisko či jazykovou bariérou. Aby menová zóna fungovala optimálne, nezrovnalosti by mali byť vyrovnávané prostredníctvom rozpočtového prerozdelenia medzi národnými ekonomikami, ktoré býva značne nepopulárne a podnecuje diskusiu o vhodnom politickom usporiadaní menovej oblasti (Mandel, Tomšík, 2008). Postupne ako sa teória OCA vyvíjala, dochádzalo k rozšíreniu spektra ukazovateľov považovaných za zásadné pre posúdenie pripravenosti ekonomiky kandidujúcej krajiny na vstup do eurozóny. Medzi tieto kritéria sa zaradzuje predovšetkým zladenosť ekonomík interpretovaná ako zladenosť hospodárskych cyklov kandidujúcej krajiny a eurozóny a miera dopadu prípadných asymetrických šokov. Práve tieto ukazovatele sú najčastejšie sledované európskymi inštitúciami (Lacina, Rozmahel, 2010). De Grauwe (2004) si kladie otázku do akej miery dokáže nárast mobility práce kompenzovať absenciu vyrovnávacieho mechanizmu v podobe menového kurzu. Vo svojom príspevku k teórii OCA vyvracia tvrdenia o väčšom dopade asymetrického šoku na regionálnu ekonomiku v porovnaní s ekonomikou na národnej úrovni. Naopak, podľa jeho zistení sa zásah asymetrického šoku prejaví na menšom raste výstupu a zamestnanosti na regionálnej úrovni ako na úrovni národnej. Toto zistenie vedie k optimistickému pohľadu na menové zóny, nižší dopad na národnej úrovni by mal podporovať tesnejšiu integráciu EMÚ a redukovať náklady

spojené s elimináciou dopadu asymetrických šokov na ekonomiky eurozóny. Ako alternatíva k teórii OCA bola sformovaná ECA, teória vstavanej menovej oblasti, ktorá sa viac ako na ekonomické toky zameriava na štruktúru menovej oblasti nutnú pre jej úspešné fungovanie. McNamara (2015) zmieňuje štyri podmienky nutné pre ECA: centrálna banka ako veriteľ poslednej inštalácie, fiškálna a ekonomická únia, finančná a banková únia a na záver riadiaci prvok, politická únia.

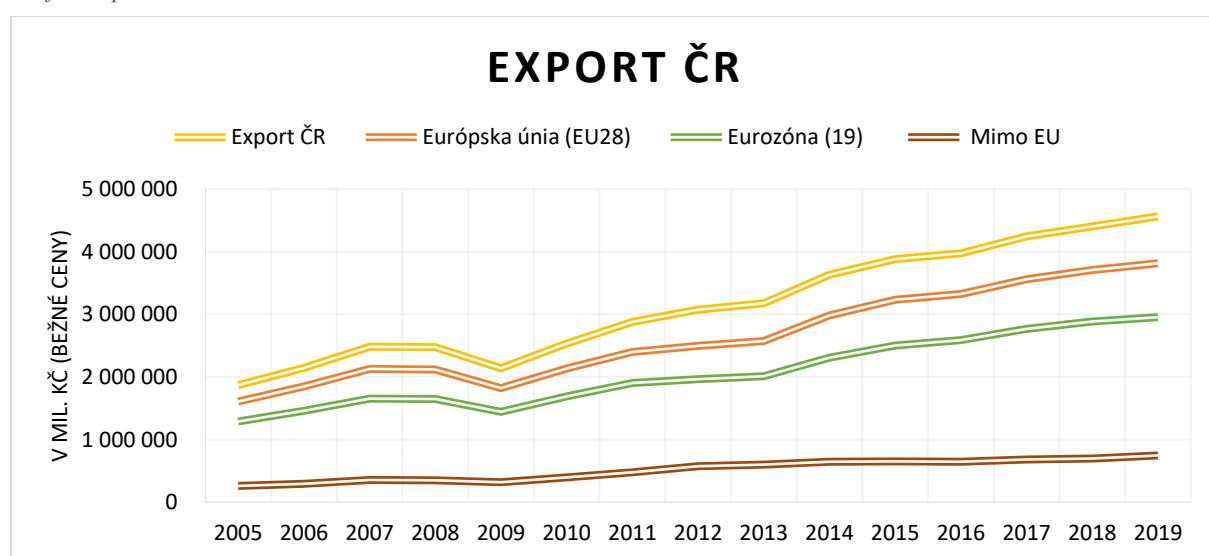
Mundell (1997) poukazoval na výrazné odlišnosti medzi ekonomikami zakladajúcich členov EMÚ už v období jej formovania a za najproblematickejšie označoval krajiny južnej Európy: Portugalsko, Španielsko, Taliansko, Grécko. Mundellova predikcia sa síce vyplnila a južné štáty naozaj spôsobili značné problémy projektu EMÚ, avšak authority zareagovali a dokázali spoločný projekt zachrániť. Kríza eurozóny na určitý čas nabúrila dôveru verejnosti v schopnosť EMÚ fungovať, následne však viedla k rýchlejšej integrácii krajín eurozóny, vytvoreniu záchranných mechanizmov a vzniku nových inštitúcií, ktoré v súčasnosti pochybnosti o životaschopnosť európskej menovej únie viac či menej zažehnali. Pretože empiria dokazuje relatívnu funkčnosť EMÚ, eurozóna oslávila 21 rokov a kritici apelujú viac na reformu eurozóny ako jej rozpustenie, táto časť DP sa nebude ďalej zameriavať teoretickým rámcom definujúcim funkčnosť EMÚ či jej analýzou z pohľadu konceptu OCA, ale schopnosťou Českej republiky naplniť podmienky nutné k pričleneniu a prínosmi a nákladmi, ktoré eurozóna ČR prináša.

3.2 Ekonomické prínosy plynúce zo vstupu do eurozóny

Druhá kapitola diplomovej práce načrtla dopady pohybu menového kurzu na jednotlivé ekonomické skupiny v rámci krajiny. Pristúpenie do eurozóny zastabilizuje výmenný kurz voči ostatným krajinám eurozóny a tým pádom **eliminuje kurzové riziko** dopadajúce na subjekty exportujúce a importujúce do ČR. Odstránenie kurzového rizika pre podnikateľský sektor zbavuje podniky nutnosti zabezpečiť sa voči menovému riziku v bankových či nebankových inštitúciách, čo ďalej znižuje náklady domácich firiem spojené s obchodovaním v zahraničí a náklady vynaložené na držanie devízových rezerv (Helísek, 2009). Graf č. 1 znázorňuje vývoj exportu Českej republiky od roku 2005. Vývoz Českej republiky do Európskej únie tvorí jednoznačne najväčšiu časť celkového exportu krajiny (84% v roku 2019), špecificky eurozóna tvorí každoročne okolo 65% celkového vývozu. Avšak, podľa ČNB (2019a) korelačný koeficient

exportu eurozóny a HDP eurozóny je priemerný a vykazuje medziročný pokles. Odstránenie rizík spojených s cezhraničným obchodom vedie k **nárastu objemu zahraničného obchodu**, primárne s krajinami eurozóny ale aj ďalšími krajinami, ktoré považujú euro za stabilnú, dôveryhodnú a svetovo uznávanú menu. Väčšia hĺbka devízového trhu, **zvýšenie objemu devízových obchodov** v novej mene stabilizuje kurzové riziko v porovnaní s čiastkovými menami členských štátov (Mandel, Tomšík, 2008).

Graf 1: Export ČR

Zdroj: ČSU, vlastné spracovanie

Absencia kurzového rizika v rámci eurozóny vedie k **zvýšeniu atraktivity Českej republiky ako cieľa pre priame zahraničné investície** krajín eurozóny ako aj svetových ekonomík. Prechod na jednotnú európsku menu zvýši atraktivitu Českej republiky aj z dôvodu väčšej váhy eura ako platidla na medzinárodných trhoch v porovnaní s Českou korunou, aktívne využívanou len v rámci domácej ekonomiky.

Okrem kurzových nákladov **eliminuje jednotná európska mena aj náklady spojené so spravovaním úrokových rizík**, úloha regulátora úrokovej miery sa automaticky presúva z ČNB na ECB. Silnejšia mena s väčším denným objemom transakcií znižuje priestor pre úrokové špekulácie a tým stabilizuje úrokovú mieru. Exportéri nemusia vo svojich hospodárskych plánoch predvídať vývoj úrokových mier dvoch mien a tým im zaniká nutnosť zaistiť sa voči úrokovému riziku. Stabilne nízka inflácia v rámci eurozóny umožňuje ECB uchovávať úrokové sadzby na nízkej úrovni, čím uľahčuje podnikateľom investovať do vývoja

a rozšírenia výroby, v prípade domácností uľahčuje prístup k úverom a hypotékam. Na druhej strane, v súčasnosti Česká republika nečelí problému s vysokými úrokovými mierami, práve naopak, čím tento benefit v súčasnosti stráca na váhe (Mandel, Tomšík, 2008).

Zníženie kurzového a úrokového rizika implikuje **pokles transakčných a administratívnych nákladov**. Pod túto kategóriu možno zaradiť aj odstránenie nákladov na účtovníctvo vedené v dvoch menách, poplatky spojené so zmenou meny či bankové poplatky z účtov v zahraničnej mene. Do Česka dovážajúcim ako aj vyvážajúcim ekonomickým subjektom sa zjednoduší dlhodobé plánovanie, eliminácia jedného z rizík by malo ideálne priblížiť plány realite.

Podľa analýzy MF ČR (2007) považujú český exportéri za najvýznamnejší prínos spoločnej meny zjednodušenie účtovníctva (27%), odstránenie kurzového rizika (24%), stabilizáciu cien subdodávok (7%), odstránenie bankových a iných poplatkov spojených s konverziou (6%).

V rámci monetárnej politiky spôsobí prechod kompetencií spojených s reguláciou bankového systému na ECB, ako napríklad stanovenie krátkodobej úrokovej sadzby, **nárast dôveryhodnosti a váhy centrálnej banky** na území ČR, čo súčasne posilní jej autoritu pri kontrole vnútornej a vonkajšej stability (Mandel, Tomšík, 2008). Členovia Bankovej rady budú naďalej politickými nominantmi prezidenta ČR, nepriamy politický vplyv pretrvá, avšak kompetencie guvernéra sa značne zúžia, čím sa zamedzí prípadnému tlaku na zvýšenie inflácie pre účely pokrytia verejného dlhu. Oklieštenie právomocí ČNB povedie k upevneniu nezávislosti menovej autority na českej politickej moci (Kovář, 2004).

Rozšírenie eurozóny o ďalšiu ekonomiku **upevní pozíciu Európy v medzinárodných inštitúciách** ako napríklad MMF, posilní vyjednávaciu pozíciu Európskej únie a Českej republiky ako jej člena. Okrem prostredia inštitúcií spôsobí rozšírenie aj nárast politickej moci EMÚ a nepriamo Európskej únie, ktoré môže motivovať nečlenov k prijatiu eura a ďalšiemu rozširovaniu eurozóny (Helísek, 2009).

Z pohľadu fiškálnej politiky sú za najdôležitejšie prínosy spojené s prijatím európskej meny považované **sprísnenie fiškálnej disciplíny, zníženie nákladov na správu štátneho dlhu a impulz k štrukturálnym reformám podporujúcim udržateľný hospodársky rast**.

Udržateľnosť verejných financií, obmedzená Maastrichtskými kritériami²³ a Paktom Rastu a Stability, stanovuje maximálny strop rozpočtového deficitu a verejného dlhu, čím obmedzuje možnosť českej vlády nakladať neefektívne s verejnými financiami. Avšak, Maastrichtské kritéria sú záväzné pre krajiny pripravujúce sa na vstup do eurozóny, v prípade nenaplnenia týchto kritérií nie je krajina postihnutá inak ako zamedzením možnosti vstupu do EMÚ po dobu prekročenia referenčných hodnôt. Výraznejším nástrojom kontroly fiškálnej politiky je Pakt rastu a stability, ktorý obdobne ako Maastrichtské kritéria vymedzuje nadmerný schodok ako prekročenie referenčnej hodnoty pre vládny deficit 3% alebo prekročenie 60% maximálnej hranice vládneho dlhu. Pakt rastu a stability presnejšie vymedzuje termín „približovanie sa k referenčným hodnotám“ a „mimoriadne situácie“, v ktorých nie je krajina za nedodržanie podmienok postihovaná. Zároveň umožňuje zahájiť nápravnú procedúru s členmi eurozóny vymykajúcimi sa podmienkam Paktu. V prípade členských štátov eurozóny je možné vyžadovať vytvorenie neurčeného depozitu a prísnosť následnej kontroly je výrazne vyššia ako pri nečlenskej krajine eurozóny, ktorú je pri nedodržovaní možné postihnúť len pozastavením čerpania prostriedkov z Fondu súdržnosti (Dědek, 2013). V prípade prijatia jednotnej európskej meny by došlo k denominovaniu úrokov štátnych dlhopisov v eurách, čo by pravdepodobne viedlo k zníženiu miery dlhodobých úrokových sadzieb štátnych dlhopisov. Euro ako zrozumiteľnejšia a dôveryhodnejšia mena pre zahraničných investorov rozšíri trh potenciálnych záujemcov o české štátne dlhopisy. Vstup na európsky finančný trh s vyššou likviditou by viedol k poklesu prémie za nízku likviditu štátnych dlhopisov a v neposlednom rade, prísnejší dohľad nad fiškálnou politikou zvyšuje dôveru investorov vo vývoj domácich verejných financií (Kovář, 2014). Okrem zmienených výhod, umožňuje členstvo v **eurozóne využívať euro vo funkcii medzinárodnej obchodnej a rezervnej meny**, čím vytvára centrálny banke možnosť financovať deficit bežného účtu menovej únie prostredníctvom vlastnej meny (Mandel, Tomšík, 2008).

Z pohľadu spotrebiteľa by nárast objemu zahraničného obchodu mal viesť k **nárastu konkurencie** na domácom trhu, otvorení zahraničných trhov a uľahčeniu komparácie domácich cien s cenami eurozóny. Rozšírenie konkurencie by malo viesť k **zvýšeniu**

---

²³ vid'. podkapitol 3.7

transparentnosti cien, uľahčiť a znížiť náklady spojené s cestovaním, kam spadajú napríklad náklady spojené s konverziou mien.

Okrem už zmienených ekonomických prínosov, ČNB (2019a) zmieňuje neustále narastajúci súlad medzi hospodárskym cyklom eurozóny a českej ekonomiky, nárast objemu transakcií českého podnikateľského sektora uskutočnených v mene euro, pokračujúci súlad vývoja kurzu českej koruny s vývojom eura v pomere k USD. V oblasti pracovného trhu došlo k miernemu nárastu flexibility, ktorý sa prejavil klesajúcim ukazovateľom dlhodobej miery nezamestnanosti a nárastom ekonomickej aktivity. Vstupu do eurozóny nahráva aj stabilný český bankový sektor odolný voči ekonomickým šokom.

3.3 Neutrálne ekonomické ukazovatele

ČNB (2019a) vymedzuje ekonomické ukazovatele, ktoré sa mierne líšia od priemeru eurozóny, avšak vplyv ich nesúladu na českú ekonomiku by bol zanedbateľný. Do kategórie neutrálnych ekonomických ukazovateľ ČNB (2019a) zaradzuje hĺbku finančného sprostredkovania, dlh súkromného sektoru, štruktúru súvahy nefinančných korporácií a domácností, nastavenie daňových odvodov a zamestnaneckých benefitov ovplyvňujúce zladenosť pracovných trhov a napokon stav verejných financií, ktorý na jednej strane vytvára vhodnú štartovaciu pozíciu s prebytkovými rozpočtami, avšak fiškálna politika posledných rokov naberala skôr pro-cyklický ako proti-cyklický trend.

3.4 Náklady vstupu do eurozóny

Výrazným efektom sprevádzajúcim prístupenie do eurozóny je **strata autonómnej monetárnej politiky** z dôvodu, ako už bolo v DP popísané, prechodu zásadných kompetencií ČNB na ECB (Mandel, Tomšík, 2008). Centrálna banka Českej republiky nemôže po vstupe do EMÚ naďalej samostatne stanovovať monetárnu politiku. Monetárna politika síce je regulovaná, avšak z dôvodu pričlenenia k väčšiemu ekonomickému celku, nedisponuje ECB kapacitou reagovať na ekonomické šoky postihujúce výhradne českú ekonomiku. Helísek (2009) dodáva, že strata národnej monetárnej autority si pre plynulý chod vyžaduje fungujúce finančné trhy, pružný trh práce a fiškálnu politiku schopnú stabilizovať domácu ekonomiku.

So stratou autonómnej monetárnej politiky priamo súvisí **problematika asymetrických šokov** (Mandel, Tomšík, 2008). V prípade nedostatočnej zladenosti ekonomiky prístupujúceho štátu

s ekonomikou eurozóny, môžu asymetrické šoky spôsobovať nadmerne nežiadúce dopady postihujúce výhradne ekonomiku nového člena. Dôvodom je práve absencia reakcie menovej autority, keďže sa nejedná o šok zasahujúci ekonomiku eurozóny plošne (Helísek, 2009).

Nerovnováha platobnej bilancie môže byť vyrovnaná dvoma kanálmi: inflačným a kurzovým. V prípade prijatia eura, ČNB stratí jeden z nástrojov, **zanikne možnosť vyrovnávať platobnú bilanciu skrz kurzový mechanizmus** (Šároch, 2003).

Okrem monetárnej politiky dôjde aj k **okliešteniu fiškálnej politiky** skrz Pakt rastu a stability. Jasne vymedzené, neprekročiteľné referenčné hodnoty pre fiškálne nástroje vlády obmedzia jej manévrovací priestor v prípade náhleho krátkodobého výkyvu ekonomického cyklu spôsobeného nečakanou krízou. Z dlhodobého hľadiska sa fiškálne pravidlá javia ako problematické v kontexte nepriaznivého demografického vývoja, starnúce obyvateľstvo vytvára tlak na objem verejných financií (Mandel, Tomšík, 2008).

V českom prostredí (Mandel, Tomšík, 2008; Šároch, 2003) sa často uvádzajú **náklady spojené s prípadným krachom projektu menovej únie**, ktoré síce nie sú vyčíslené ale viedli by pravdepodobne k nárastu nedôvery finančných trhov.

Európska dlhová kríza pretavená do krízy eurozóny si vyžiadala zásadnú reakciu predstaviteľov eurozóny v podobe formovania Európskeho mechanizmu finančnej stability s cieľom hlbšej menovej integrácie krajín eurozóny a dlhodobej reformy hospodárskeho riadenia eurozóny. Sprievodným krokom bolo sformovanie Európskeho záchranného mechanizmu (ERM) na pomoc krajinám eurozóny najviac postihnutým dopadom dlhovej krízy. Záchranné mechanizmy a reforma eurozóny akumulujú finančné prostriedky, ktoré budú v prípade významnej recesie ohrozujúcej prevažnú časť eurozóny využité na zmiernenie dopadov krízy. **Povinnou súčasťou členstva v eurozóne je účasť v novo vznikajúcej bankovej únii, kapitálovej únii a v ESM**, s čím je spojený **presun značného množstva financií na európsku úroveň**. V skutočnosti členské štáty eurozóny vyžadujú účasť v bankovej únii už od kandidátov vstupujúcich do ERM II systému, voči čomu sa ČNB bráni na základe kalkulácií vychádzajúcich zo štúdie o dopade predčasnej účasti v bankovej únii na českú ekonomiku. Celkovú sumu, ktorá by musela byť vyčlenená a presunutá na európsku úroveň je možné len odhadovať, príspevky členov eurozóny by sa upravili podľa podielu členskej krajiny na základnom kapitále ECB, rádovo sa ale hovorí o desiatkach miliárd českých korún.

Zásadná je miera konvergenzie českej ekonomiky s ekonomikou eurozóny, v prípade nedostatočného zladenia ekonomík môže prijatie eura spôsobiť **vznik rizika narastajúcej inflácie** v rámci domácej ekonomiky (Helísek, 2009).

Z perspektívy domácej podnikateľskej komunity bude nutné **vynaložiť finančné prostriedky na administratívne náklady spojené s prechodom na novú menu**, do tejto kategórie spadajú náklady na precenenie, prechod na účtovný systém v mene euro, náklady na IT systémy a iné (Helísek, 2009). Na druhú stranu, členské krajiny eurozóny si prechodovými procesmi a problémami s nimi spojenými už prešli a dokázali vytvoriť návody ako minimalizovať dopad vedľajších nákladov na podniky.

Obavou domácností sú **náklady v podobe plošného jednorazového zvyšovania cien** (Helísek, 2009). Avšak ČNB už vopred oznamuje opatrenia k zamedzeniu nežiadúceho navýšenia cien, jedná sa o povinné duálne označovanie cien či spotrebiteľský kódex. Ďalšou vstavanou poistkou je samotné konkurenčné prostredie, ktoré by malo automaticky zamedzovať neopodstatnenému navyšovaniu cien.

Potencionálnym dopadom je **pokles zisku domáceho bankového sektora** ako dôsledok vyostrenia konkurencie a jednoduchšiemu porovnaniu domácich bankových produktov so zahraničnou ponukou. V odbornej literatúre sa tento náklad vyskytuje iba zriedka a reálny prejav do ekonomiky je sporný (Helísek, 2009).

Sekcia DP o prínosoch prijatia eura zmiňuje pokles vplyvu českej politickej moci na menovú autoritu. Avšak, prezidentka ECB je volená kvalifikovanou väčšinou členmi Európskej rady na základe odporúčania Rady. Jedná sa o politické orgány tvorené predsedami vlád zvolených štátov, politickými zástupcami členských štátov. Pokles závislosti menovej autority na českej politickej moci môže byť do značnej miery nahradený **nárastom závislosti na politickej moci v rámci eurozóny**. Zatiaľ čo Banková rada ČNB je nominovaná a menovaná jednou osobou, prezidentom ČR, kandidáti do Výkonnej rady ECB sú nominovaní členmi eurozóny, posúdení Euroskupinou, doporučení Radou a pred samotným menovaním Európskou radou, prekonzultovaní s Európskym parlamentom a Radou guvernérov ECB. Výberový proces je preto značne diverzifikovaný v porovnaní s štandardom ČR.

Okrem vyššie zmienených označila ČNB (2019a) za rizikové indikátory neukončený proces reálnej ekonomickej konvergenie a nízku štrukturálnu zladenosť. Za najrizikovejšiu považuje udržateľnosť verejných financií ako konsekvenciu nepriaznivého demografického vývoja.

3.5 Dopady odloženia prijatia eura v ČR

Intenzita dopadov odloženia vstupu do eurozóny bude ovplyvnená radou udalostí ako vstup susedných krajín strednej a východnej Európy do eurozóny či vývoja inštitúcií eurozóny a rozhodnutí Euroskupiny. Helísek (2009) vymenováva dopady, ktorých intenzita by s oddiaľujúcim sa termínom prístúpenia do EMÚ mala narastať a naopak, rýchly vstup by nežiadúce dopady odstránil okamžite. V prípade ak susedné krajiny ČR budú pristupovať do eurozóny, počet neintegrovaných národných mien v regióne bude klesať, **zvýši sa potenciál špekulačných nájazdov** na národné meny, ktoré môžu generovať hospodársky prepad či menovú krízu.

Odkladanie prijatia eura môže viesť k **nárastu nedôvery investorov** v národné ekonomiky nečlenských štátov, nárastu rizikovej prémie, predraženiu financovania verejného dlhu a zhoršeniu medzinárodného ratingu krajiny. Helísek (2009) ďalej predpokladá **pokračujúcu apreciaciu menového kurzu**²⁴, žiadaná konvergencia ekonomiky predpokladá posilňovanie českej koruny a následné **oslabovanie konkurencieschopnosti krajiny**. Pokles dôveryhodnosti investorov v prísľub vstupu ČR do eurozóny môže vyústiť v **presmerovanie priamych zahraničných investícií do krajín s priaznivejším ratingom**. Avšak, zmienené náklady nekalkulujú s dopadom neočakávaných udalostí, ich intenzita bude závisieť od reakcie samostatných menových autorít. V prípade ak ČNB bude na výkyvy ekonomiky reagovať pružnejšie, môžu prínosy prevýšiť náklady a celkový vývoj ekonomiky môže byť v porovnaní s vývojom ekonomiky eurozóny pozitívny.

3.6 Záujmové skupiny

Zatiaľ čo podkapitola *Kapitálová mobilita a vzájomná obchodná previazanosť* teoreticky analyzuje a predvída postoje domácich záujmových skupín relevantných pre formovanie vzťahu ČR k prijatiu jednotnej európskej meny, táto kapitola sa zameriava na zmapovanie

---

²⁴ Vzhľadom k nutnosti intervencií ČNB ako reakcie na nadhodnotenie českej koruny je možné považovať Helískovu predikciu za správnu.

výrokov zástupcov týchto skupín v českom verejnom priestore. Ako vysvetľuje teoretická kapitola, kurzové riziko významne ovplyvňuje domácich exportérov.

V prípade štruktúry českej ekonomiky s markantným zastúpením priemyslu a služieb sa jedná o záujmové skupiny okolo dominujúceho automobilového priemyslu ako je *Svaz průmyslu a dopravy ČR* či individuálnych výrokov najväčšieho českého exportéra ŠKODA AUTO a.s. *Svaz průmyslu a dopravy ČR*, v súlade s teoretickým predpokladom, dlhodobo vyjadruje podporu pristúpenia do eurozóny, pričom zdôrazňuje pokles nákladov na finančné zaistenie proti kurzovému riziku. Verejná diskusia bola najintenzívnejšia pred rokom 2010, s tvrdým vyjadrením prišli zástupcovia ŠKODA AUTO, a.s. (lidovky, 2007; SME, 2010), ktorá okrem kritiky oddiaľovania termínu pohrozila aj presmerovaním investícií mimo Českú republiku. Naopak, Foxcon, jeden z najväčších českých exportérov uzatvára obchody v amerických dolároch a k problematike sa preto výraznejšie nevyjadruje. *Hospodárska komora ČR (2007)* pripomenula náklady najvýraznejšie dopadajúce na malý a stredný priemysel, no plošné prínosy eura ich podľa mienky HK ČR prevyšujú. Avšak pozícia hospodárskej komory sa po výsledkoch interného bleskového výskumu, v ktorom prijatie eura považovalo za aktuálne len 24% podnikov zmiernila. Ďalším faktorom je osoba Vladimíra Dlouhého, euroskeptika, ktorý z čela HK ČR presadzuje stratégiu vyčkávania a neunáhlenia sa (iDnes, 2018). Iný názor razí *Svaz průmyslu a dopravy ČR*, ktorý prijala vedúcu úlohu zástancu eurozóny a vystúpila s plánom oddémonizovať euro v ČR. SP ČR zdôraznil zaistenie českého exportu voči kurzovému riziku len z 50% a využívanie eura vo vnútroštátnych platbách až u 19% tuzemských podnikov. Zároveň, zväz zahrnul medzi požiadavky predložené vláde stanovenie pevného termínu prijatia európskej meny (SP ČR, 2019). Podporné stanovisko prijatiu eura vyjadruje aj *Český svaz automobilového průmyslu* (iDnes, 2016). Síce SP ČR, HK ČR a ďalšie záujmové skupiny združujúce exportérov oficiálne deklarujú podporu vstupu do eurozóny, ich hlas zaznieva len sporadicky. Vystáva preto otázka, prečo tak silné záujmové skupiny doposiaľ nevyvinuli intenzívnejší tlak na vládu, nepodnecovali verejnú diskusiu na tému eura častejšie. Silná diferenciácia medzi názormi členov v rámci týchto spolkov, nie všetci exportéri majú záujem na silnej korune, môže viesť k limitovaniu tlaku jej predstaviteľov.

Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR vo verejnej diskusii ozrejmjuje negatívne dopady transakčných nákladov na malé a stredné, exportne neorientované podniky. Napriek tomu apeluje na stanovenie konkrétneho termínu aj v prípade, že by sa malo jednať o neskorší

dátum (iHned, 2017). Podľa prieskumu Hospodárskej komory ČR (iDnes, 2016) sú malé firmy najčastejšími odporcami eura v českej podnikateľskej sfére. Malé a stredné podniky tvoria v ČR až 80% HDP a pokiaľ by sa efektívne koordinovali dokázali by vyvinúť silný tlak na vládu. Príčinou absencie takejto aktivity môže byť pozitívne naladenie voči euru napriek dopadu transakčných nákladov, nedostatočná koordinácia záujmov, prípadne podnikom vyhovuje súčasná situácia politických aktérov naklonených uchovaniu českej meny.

Naopak, kritický hlas by podľa teórie mali predstavovať odbory, v ČR zastúpené Českomoravskou konfederáciou odborových zväzov. ČMKOS argumentuje nedostatočnou mzdovou úrovňou, kúpnu silou a chýbajúcou reálnou konvergenciou, ktorá neumožňuje českej korune posilniť do takej miery, aby boli české platy porovnateľné so zahraničím. Neodmietajú prijatie eura ale vyzývajú k štrukturálnym reformám a urýchleniu reálnej a nominálnej konvergenie (ČMKOS, 2018). Fiala (2009) hovorí o európskej sebaidentifikácii českých odborov, ktoré vzhládajú k európskym náprotivkom ako vzorom demokracie, preto nepriamo podporujú projekt európskej integrácie.

Názory spotrebiteľského sektoru nie sú vo verejnej diskusii výraznejšie prítomné. Dôvody naznačuje teoretická kapitola, ktorá pripomína roztrieštenosť malých spotrebiteľov, náročnú koordináciu ako aj dvojznačný dopad. Je otázne do akej miery by sa pozitívne efekty, ako pokles nákladov na cestovanie, zjednodušenie nákupu tovaru zo zahraničia, týkali nižšie príjmových skupín. Zatiaľ čo negatívne dopady vo forme potencionálneho mierneho nárastu cien by zasiahli menej majetné skupiny v poznateľne vyššej miere.

Poslednou významnou skupinou sú bankári prezentovaní privátnym sektorom a centrálnou bankou. Pozícia centrálnej banky je podrobne rozobratá v poslednej časti diplomovej práce, zameranej na ideológiu²⁵. ČNB prezentuje hlas vyčkávania, zdôrazňuje nutnosť nezávislej menovej politiky a nedostatočnú reálnu konvergenciu českej ekonomiky. *Česká bankovní asociace* do verejnej diskusie často nevstupuje a v prípade účasti prezentuje výstupy uskutočnených výskumov. V jednom z nich (ČBA, 2018) konštatuje dôveru českej verejnosti v euro, avšak pretrvávajúci odpor k jeho prijatiu v ČR.

---

²⁵ Vid' kapitola 5

Podľa prieskumu *Česko-Nemeckej obchodnej komory* bola ČR najatraktívnejšou destináciou pre zahraničné investície v regióne až do roku 2019, kedy bolo predbehnuté Estónskom. Prieskum odhalil nedostatočnú digitalizáciu verejnej sféry, transparentnosť verejných obstarávaní a infraštruktúru, no euro sa ako dôvod nevyskytlo (ČNOPK, 2019).

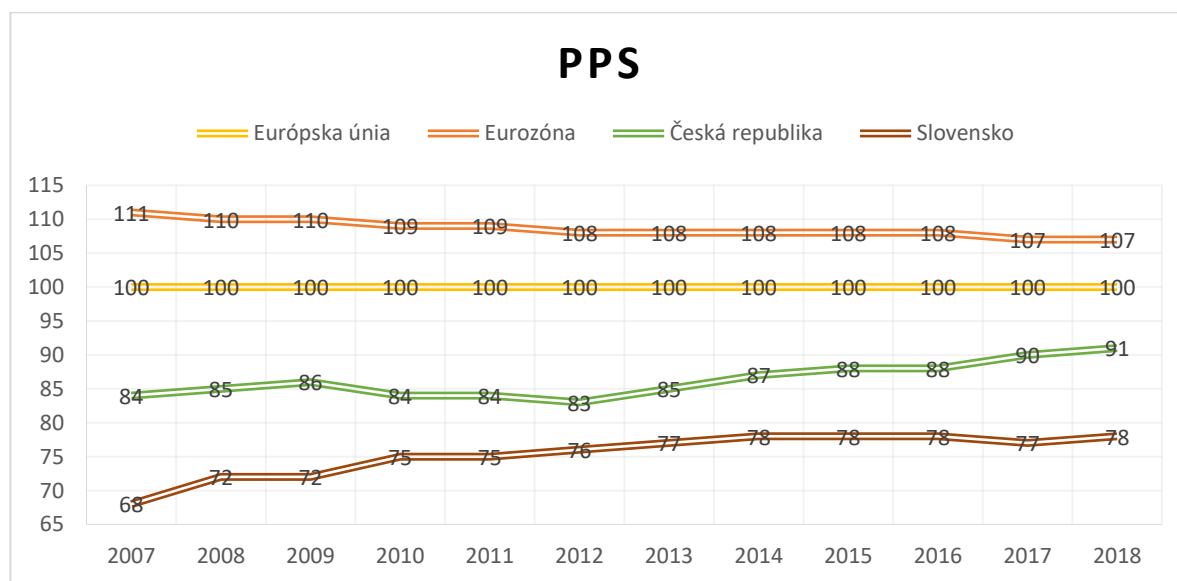
Záujmové skupiny jednoznačne patria k dôležitým aktérom pre formovanie pozície ČR k eurozóne, avšak verejnú diskusiu nepodnecujú, vstupujú do nej skôr pasívne poskytovaním stanoviska. Otázne je prečo záujmové skupiny, primárne exportéri, zvolili túto stratégiu. Umiernenosť exportérov je pochopiteľná v období intervencií ČNB (2013-2017), oslabená koruna bola výhodná pre vývoz a jej fixácia uľahčila plánovanie. V prípade odborov znamenal devalvovaný český kurz zhoršenie konvergencie platov k európskej úrovni, čo rozhodne zhoršilo situáciu českých zamestnancov. Ukončenie menových intervencií opäť otvorilo otázku prijatia eura a tlak záujmových skupín mierne vzrástol. Avšak intervencie nevysvetľujú chýbajúci tlak exportérov v období mimo intervencií ČNB. Je nutné mať na pamäti, že udalosti a výroky, ktoré sa odohrávajú na verejnosti, v médiách, nemusia nutne reflektovať vyjednávania za zavretými dverami. Umiernená pozícia navonok môže byť súčasťou zákulisných hier, v ktorých bola požiadavka na vstup do eurozóny vymenená za ústupok vlády v inej problematike. Ako ďalšie z vysvetlení sa ponúka nižšia váha požiadavky prijať eura a zvýšený tlak v oblasti odmietania európskej daňovej harmonizácie, prípadne adaptácia a prijatie volatility kurzu českej meny ako prirodzeného rizika, voči ktorému je nutné sa zabezpečiť. ČNB (2019b) a ekonomickí experti predpokladajú vstup Česka do eurozóny pri priemernom výmennom kurze 21,2 CZK/EUR. Silná koruna ale nie je výhodná pre českých exportérov. Do úvahy pripadá aj vysoká odolnosť českej vlády vzdorovať tlakom záujmových skupín, avšak malá otvorená ekonomika akou ČR bezpochyby je, vykazuje pomerne vysokú mieru zraniteľnosti voči ekonomickým tlakom (Haughton, 2010).

3.7 Reálna konvergencia

Koncept reálnej konvergencie vychádza z teórie OCA a na rozdiel od nominálnej konvergencie, kvantifikovanej Maastrichtskými kritériami, neexistuje medzi ekonómami úzus na spôsobe merania reálnej konvergencie. Cieľom ukazovateľov reálnej konvergencie je vyhodnotiť do akej miery napĺňajú zlučujúce sa ekonomiky podmienky optimálnej menovej únie, preto sa ekonómovia často zameriavajú na mieru synchronizácie hospodárskych cyklov, vyspelosť

finančných trhov, pružnosť trhov práce, intenzitu obchodnej výmeny či majetkovú previazanosť. Pre potreby hodnotenia reálnej konvergenie v rámci Európskej únie bol skonštruovaný ukazovateľ PPS, štandard kúpnej sily, vyjadrujúci HDP na hlavu v bežnej parite kúpnej sily. Graf 2 zobrazuje vývoj cien v rámci Európskej únie ako štandardu, ku ktorému sú vzťahované porovnávané krajiny, či zoskupenia krajín. Krajiny s hodnotou PPS nad 100 disponujú vyššími cenami v reálnom porovnaní ako je priemer krajín eurozóny. Krivka eurozóny sa v čase približuje ku krivke Českej republiky, čo symbolizuje zblížovanie hospodárskych cyklov daných ekonomík. Pre porovnanie zobrazuje graf 2 vývoj PPS Slovenskej republiky, členskej krajiny eurozóny so štruktúrou ekonomiky blízkou Českej republike. Napriek postupnému zblížovaniu Slovenskej ekonomiky s ekonomikou eurozóny je celková synchronizácia vyjadrená absolútnymi hodnotami PPS tesne nad $\frac{3}{4}$ priemeru Európskej únie, v porovnaní s ČR je synchronizácia o poznanie menšia.

Graf 2: PPS

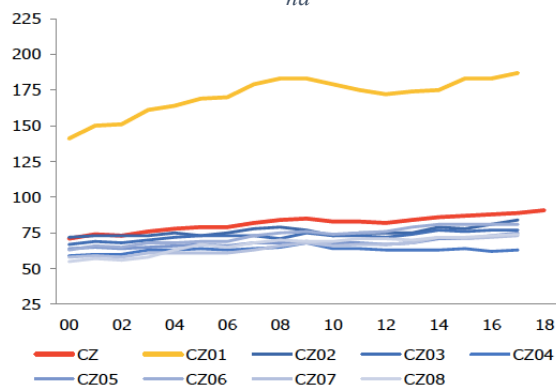

Zdroj: vlastné spracovanie

Pre meranie reálnej konvergenie regiónov býva využívaných viacero metrík. Detailné priblíženie bohatstva národných regiónov, merané prostredníctvom HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily ilustruje graf č. 3 a odhaľuje synchronizáciu regiónov v rozpätí 50-80% Európskej únie s mierne narastajúcim trendom a výrazne napredujúcu Prahu. Vývoj konvergenie jednotlivých regiónov býva hodnotený aj skrz beta a sigma konvergenie. Výsledky **sigma konvergenie**, hodnotenia dosiahnutej miery konvergenie v jednotlivých regiónoch v čase

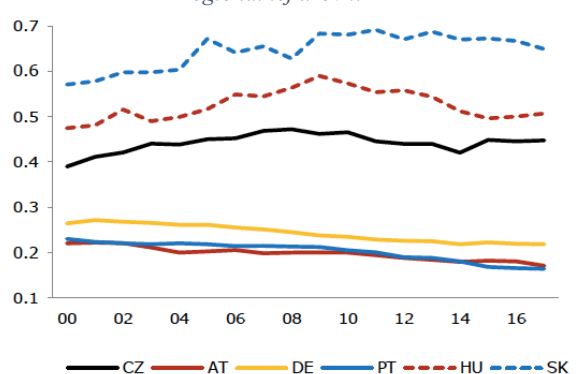
zobrazené na grafe č. 4, ilustrujú vyššiu mieru postupného vyrovnávania rozdielov medzi regiónmi pôvodných členov Európskej únie ako Nemecko, Portugalsko v porovnaní s predstaviteľmi V4.

Graf 3: Reálne HDP na hlavu pri parite kúpnej sily (EU28=100%)
na

Zdroj: ČNB, 2019a

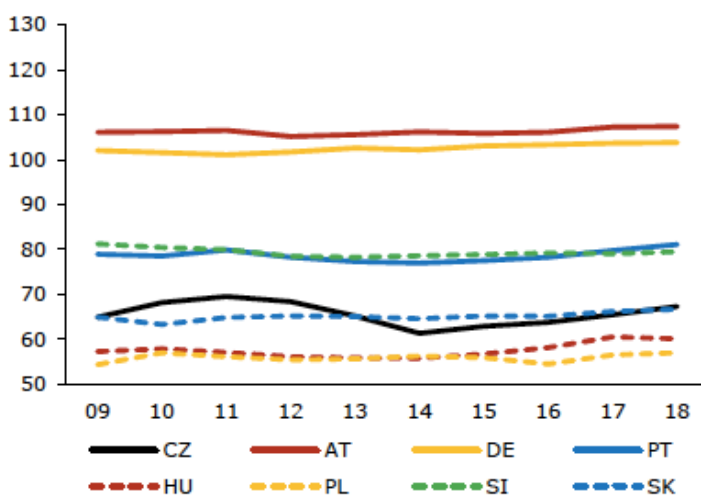
Graf 4: Sigma konvergencia reálneho HDP na hlavu
regionálnej úrovni

Zdroj: ČNB, 2019a

Vývoj cenovej hladiny HDP v pomere ku priemeru členských krajín eurozóny zobrazuje graf č.5. Pri zameraní sa na rozdiel cenovej hladiny Českej republiky a relatívnych nováčikov v eurozóne, akým je Slovensko, nie je badateľný výrazný rozdiel, obe sa pohybujú medzi 60-75% priemeru eurozóny. Naproti tomu, priepasť medzi cenovou hladinou ČR a ekonomicky vyspelejších krajín eurozóny akými je Nemecko, je podstatne markantnejšia.

Graf 5: Cenová hladina HDP

Zdroj: ČNB, 2019a

Nasledovať bude rada ukazovateľov čiastkovo popisujúcich reálnu konvergenciu ČR s eurozónou v poradí: HICP, ktorý hodnotí reálnu konvergenciu menového kurzu k euru, úroveň priemerných plátov v ČR v pomere k priemeru eurozóny a reálna miera úrokových sadzieb.

Tabuľka 2: Reálny menový kurz k euru (HICP - Eurozóna 2007 = 100, nárast značí apreciáciu menového kurzu)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
CZ	108.3	112.8	115.3	113.9	110.3	104.1	105.3	106.7	110.5	113.6
AT	100.0	100.0	100.9	100.9	101.7	102.7	103.5	104.3	105.0	105.4
DE	99.4	98.9	98.7	98.3	98.5	98.9	99.0	99.1	99.3	99.4
PT	98.1	97.9	98.7	99.0	98.1	97.5	98.0	98.4	98.4	97.8
HU	95.4	100.1	99.8	99.4	97.2	93.1	92.7	92.5	93.9	92.1
PL	91.4	100.0	98.0	97.7	96.8	96.8	96.1	91.8	94.1	93.5
SI	102.7	103.1	102.4	102.8	103.3	103.3	102.5	102.1	102.1	102.3
SK	113.4	112.4	113.9	115.3	115.4	114.8	114.4	113.5	113.4	114.3

Zdroj: ČNB, 2019a

Tabuľka 3: Platy v ČR vzťahnuté k priemeru eurozóny v eurách (EA=100)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
CZ	37.2	39.4	40.7	39.8	37.8	36.1	37.0	38.4	41.3	44.7
AT	105.9	104.8	104.7	105.6	106.2	106.7	107.4	108.8	108.6	109.0
DE	93.0	93.3	94.1	94.7	94.9	96.3	97.5	98.6	99.6	100.4
PT	55.5	55.5	53.3	50.7	51.7	50.1	49.7	50.0	50.0	49.9
HU	32.4	32.7	32.6	31.5	30.8	29.4	28.4	29.2	30.8	32.0
PL	26.6	30.7	30.7	30.7	30.7	31.0	31.1	30.9	33.0	34.7
SI	63.0	64.1	63.8	62.0	61.3	61.3	61.3	62.5	63.4	64.5
SK	35.6	36.7	36.7	36.9	37.3	37.5	38.3	38.6	40.0	41.3

Zdroj: ČNB, 2019a

V rámci synchronizácie trhu práce (tabuľka č. 3) dochádza k vyrovnávaniu rozdielov. Zbližovanie je ovplyvnené dopadom hospodárskej krízy na južné krajiny eurozóny, ktoré tiahnu priemer smerom nadol a situáciou vyvíjajúcou sa v prospech zamestnancov v rámci trhu práce v českej metropole. Navzdory optimistickému vývoju v rámci českej ekonomiky, spriemerované české platy ostávajú naďalej pod polovicou priemeru eurozóny. Spomedzi krajín V4 vykazuje pracovný trh Českej republiky hodnoty najbližšie priemeru eurozóny a doťahuje sa na úroveň Portugalska.

Tabuľka 4: Reálna 3M úroková miera, (% ex post, HICP)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
CZ	1.6	0.1	-0.9	-2.4	-0.9	-0.1	0.0	-0.4	-2.0	-0.7
AT	0.8	-0.9	-2.1	-2.0	-1.9	-1.2	-0.8	-1.2	-2.5	-2.4
DE	1.0	-0.3	-1.1	-1.5	-1.4	-0.6	-0.2	-0.6	-2.0	-2.2
PT	2.1	-0.6	-2.1	-2.1	-0.2	0.4	-0.5	-0.9	-1.9	-1.5
HU	5.0	1.4	2.5	2.3	2.4	2.5	1.5	0.5	-2.2	-2.7
PL	0.4	1.2	0.6	1.2	2.2	2.5	2.5	1.9	0.1	0.5
SI	0.4	-1.2	-0.7	-2.2	-1.7	-0.2	0.7	-0.1	-1.9	-2.2
SK	0.3	0.1	-2.6	-3.1	-1.2	0.3	0.3	0.2	-1.7	-2.8

Zdroj: ČNB, 2019a

Reálna úroková miera dlhodobo vykazuje záporné hodnoty ako v rámci ČR, tak v majorite zvyšných krajín eurozóny (tabuľka č. 4). Negatívny vývoj je spôsobený deflačnými tlakmi v Európskej únii a česká realita sa výrazne neodlišuje od priemeru eurozóny.

Hodnotenie zladenosti českej ekonomiky s eurozónou obsahuje radu ďalších detailných ukazovateľov ilustrovaných grafmi. Pretože rozsah DP nedovoľuje ilustrovať všetky merania, budú interpretované najdôležitejšie výstupy. V rámci rastu HDP vykazuje Česká republika od roku 2014 vyšší rast ako eurozóna, spôsobený primárne rozvíjajúcou sa priemyselnou výrobou. Pozitívnym ukazovateľom je aj vývoj hospodárskeho cyklu, ktorý vykazuje vyššiu koreláciu s hospodárskym cyklom eurozóny ako väčšina ďalších mimo eurozónu stojacich členov Európskej únie. Z pohľadu štrukturálneho zladenia ekonomík je Česká republika naďalej zameraná na priemyselnú výrobu vo väčšej miere ako štandard eurozóny. Štruktúra ekonomiky je podobná V4 a vyššiu mieru priemyselnej výroby vykazuje napríklad aj Nemecko. Ako už bolo popísané v sekcii DP o pozitívach plynúcich z prístúpenia do eurozóny, ČR vykazuje vysokú mieru vývozu do eurozóny, dovoz je síce nižší ale zostáva najvyšší spomedzi členov vstupujúcich do EÚ spoločne prípadne po ČR. Zároveň. ČR vykazuje najvyššiu mieru investícií do HDP plynúcich z eurozóny spomedzi krajín V4, predbehla aj Slovinsko, Portugalsko, Nemecko či Rakúsko. Investície odchádzajúce z ČR do krajín eurozóny sú kontinuálne pomerne malé (20,8% priemeru eurozóny v roku 2018) no niekoľkonásobne vyššie ako zahraničné investície domácich firiem krajín V4²⁶. Nízku zladenosť možno sledovať v štruktúre finančného majetku a záväzkov českých domácností a firiem v porovnaní so štruktúrou eurozóny. Rovnako je v ČR nízka euroizácia českých domácností, čím sa rozumie množstvo

²⁶ Slovensko vykazovalo v roku 2019 8,7%, Maďarsko 8,5%, Poľsko 6,9%.

pôžičiek a vkladov českých domácností v eurách. Dôvodom je celková vyššia averzia českých domácností k bankovým produktom v zahraničných menách. Priaznivý vývoj zaznamenal nárast platieb českých podnikov v eurách, ktorý sa stabilizoval po ukončení menovej politiky definovanej kurzovým záväzkom ČNB. Z pohľadu bankového sektora je situácia pozitívna na všetkých frontoch. Zatiaľ čo v oblasti kreditného rizika došlo k nárastu zladenosti, v oblastiach ziskovosti bankového sektora, likvidnej a kapitálovej pozícii k zblížovaniu nedošlo ale naďalej ostávajú na hodnotách signalizujúcich vysokú mieru zladenosti. ČNB (2019a) hodnotí taktiež vývoj v rámci eurozóny, kde za negatívne považuje nedostatočné zblížovanie úrovne bohatstva krajín eurozóny a prehlbujúce sa problémy s udržateľnosťou verejných financií členských štátov. Za pozitívne, no stagnujúce označuje ČNB približovanie hospodárskych cyklov, menovú politiku a vývoj inflácie. Do neutrálnej kategórie bez väčších zmien zaradila zosúladenie finančného cyklu zachyteného rastom úverov.

3.8 Nominálna konvergencia: Plnenie Maastrichtských konvergenčných kritérií

Vstup členského štátu Európskej únie do eurozóny je podmienený tzv. konvergenčnými kritériami, jedná sa o hodnotenie nominálnej konvergencie, vytvorenými s cieľom priblížiť ekonomiku novo vstupujúcej krajiny ekonomike eurozóny. Maastrichtské konvergenčné kritéria boli vytvorené na základe modelu OCA, optimálnej menovej zóny, definujúceho podmienky nutné k vytvoreniu fungujúcej menovej únie. Pravidlá spadajúce do oblasti monetárnej politiky sú: inflačné kritérium, stabilita dlhodobých úrokových sadzieb, stabilita výmenného kurzu. **Inflačné kritérium** má za úlohu stabilizovať cenovú hladinu prístupujúcej ekonomiky a zosúladiť ju s trendom v rámci eurozóny. Priemerná inflácia prístupujúceho štátu za posledných 12 mesiacov nesmie prekročiť priemernú infláciu troch členských krajín eurozóny s najlepšimi výsledkami v oblasti cenovej stability o viac ako 1,5 percentuálneho bodu. Druhé kritérium **limituje výšku úrokových sadzieb** a stanovuje hornú hranicu pre priemer trhových úrokových sadzieb dlhodobých vládnych alebo obdobných dlhopisov na úroveň 2% nad priemerom úrokových sadzieb troch členských krajín eurozóny s najlepšimi výsledkami v oblasti cenovej stability. Tretím kritériom je **účasť prístupujúcej krajiny v ERM II** mechanizme aspoň po dobu 2 rokov. Mechanizmus výmenných kurzov ERM II vymedzuje akceptovateľné fluktučné pásmo pre menu prístupujúcej krajiny, oscilácia je

ohraničená limitami +/- 15% od centrálnej parity. Zároveň, menová autorita kandidáta nemôže po dobu účasti v ERM II devalvovať národnú menu.

Ostatné dve Maastrichtské kritéria spadajú do oblasti fiškálnej politiky, cieľia na **udržateľnosť verejných financií** a ich dodržiavanie je v kompetencii vlády, konkrétne Ministerstva Financí ČR.

Dôvodom pre zaradenie fiškálnych pravidiel bola obava členov eurozóny z nezodpovedného hospodárenia členských štátov ako dôsledku straty trestajúceho mechanizmu, menového rizika. Absencia národného vyrovnávajúceho kurzového mechanizmu chráni krajinu pred devalváciou národnej meny spôsobenou neadekvátnym zadlžovaním sa a umožňuje krajinám požičať si zdroje na finančných trhoch s lepšími podmienkami²⁷. Kritéria sú konštruované tak, aby zamedzili vytvoreniu nadmerného schodku, ktorý je definovaný z pohľadu deficitu štátneho rozpočtu a verejného dlhu. Prvé fiškálne kritérium stanovuje limitnú hranicu pre **výšku deficitu štátneho rozpočtu k HDP na úroveň 3%** a zároveň formuluje všeobecné výnimky, kedy prekročenie limitnej hranice nie je klasifikované ako nedodržanie pravidla. Jedná sa o prípad opakovaného znižovania deficitu štátneho rozpočtu s dôrazom na približovanie sa hranici 3% a prípad, kedy je referenčná hranica prekročená len výnimočne a dočasne. Druhé kritérium vymedzuje **akceptovateľnú výšku pomeru verejného dlhu k HDP na úroveň 60%**. Vyššia hodnota verejného dlhu je ospravedlnená len v prípade opakovaného, zvyšujúceho sa približovania k referenčnej hodnote. Výnimky z pravidiel sú definované všeobecne, bez konkrétnych špecifikácií a bývajú bodom sporu. Fiškálne konvergenčné kritéria sú témou akademických diskusií, kritizované napríklad nositeľom Nobelovej ceny Josephom Stiglitzom v publikácii Euro. Siglitz (2016) kritizuje 3% kritérium limitujúce výšku deficitu štátneho rozpočtu a poukazuje na situácie, kedy sa krajina nachádza v hospodárskej kríze a dochádza k výpadku investícií a výdajov súkromného sektora. Podľa Stiglitzu by verejný sektor mal suplovať znížený agrárny dopyt skrz verejné výdaje a zmäkčiť tak dopad krízy na obyvateľstvo. Fixne stanovené kritérium neumožňuje členskej krajine dostatočne flexibilne reagovať na aktuálnu ekonomickú situáciu. Okrem udržateľnosti verejných financií, kritizuje Stiglitz súčasnú formu menovej únie, ktorá bola navrhnutá podľa vzoru Nemecka, najsilnejšej krajiny

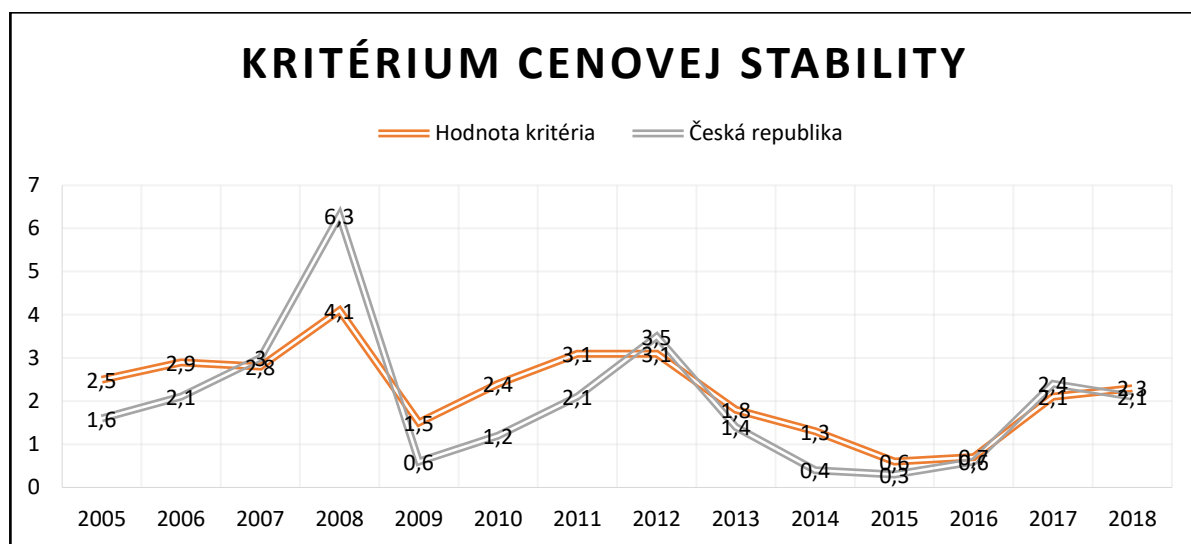
---

²⁷ Avšak, finančné trhy prenášajú kurzové riziko do výšky úrokových sadzieb dlhodobých štátnych dlhopisov.

eurozóny a neodpovedá požiadavkám verejnosti na rozdielne riadenie menovej politiky členských štátov.

Vývoj inflácie ČR je zaznamenaný v grafe č. 6 (sivá farba), kde červená farba symbolizuje limitnú hodnotu Maastrichtského kritéria. Z grafu možno sledovať jednotný trend vývoja, koreláciu, inflácie v Česku a v eurozóne. Česká inflácia však podliehala výraznejším výkyvom²⁸ v porovnaní s najúspešnejšími štátmi eurozóny. Kritérium cenovej stability sa ČR nepodarilo splniť v rokoch 2007, 2008, 2012 a 2017.

Graf 6: Maastrichtské kritéria: kritérium cenovej stability

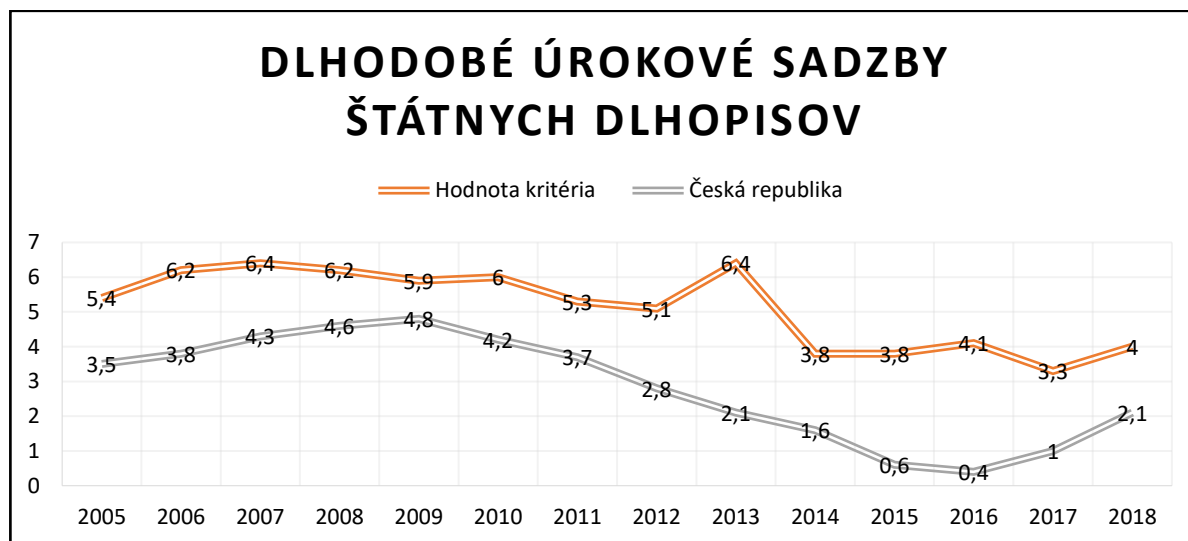

Zdroj: vlastné spracovanie, *Vyhodnotenie plnenia Maastrichtských konvergenčných kritérií a stupňa ekonomickej zladenosti ČR s eurozónou (2005-2018)*

Graf 7 ilustruje vývoj ďalšieho kritéria podmieňujúceho prijatie medzi členské štáty eurozóny, kritéria konvergenčných úrokových sadziieb. Opäť je možné sledovať rovnaký trend vývoja úrokových sadziieb dlhodobých štátnych dlhopisov v ČR (sivá krivka) a v krajinách eurozóny s najlepšimi výsledkami v oblasti inflácie (červená krivka). ČNB sa dlhodobo darí udržiavať úrokové sadzby pod hodnotou kritéria aj so značnou rezervou. Plnenia kritéria dlhodobých úrokových sadziieb by podľa historického vývoja a ČNB, MF ČR (2018) nemalo byť problémom ani v strednodobom horizonte pokiaľ bude naďalej zachovaná dôvera finančných trhov v makroekonomický vývoj a dlhodobú udržateľnosť českých verejných financií.

²⁸ Voľným okom pozorované extrémny v rokoch 2008, 2009, 2012, 2015, 2017.

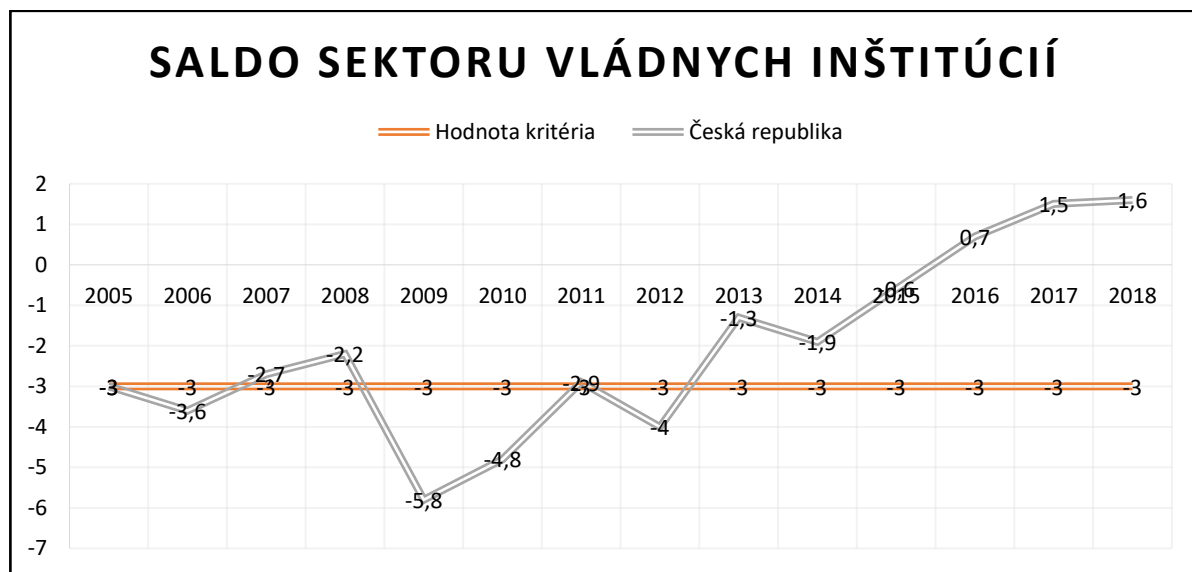
Graf 7: Maastrichtské kritéria: Kritérium konvergence úrokových sadzieb

Zdroj: vlastné spracovanie, Vyhodnotenie plnenia Maastrichtských konvergenčných kritérií a stupňa ekonomickej zladenosti ČR s eurozónou (2005-2018)

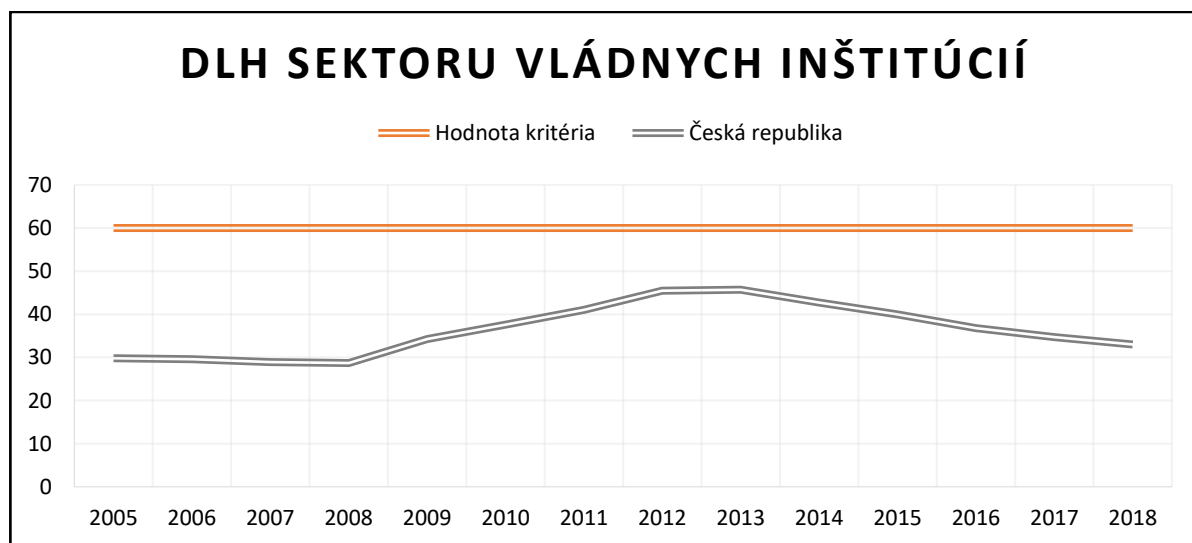
Plnenie MK v kompetencii verejného sektoru ilustrujú grafy 8 a 9. Vývoj salda sektoru vládnych inštitúcií ČR (graf 8) je znázornený sivou krivkou, limit MK krivkou červenou. Po vstupe ČR do EÚ bolo práve saldo verejného sektoru označované za najproblematickejšie na plnenie. ČNB a MF ČR opakovane upozorňovali vládu na nutnosť konsolidovať verejné financie. Tento stav odráža vývoj od 2005 až do roka 2013, kedy aj keď sa podarilo naplniť 3% hranicu v rokoch 2007, 2008 stalo sa tak iba s ťažkosťami. Od roku 2013, vlády Jiřího Rusnoka, dochádza k znižovaniu verejného deficitu a od roku 2015 možno sledovať narastajúci prebytok vládneho rozpočtu až na súčasnú úroveň 1,6% za vlády premiéra Andreja Babiša. Dlh sektoru vládnych inštitúcií, ilustrovaný na grafe 9 ukazuje, že limitná hodnota 60% (červená farba) nebola Českou republikou doposiaľ prekročená (sivá farba). Prihliadnuc k prebytkom vládnych rozpočtov, ktoré vlády posledné roky generujú, nie je nenaplnenie kritéria pravdepodobné. Ohrozením je nepriaznivý demografický vývoj a prípadný príchod hospodárskej krízy, ktorý ovplyvnil nárast dlhu v sektore vládnych inštitúcií v období 2009-2014 .

Graf 8: Maastrichtské kritéria: Kritérium stavu verejných financií - deficit vládneho rozpočtu

Zdroj: vlastné spracovanie, Vyhodnotenie plnenia Maastrichtských konvergenčných kritérií a stupňa ekonomickej zladenosti ČR s eurozónou (2005-2018)

Graf 9: Maastrichtské kritéria: Kritérium stavu verejných financií – dlh sektoru vládných inštitúcií

Zdroj: vlastné spracovanie, Vyhodnotenie plnenia Maastrichtských konvergenčných kritérií a stupňa ekonomickej zladenosti ČR s eurozónou (2005-2018)

3.9 Zhrnutie

Prvá analytická kapitola aplikuje materialisticky prístup teórie LI a detailne popisuje prínosy a náklady plynúce z prístúpenia do eurozóny v Českom kontexte. Evidentná početnosť výhod a nevýhod rozdeľuje názory ekonómov. Konkrétne vyčíslenie by vyžadovalo radu predikcií

a bolo by preto pomerne subjektívne. Ekonómovia zastávajúci prístupia selektívne zdôrazňujú prínosy a odporcovia reagujú nákladovými argumentmi. Komplexná, nezávislá ekonomická analýza nedokáže poskytnúť jasnú odpoveď na otázku či by ČR mala vstúpiť do EMÚ, je mierne naklonená prístupiu, no demonštruje vnútornú roztrieštenosť a prispieva k pochopeniu nečinnosti vlády. Zatiaľ čo jednotné stanovisko ekonómov generuje tlak na politických reprezentantov, nejasný hlas ekonómov vytvára priestor pre uprednostňovanie politických cieľov a na ich podporu môžu byť selektívne predkladané ekonomické argumenty.

Ukazovatele hodnotiace reálnu a nominálnu konvergenciu českej ekonomiky s ekonomikou eurozóny vykazujú neustále približovanie. ČR napĺňa štyri MK, pričom piate kritérium je otázkou politického rozhodnutia, zladenosť hospodárskych cyklov sa zvyšuje, pracovný trh naberá na flexibilitu. Približovanie sa západu je proces, ktorý trvá od otvorenia ekonomiky a otázne je, či by eurozóna toto približovanie urýchlila alebo spomalila. Je nutné poznamenať, že napriek zaostávaniu za priemerom eurozóny, predbieha ČR v ekonomickej zladenosti radu členských štátov ako napríklad Slovensko. Naskytá sa preto otázka, prečo nedochádza k nárastu podpory prijatia eura z radov ekonómov paralelne s narastajúcou konvergenciou ekonomiky. Jedným z vysvetlení je reforma eurozóny, ďalej túto otázku reflektuje piata kapitola DP.

V ďalšom kroku je teória LI aplikovaná skrz analýzu postavenia významných záujmových skupín. Podkapitola konštatuje slabý tlak spôsobený pravdepodobne vnútornou roztrieštenosťou a protichodnými tlakmi záujmových skupín, ktoré sa vzájomne vyrovnávajú. Napriek očividným ekonomickým prínosom pre exportérov je ich aktivita slabá, viditeľný je najmä Radek Špicar a zriedka ŠKODA. Príčinou boli jednoznačne menové intervencie, ktoré postavili exportérov do výhodnej pozície, vnútorná roztrieštenosť, preferencia slabšej koruny, rozdielna váha prisudzovaná problematike eura a otázny je aj vplyv regionálnych odlišností a značne nižšia zladenosť regionálnych ekonomík s priemerom eurozóny. Podkapitola ozrejmuje, prečo sa euro nestalo ústrednou témou ako to bolo na Slovensku a pomáha vysvetliť nízky záujem doterajších českých vlád.

Teória LI síce nedokáže komplexne vysvetliť prečo ČR odsúva prijatie eura, avšak ekonomické záujmy vytvárajú dôležitý kontext, ktorý umožňuje českým vládam voliť stratégiu vyčkávania.

4 Národná identita

Definícia českej národnej identity je pomerne subjektívna otázka, závisí od autora, ktorý sa k téme rozhodne pristúpiť a jeho akademickému pozadiu. Komplexný rozbor českej identity spracoval napríklad antropológ Holý (2010), skupina sociológov a ekonómov (Kostelecký, 2010), k téme sa vyjadrujú aj novinári ako Tabery (2017) a mnoho iných. Vlastnosti, ktoré sú českému národu pripisované naprieč literatúrou sú silná identifikácia s územím a jazykom a značný patriotizmus. Majorita Čechov ostáva v ČR, každodenne používa český jazyk, ktorý považuje za jazyk rodný. Zároveň sú, podľa výskumu Sociologického ústavu AV ČR (2013) Česi patriotmi a na svoju národnosť hrdí (až 54,2% respondentov). Česká národná identita sa mení len v dlhodobom horizonte, otázne je či práve ona formuje postoj ČR k euru a do akej miery je v rozpore s hodnotami, ktoré euro predstavuje.

Holý (2010) zdôrazňuje českú skúsenosť s pádom komunizmu a procesom transformácie spoločnosti a ekonomiky, udalostí počas ktorých dochádzalo k vzniku rady nových diskurzov a pretváraní pôvodných. Toto tvrdenie je v rozpore s transcendentálnosťou českej národnej identity, jej nemennou podstatou, a vyzdvihuje vnímanie českej identity ako konštruktú, ktorý je neustále vytváraný a pozmeňovaný politickými silami. Holý (2010) vykresľuje malého českého človeka ako pomerne ambivalentnú osobnosť, ktorá sa na jednej strane definuje ako zručná, talentovaná a vynaliezavá, avšak keď príde na presah a životné ambície, český človek spravidla nemá vysoké životné ciele, skôr je konformista snažiaci sa hlavne zabezpečiť svoju rodinu. Naopak, keď príde na videnie národa, na rozdiel od malého českého človeka, považujú sa Česi za národ vysoko kultúrny, vzdelaný s dlhou demokratickou tradíciou a ďalšími vlastnosťami, ktoré ho spájajú s ostatnými liberálne demokratickými západnými krajinami. Dichotómiu malých a veľkých dejín Česka položil už Patočka. Zatiaľ čo malé dejiny sú charakteristické jazykovým nacionalizmom, uchovávaním kultúry a národnou identitou, veľké dejiny prispievajú k formovaniu politicky stabilizovanej Európy a považujú české myslenie za integrálnu súčasť myslenia európskeho, ktoré sa pričínilo na formovaní modernej racionalistickej a osvietenej Európy (Musil, 2007). Práve tento aspekt vyzdvihuje Pechová (2012) pri skúmaní českej a slovenskej identity a ich vzťahu k európskej integrácii. Zatiaľ čo Slováci boli v prvých vyjednávaniach o pristúpení k Európskej únii odmietnutí, pre Čechov sa nejednalo o dôležitú skúšku a iba si potvrdili, že patria na západ. Slováci, národ s historickými

skúsenosťami prelínajúcimi sa s českými, pristúpil k otázke európskej integrácie ako k výzve a príležitosti potvrdiť svoje západné smerovanie. Česi nepocit'ovali potrebu dokazovať západu kam patria, hrdí na svoju historickú skúsenosť, považujú sa za primárne demokratický národ, pristupovali k otázke európskej integrácie s výrazne väčšou skepsou ako východný sused, ku ktorému beztak prechovávali paternalistické cítenie a považovali ho za mladšieho brata. Demokratické ukotvenie Českej republiky považujú jej občania za samozrejmé, vlastnosti, hodnoty a tradície národa za prirodzene európske a preto nepotrebujú vonkajšie potvrdenie príslušnosti k západnej Európe. Práve porovnanie ČR a Slovenska býva konštruktivistickými teoretikmi vyzdvihovalé ako moment, ktorý potvrdzuje dôležitosť českej národnej identity pri formovaní skeptického prístupu k európskej integrácii. Avšak, odkladanie termínu pristúpenia k EMÚ nebolo pre ČR samozrejmosťou a preto je nutný krátky historický exkurz.

4.1 Elity

Pri skúmaní národnej identity sa teória rozchádza na skúmanie postoja širokej verejnosti a elít nosiacich a formujúcich národnú identitu. Po nežnej revolúcii vystala otázka česko-slovenská, ktorá do značnej miery ovplyvnila českú národnú identitu. Tá bola formovaná vo vzťahu k Slovákom, vyzdvihovalím negatívnych vlastností mladšieho súrodca a prístupom vyhradzovania sa voči inému, slovenskému. Po rozdelení Československa označovalo mnoho intelektuálov za rozpad krajiny nacionalistickú českú spoločnosť. Prevládalo presvedčenie, že idea národnej a občianskej spoločnosti sú vzájomne nezlučiteľné a Česko by sa malo zamerať na pričlenenie do Európskej únie. Staněk (2008) označuje prvého a druhého českého prezidenta za dve významné osobnosti nosiace vízie o Európe, ktoré sa v českej spoločnosti 90-tých rokov uchytili (Vlachová, Řeháková, 2009). Vizionárska rétorika Václava Havla, vykresľovala Európu ako ideový projekt, zahŕňajúci nie len súčasnú realitu je ale aj budúcu metamorfózu a víziu Európy. Havlova rétorika rámovala národnú a európsku identitu ako prelínajúce sa. Okrem nadšenia okolo nežnej revolúcie a výrazného vplyvu Václava Havla prispela k optimistickému videniu Európy aj zidealizovaná predstava západného kapitalizmu. Európska integrácia mala predstavovať hrubú čiaru za komunistickou minulosťou a plánovaným hospodárstvom. Účasť v EÚ bola považovaná za nevyhnutný aspekt úspešnej transformácie

českej ekonomiky a bola stotožňovaná s otvorením dverí zahraničným investorom a prílivom kapitálu nutného pre naštartovanie ekonomiky. Európa bola stelesnením „dobra“.

Odvrátený obraz EÚ predstavoval druhý český prezident, bývalý minister financií a jedna z tvári transformácie českej post-komunistickej ekonomiky, Václav Klaus. Začiatkom 90-tých rokov sa Klausova rétorika v mnohom neodlišovala od vízie prezidenta Havla a podporu EÚ potvrdil podaním prihlášky o členstvo. Kritika EÚ sa do Klausových verejných prejavov dostala po rozdelení Československa a Hanley (2004) v nej rozpoznáva tri prúdy: anglosaskú neo-liberálnu líniu, moralistický aspekt a domáci rozmer. Inšpirácia britskými konzervatívnymi kruhmi a Thatcherizmom sa odráža v prirovnávaní európskych inštitúcií k centralistickému, byrokratickému aparátu, okliešťujúcemu suverenitu národa. Analógia medzi socialistickým režimom a Bruselom, neraz využívaná Václavom Klausom, zasahuje citlivé miesto českej spoločnosti, poznačenej negatívnou skúsenosťou s obmedzovaním slobôd. Moralistický podtón sa premieta do kritiky na seba zameranej EÚ, v ktorej sú záujmy východných členov a malých krajín potláčané v prospech veľkých hráčov, primárne Nemecka. V rámci domácej línie, zdôrazňuje ohrozenie českej identity, národných záujmov a suverenity. Klaus vníma národ v politickom kontexte, nie exkluzívne etnickom a tvrdí, že je tvorený všetkými obyvateľmi štátu (Hloušek, Kaniok, 2014). Na rozdiel od Havla, razí ideu navzájom súperiacich identít. Klaus sa na verejnosti stavia do role experta, najskôr ekonóma potom politika, pragmatickú osobnosť hlásajúcu racionálne, ekonomické pravdy. Spochybňovanie eurozóny začal vnášať do verejnej diskusie spoločne s vstupom do prezidentského paláca roku 2003, avšak kritický postoj voči EMÚ bol latentne prítomný aj v predchádzajúcom pôsobení. V súlade s myšlienkami ideového prúdu rakúskej ekonomickej školy, Klaus publikoval pod *Cato Institute*, interpretuje eurozónu ako politický projekt, nenapĺňajúci kritéria OCA. V súčasnosti by podľa Klausu eurozóna nepriniesla ČR žiadne benefity. Otázne je či príklon k euroskeptizmu ODS je spôsobený ideológiou alebo sa jedná o stratégiu k mobilizácii voličskej základne.

Václav Klaus sa pasoval za tvár odporcov eurozóny, naopak medzi zástancami nie je výrazná osobnosť, ktorá by obhajobu eurozóny prijala za svoju prioritu. Paroubek (ČSSD) síce v roku 2008 reagoval na tlaky záujmových skupín a volal po čo najrýchlejšom prijatí eura, avšak jeho vplyv nebol dostatočný a politická kariéra skončila príliš rýchlo. Z rád ČSSD sa témy na moment chopil aj Sobotka pred voľbami 2017, no nezískal dostatočnú politickú podporu. Od roku 2014 sa takouto postavou môže zdať europoslanec Luděk Niedermayer (TOP 09), bývalý

viceguvernér ČNB, avšak jeho popularita ako aj politická moc sú v porovnaní s Klausom minimálne. Jedným z dôvodov prečo euro pozitívna rétorika nedominovala u niektorej z politických osobností je aj nestabilné koalíčné prostredie do roku 2014. Okrem individuálnych osobností zastupujú politické elity samotné politické strany, hlbším rozborom ich postoja k integrácii sa zaoberá piata kapitola DP.

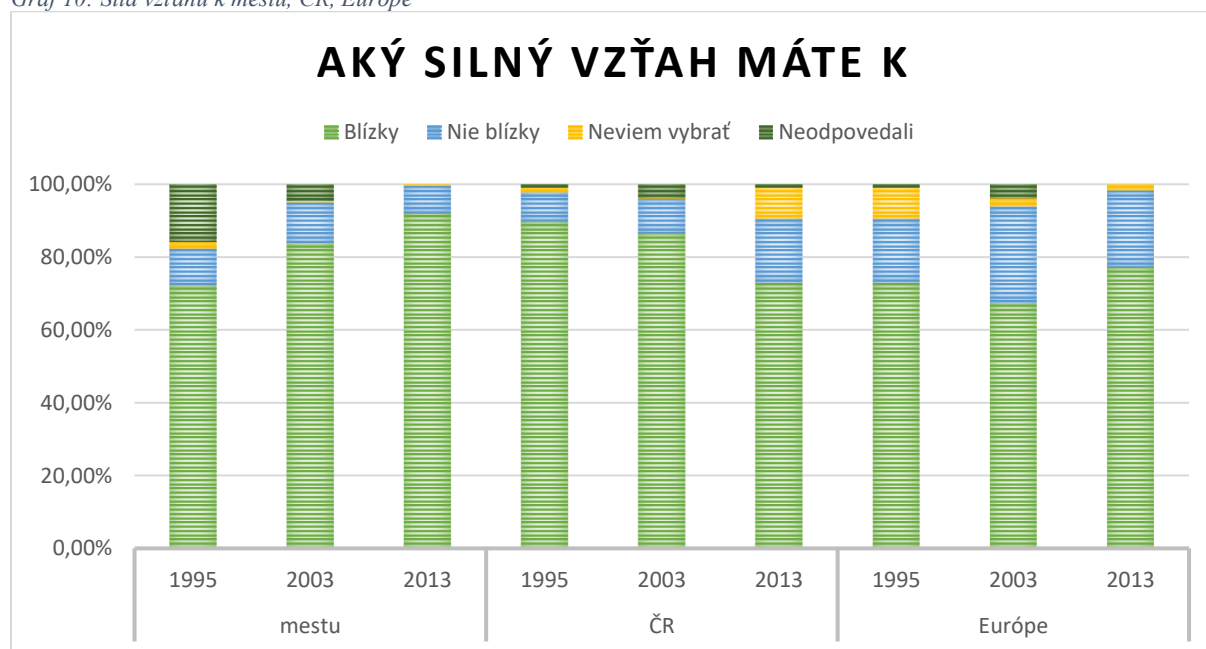
Na prieskum postoja českých elít sa zamerali Mansfeldová, Špicarová Stašková (2010) a zistili rozkol medzi vnímaním národnej identity elitami ekonomickými a politickými. Zatiaľ čo české ekonomické elity považujú za najzásadnejšie pre českú národnú identitu ovládanie českého jazyka, rešpektovanie českých zákonov a inštitúcií a až následne zaradzujú pocit „byť Čechom“ a miesto narodenia u politických elít dominuje pocit príslušnosti jedinca k českému národu a zdieľanie českých tradícií. Tretie a štvrté miesto obsadili český jazyk a rešpekt k domácim zákonom a inštitúciám. Naopak, pri vnímaní európskej identity sa české politické a ekonomické elity zhodujú za primárny prvok považujú ovládanie európskych jazykov, pocit príslušnosti k Európe, rešpekt k európskym zákonom a inštitúciám a zdieľanie európskych kultúrnych hodnôt. Ekonomické elity majú z pravidla silnú medzinárodnú skúsenosť a EÚ vnímajú z perspektívy jednotného európskeho trhu, čomu odpovedá nízka prioritizácia českých tradícií, naopak politické elity operujú primárne na českej scéne a nálady v spoločnosti sú zásadné pre ich ďalšie pôsobenie. Výskum potvrdzuje rozličné vnímanie európskej a národnej identity, pričom sa ich špecifiká navzájom nevylučujú.

4.2 Verejnosť a EÚ

Jeden z prvých výskumov (Nedomová, 1996) o vzťahu českej identity a EÚ naznačuje pozitívnu závislosť medzi znalosťami o EÚ a presvedčení o jej užitočnosti, čím nepriamo odkrýva vplyv ideológie. Až 86% respondentov hlásiacich sa k pravici podporuje vstup do EÚ, zatiaľ čo na strane ľavicovo orientovaných voličov sa jedná len o 46%. Z výskum ISSP (Vlachová, Řeháková 2009) vychádzajú Česi ako spoločnosť so silnou národnou identitou a jasnou predstavou o tom ako by mala Európska únia vyzerat' v budúcnosti, pričom preferujú model kooperujúcich štátov pred federalistickým usporiadaním. Graf č.10 pod textom znázorňuje vzťah českých občanov k dedine, respektíve mestu, ČR a Európe a dáta sú rozšírené o najaktuálnejší výskum z roka 2013. Podľa prieskumu o národnej identite (Sociologický ústav AV ČR, 2013) viac ako 63% opýtaných považuje prijatie eura za riziko z dôvodu straty

kontroly nad domácou menou. Národnosť označili Česi až ako siedmy najdôležitejší element pre formovanie identity, o tri priečky vyššie sa umiestnil región, v ktorom žijú. Prieskum potvrdzuje silnú teritoriálnu identitu v rámci českej spoločnosti. Väčšina Čechov cíti silnú príslušnosť k národu a intenzita sa počas rokov obmieňala len minimálne. Zároveň je možné pozorovať aj blízky vzťah Čechov k Európe. V kombinácii so silnou národnou identitou prieskum vyvracia ideu vnímania národnej identity ako exkluzívnej a potvrdzuje prítomnosť viacerých identít v rámci českej spoločnosti. Preto, napriek silnej národnej identite si česká spoločnosť dokáže vytvoriť silný vzťah aj s Európou. Podľa prieskumov ISSP²⁹ tvoria majoritu českej spoločnosti takzvaní *tradiční kulturní nacionalisti*, charakteristickí intenzívnou národnou identitou a etnocentrizmom, podporujúci vstup do EÚ. Ich postoj je možné označiť za utilitárny, zblížovanie podporujú v prípade ak slúži domácim záujmom.

Graf 10: Sila vzťahu k mestu, ČR, Európe

Zdroj: vlastné spracovanie, Sociologický ústav AV (1993, 2003, 2013)

4.3 Verejnosť a euro

Čo predstavuje euro a sú tieto hodnoty v súlade s hodnotovým aparátom českej národnej identity? Monetárna integrácia predstavuje logickú nadstavbu nad jednotným trhom no

²⁹ International Social Survey Programme

konštruktivistickým prístupom možno eurozónu vnímať nie len ako ekonomický celok ale aj ako Andersonovo imaginárne spoločenstvo. Ekonomické výhody prijatia európskej meny sú spracované v tretej, ekonomicky zameranej kapitole DP. Avšak, okrem funkcie ekonomickej je euro nositeľom aj štátotvorného elementu (McNamara, 2003). *Jedna mena rovná sa jeden štát* (Helleiner, 2016), je často zmieňovaný pohľad na platidlo a tento argument sa objavuje aj v názoroch národne orientovaných euroskeptikov. Historické skúsenosti poskytujú radu príkladov, kedy územie jedného štátu platilo menami viacerými, došlo k výmene platidla či bola používaná mena zahraničná, skúsenosti prináležiace aj Českej republike³⁰. Česi, postavení mimo eurozónu, preto nemusia nutne vnímať euro ako súčasť európanstva či EÚ ako vyjadrili v prieskume verejnej mienky (2013), kde až 61% opýtaných nepovažuje euro za nutné k dosiahnutiu plného členstva v EÚ. Členovia eurozóny naopak označujú euro za významný element európskej identity (Kaelberer, 2004). Okrem uľahčenia obchodu v rámci eurozóny a štátotvornej funkcie, nadobudlo euro aj symbolickú hodnotu, predstavuje jednotu, dôveru v spoločnú budúcnosť a inštitúcie (Kaelberer, 2004). Peniaze a teda euro plnia funkciu uchovávateľa hodnoty, prostriedku výmeny a zúčtovacej jednotky a k ich napĺňaniu potrebujú dostatočnú dôveru. Európska identita nemusí byť rovnako silná ako národná, verejnosť nemusí milovať euro postačí dôvera vo výhody plynúce z pričlenenia a v kredibilitu inštitucionálnych základov. Naskytá sa preto otázka, do akej miery môže česká spoločnosť dôverovať priaznivému vývoju eurozóny do budúcnosti v prostredí, v ktorom je prítomný silný hlas Václava Klauza volajúci po jej reforme. Na narastajúcu nedôveru v inštitúcie EMÚ mala jednoznačne vplyv aj európska kríza a tekutosť európskych finančných inštitúcií a mechanizmov, vznik ktorých môže česká spoločnosť sledovať v priamom prenose. Postoj verejnosti k prijatiu eura môže byť do značnej miery odrazom dôvery v budúcnosť európskej integrácie. Nedôveru v budúcnosť EÚ reflektuje aj Eurobarometer (Európsky parlament, 2018), v ktorom až 51% opýtaných Čechov ako prvé pri zmienení EÚ napadnú pochybnosti, vymykajúc sa od európskeho priemeru (33%). Nádej pociťuje 19% opýtaných, rovnako ako dôveru. Vzhľadom k silnému názoru českej verejnosti na to ako by budúce usporiadanie EÚ malo vyzeráť, je do značnej miery pochopiteľná nedôvera vo vývoj požadovaným spôsobom v situácii, kedy ČR

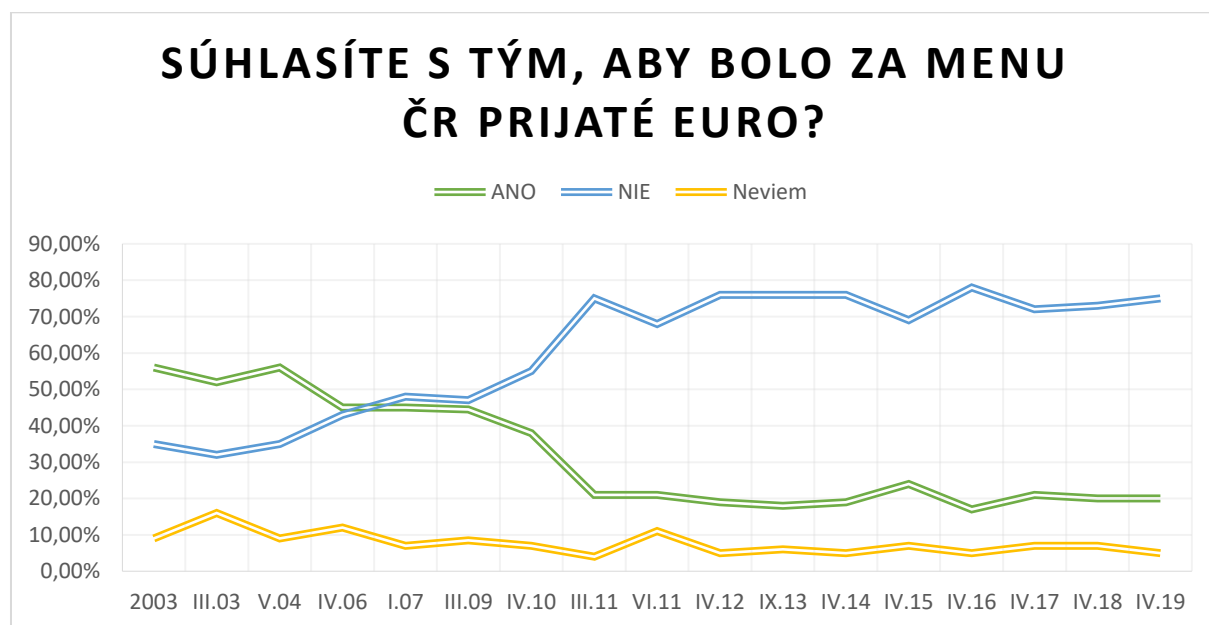
---

³⁰ Skúsenosti z Rakúsko-Uhorska, Rašihho menová reforma z roku 1919 či rozdelenie Československa a prechod na samostatnú českú menu.

nie je členom eurozóny a nemá priestor k ovplyvneniu rozhodovania. Česká republika sa dlhodobo vymyká priemeru EÚ aj v otázke na vplyv jednotlivca na procesy v EÚ.

Podľa prieskumu Európskeho parlamentu (2019) len 22% opýtaných Čechov súhlasí s výrokom, že jeho hlas má v rámci EÚ³¹ váhu, naopak priemer EÚ má stúpajúcu tendenciu a v roku 2019 dosiahla miera respondentov stotožňujúcich sa s výrokom 51%. Rovnako došlo od roku 2008 k prepadu podpory členstva ČR v EÚ, z 48% na 33%, naopak priemer EÚ narástol z 52% na 61%³².

Graf 11: Postoj verejnosti k prijatiu jednotnej meny Euro

Zdroj: Vlastné spracovanie, Centrum pre výskum verejnej mienky, AV ČR, (2003-2019)

Vychádzajúc z prieskumu Kaelberer (2004) je možné predpokladať nárast dôvery v euro so vstupom do eurozóny, čo potvrdzuje predpoklad (Risse, 2003) obojstrannej kauzálnej závislosti medzi eurom a európskou identitou a vlastnosť spoločnej meny byť v krátkom čase prijímaná ako podstata spoločnej identity. Podľa domácich prieskumov sa česká identita zdá byť stabilne silne národná, avšak postoj k prijatiu eura sa zásadne otočil. Na základe historickej skúsenosti nevykazuje česká identita známky exkluzivity, odpovedá skôr modelu *marble cake* a nedokáže plne vysvetliť pokračujúce odmietanie vstupu do eurozóny. Historická skúsenosť

³¹ Respondenti sa mali vyjadriť k výroku *Môj hlas sa v rámci EÚ počíta a 22% odráža počet súhlasim.*

³² Respondentom bola položená otázka *Považujete vo všeobecnosti členstvo ČR v EÚ za dobrú vec?*

a sebedomé vnímanie ČR ako potomka západného demokratického myslenia do istej miery vysvetľujú pomalší prístup k integrácii v porovnaní s východnejšími postkomunistickými krajinami. Rovnako, rozchádzajúce sa postoje ekonomických a politických elít k Európe, ako aj predstaviteľov politických elít navzájom, komplikujú mobilizáciu jednotlivých názorových prúdov a prispievajú k celkovému ambivalentnému prístupu Českej republiky k eurozóne, nie sú ale plne vysvetľujúce. Ďalšia kapitola sa preto zameria na vplyv ideí a ideológie v ČR a to akým spôsobom mohli formovať postoj českých politických strán a národnej banky k euru.

4.4 Zhrnutie

Druhá analytická kapitola aplikuje teóriu konštruktivismu a odpovedá na otázku či dokáže národná identita ako taká vysvetliť odsúvanie termínu prijatia eura v ČR. Definícia českej národnej identity ako dichotómie medzi veľkými a malými českými dejinami, ozrejmuje historické princípy využité pri formovaní verejnej mienky v otázke vstupu ČR do eurozóny. Akcent na národnú identitu, jazyk a suverenitu, prítomný v malých českých dejinách vysvetľuje úspešnosť rétoriky Václava Klauza, postavenej na vyzdvihovaní suverenity a národnej karty. Veľké české dejiny, zdanlivo v ústraní, považujú české myslenie za neoddeliteľnú súčasť modernej západnej Európy a preto nekladú dôraz na inštitucionálne ukotvenie ČR v eurozóne. Václav Klaus jednoznačne využíval prvky národnej identity pri ovplyvňovaní názoru spoločnosti na euro, no národná identita je pomerne stabilná, zatiaľ čo postoj k vstupu ČR do eurozóny sa v čase zásadne zmenil. Napriek silnej národnej identite je evidentná náklonnosť k Európe a priestor pre integráciu identity európskej. Analýza nepotvrďuje exkluzivitu českej národnej identity a považuje hodnoty, ktoré predstavuje euro za zlučiteľné s dominujúcimi hodnotami ČR. Teória konštruktivismu osamote nedokáže plne vysvetliť českú skutočnosť, no ozrejmuje kontext, v ktorom ku politickým rozhodnutiam dochádzalo a prvky, na ktorých politická elita postavila svoju argumentáciu.

5 Prizma ideológie

Táto kapitola sa zameria na rolu ideológie a jej vplyv na pozíciu ČR k európskej integrácii. Najskôr vymedzí ideologické ukotvenie jednotlivých českých politických strán, zmapuje vývoj názorov na integráciu v čase. Záver sa zameria na ČNB a zodpovie otázku či je možné vysledovať náznaky ideológie pri formovaní stanoviska centrálnej banky v ČR.

5.1 Politická ideológia

Po nadobudnutí samostatnosti bola česká politická scéna značne dichotomická, vládla sa presúvala medzi rukami pravicovo orientovanej ODS a sociálne-demokratickej ČSSD až do roku 2017, kedy sa po prvý krát moci ujalo hodnotovo neukotvené hnutie ANO, moderná strana využívajúca nástroje politického marketingu.

5.1.1 ČSSD

Po páde režimu mala sociálne-demokratická strana značne náročné politické prostredie na presadzovanie ľavicovo orientovaných myšlienok. Túžba spoločnosti vyhraniť sa voči komunistickej minulosti, zamerala pozornosť verejnosti na transformáciu ekonomiky, nastolenie voľného trhu, témy, ktoré nespádajú do rétoriky ľavicových strán. Postupne, obmenou lídrov³³, pripájaním menších ľavicových strán a umiernených tvárí, zaujala ČSSD vo voľbách 1996 dominantnú pozíciu na ľavicovom spektre a odvážila sa odkloniť od doterajšieho, prevažne umierneného profilu. Nasledujúce obdobie vlády ČSSD (1998-2006) predstavovalo posun naľavo na ideologickej ose, výnimkou bola umiernenejšia centristická vláda Vladimíra Špidlu (2002-2004). Odklon k ľavici vyvrcholil vládou Jiřího Paroubka (2005-2006), ktorý zvolil návrat k Zemanovskej politike. Pričasté zmeny na poste predsedu strany sa prejavili vo voľbách 2008 a viedli ČSSD k odchodu do opozície na dve volebné obdobia. Predsedníckej stoličky sa ujal Bohuslav Sobotka s identitou štátnika, ktorý si v súlade s premenou politického prostredia zvolil za tému predvolebnej kampane boj proti korupcii. Sobotka nedokázal zaujať progresívneho mestského voliča a pod jeho vedením zaznamenala

---

³³ Zásadnou zmenou bolo zvolenie Miloša Zemana za predsedu strany v roku 1993, ktorý presadil víziu sociálne-demokratickej strany. Zemanova politika bola tvorená razantnou opozičnou kritikou ODS, Zeman sa vymedzil voči rozdeleniu Československa a kritizoval ekonomickú transformáciu a jej dopady, ako aj vytváranie sociálnych priepastí v spoločnosti.

strana výrazný prepad preferencií (Szabó, 2019). Do vlády 2017 vstupovala ČSSD pod vedením Hamáčka ako šiesta najsilnejšia strana, ktorú okrem iného predbehlo aj KSČM.

V novodobých dejinách sa ČSSD profilovala ako jedna z najvýraznejších pro-európskych strán na českej politickej scéne, napriek často nedostatočnému zahrnutiu témy európskej integrácie do volebného programu (Fiala, 2009). Už počas 90-tych rokov sľubovala, že témou zahraničnej politiky po jej zvolení bude Európska únia. Od roku 1998 sa ČSSD ako vládnuca strana podieľala na vyjednávaní podmienok prístúpenia ČR do EÚ, odkiaľ ovplyvňovala postoj českej verejnosti k Európe. Do parlamentných volieb 2002 vstupovala ČSSD s cieľom úspešne priviesť ČR do EÚ, čo sa jej podarilo. V nasledujúcom období ČSSD posilnila pro-integračnú rétoriku, no do predvolebného programu tému eurozóny zahrnula až vo voľbách 2010, prisľubom vstúpiť do ERM II mechanizmu v rozpätí rokov 2013-2014 a následne prijať jednotnú menu ideálne v období 2015-2016. Opozičné obdobie využila ČSSD na silnú kritiku vládnucej ODS a jej skeptického prístupu k európskej integrácii, odmietaniu pomoci krajinám eurozóny postihnutým krízou a neschopnosti stanoviť termín prijatia eura. Počas debaty o ESM mechanizme, ČSSD interpretovala odmietavé stanovisko k užšej menovej spolupráci ako stratu suverenity, keďže jedine z členskej pozície dokáže ČR ovplyvniť podobu novovznikajúcich pravidiel (Janebová, 2016). Napriek predvolebným vyjadreniam vytiahla ČSSD počas vlády 2014-2017 tému eurozóny až krátko pred predčasnými voľbami, keď premiér Sobotka navrhol požiadať v mene ČR o pridelenie pozorovateľského statusu na rokovaní ministrov financií krajín eurozóny (iRozhlas, 2017).

Pozitívny postoj k prehlbovaniu integrácie vyplýva z vnímania EÚ ako záruky mierového vývoja, ekonomickej prosperity, sociálnej stability a posilnenia medzinárodnej pozície (Marek, 2010). Pre českých sociálnych demokratov je EÚ cestou k vytvoreniu modernej sociálnej demokracie, federalistickej únie založenej na regulovanej ekonomike. Jedná sa o protipól Thatcherovského zmýšľania, dedičstva z obdobia pôsobenia Václava Klauza. V rámci interpretácie EÚ dominuje téma solidarity, pred vnímaním eurozóny ako neo-liberálneho projektu. ČSSD v dlhodobom programe vymenúva primárne benefity plynúce z členstva v eurozóne, spája ho s hospodárskym rastom a sprostredkovane sociálnou stabilitou.

Zaujímavým fenoménom je dlhodobo prevažujúci pozitívny postoj českých sociálnych demokratov k euru, napriek prevažne skepticky nastavenej voličskej základni a odmietavým

odborom. Práve narastajúci význam politického marketingu v politickej súťaži môže byť dôvodom nečinnosti ČSSD v otázke vstupu do eurozóny počas posledných rokov vo vláde.

5.1.2 ODS

Občianski demokrati zastávajú rolu najsilnejšej pravicovej konzervatívnej strany v ČR (Marek, 2010). ODS sa na pravo-ľavej ose nachádza kontinuálne napravo od stredy, avšak v priebehu rokov došlo k miernemu priblíženiu k stredy (*Project Manifesto*). V rámci ideologického ukotvenia prevláda neo-liberálny pohľad na ekonomické otázky nad spoločenskou problematikou. V zahraničnej politike ODS mnohokrát uplatňuje prístup odpovedajúci realistickej paradigme MV, čo ju prirodzene vedie k skepse voči nadnárodným integračným zoskupeniam (Fiala, 2009, Zahradil, 2011).

Tvárou občianskych demokratov bol po dlhé roky Václav Klaus, ktorého ideovému pozadiu sa venuje štvrtá kapitola DP. ODS si za svoju prioritu zvolilo tému transformácie českej ekonomiky a prijatie do EÚ malo znamenať potvrdenie úspešnej premeny ekonomiky. Skeptický pohľad na EÚ, postavený na rétorike národných záujmov, začala ODS raziť paralelne s odchodom do opozície roku 1998. Prehĺbenie negatívneho postoja ODS k EÚ mapuje aj *Manifesto európskeho realizmu*, publikácia Jana Zahradila, podľa ktorej dominuje v debata o českej menovej integrácii rýchlosť nad kvalitou. Vychádzajúc z projektu *Manifesta*, označila ODS (2002) vo volebnom programe prijatie eura za zatiaľ predčasné a to aj v prípade skorého vstupu do EÚ, pričom využila národnú rétoriku a varovala pred európskym „superštátom“ (Fiala, 2009). Ideológia občianskych demokratov podporuje ukotvenie ČR na západ, vychádzajúc z neo-liberálneho ekonomického prúdu vyzdvihuje výhody jednotného trhu, no pochybnosti o schopnosti eurozóny naplniť podmienky OCA vedú ODS k odmietavému prístupu k hospodárskej a menovej únii. Teoretikmi býva ODS označovaná za euroskeptickú (Marek, 2010), no samotní členovia toto označenie odmietajú a sami sa nazývajú euro-realistami. ODS preferuje pred federalistickým usporiadaním tzv. *Európu národov*, v ktorej by si jednotliví členovia mohli vybrať mieru integrácie v jednotlivých oblastiach individuálne. Referendum o vstupe do EÚ odhalilo paradoxne vysokú podporu Európskej únie medzi voličmi ODS (až 86% voličov ODS hlasovalo za vstup do EÚ) a medzi zástancami eurozóny dominujú v prieskumoch verejnej mienky pravicoví voliči (Sociologický ústav AV ČR, 2004-2019).

Po zvolení Václava Klauza prezidentom, bol na pozícii predsedu strany vystriedaný Mirkom Topolánkom, reprezentantom umiernennej kritiky eurozóny. Topolánek prijatie eura nezavrhol, no zdôrazňoval správne načasovanie a nutnosť zahájiť štrukturálnej reformy. Nasledujúceho predsedu Nečasa zastihla v úlohe premiéra kríza eurozóny, ktorá pozmenila atmosféru v českej spoločnosti a prehĺbila nedôveru voči eurozóne. Nečas spoločenské nálady nekorigoval, nechal sa nimi viesť a pomoc eurozóne odmietal, čím v zásade vyjadril latentný nezáujem participovať na projekte EMÚ do budúcnosti. Premiér dopomohol euroskeptickým náladám preniknúť do politiky, keď podporil myšlienku referenda o vstupe ČR do eurozóny (Euroskop, 2012). Po Nečasovej demisii začlenila ODS do svojho volebného programu kapitolu *Ne Euru* (ODS, 2013), v ktorej reagovala na krízu v eurozóne a podmienky prístúpenia označila za natoľko odlišné, že v prípade otvorenia otázky eura bude trvať na referende o jeho prijatí. Po prevalení káuz odhaľujúcich klientelizmus v strane, odišlo ODS do opozície. Pod novým vedením Fialu obnovila strana dôveru voličov a do volieb 2017 vstupovala s ambíciami o zrušení povinnosti ČR vstúpiť do eurozóny a vyjednaní trvalej výnimky (ODS, 2017). Euroskeptická rétorika má okrem ideologického pozadia vysvetlenie aj vo vyčerpaní témy transformácie českej ekonomiky a snahách o mobilizáciu širšej politickej základne.

5.1.3 Hnutie ANO 2011

V roku 2011 bolo zaregistrované nové hnutie, ktoré veľmi rýchlo získalo dominantné postavenie na českej politickej scéne. Od tradičných českých strán sa Hnutie ANO odlišuje absenciou pevného ukotvenia na ideologickej osi, silným lídrom v osobe podnikateľa označujúcim sa za nepolitika, vymedzujúcim sa voči establishmentu a rozsiahlym využívaním nástrojov politického marketingu. Sám líder hnutia označil otázku straníckej ideológie za nevyjasnenú, preferuje delenie politických subjektov na nové a staré a za svoje priority označuje odbornosť, erudovanosť a boj proti korupcii. V roku 2014 vymedzil Babiš ANO ako pravicovú stranu so sociálnym cítením. Podľa projektu *Manifesto* je ANO centristická strana, uberajúca sa mierne vľavo. Viac ako ideológia držia stranu pokope ambície a silný líder, ktorý si vďaka podnikateľskému pozadiu môže dovoliť využívať rozsiahle nástroje politického marketingu. Šárovec (2018) radí hnutie k politickým stranám tretej generácie a klasifikuje ako stranu idiosynkratickú, sledujúcu v prvom rade vlastný záujem.

Do prvých volieb (2013) vstupovalo ANO s odborníkom na zahraničnú politiku Pavlom Teličkom, ktorý profiloval stranu ako pro-európsku, podporoval účasť ČR na hlbšej integrácii a razil víziu silného Česka, schopného ovplyvňovať dianie v EÚ zvnútra (Kundra, Šafaříková 2017). Zároveň ANO vstúpilo na európskej úrovni do frakcie ALDE³⁴, progresívnej pro-európskej politickej skupiny. Podpora európskej integrácie nebola reflektovaná vo vláde a vo voľbách 2017 už ANO podmienilo prijatie eura reformou eurozóny. Vláda Andreja Babiša kontinuálne označuje euro za tému, ktorá pre Česko nie je prioritou. Tieto výroky sú v súlade s prieskumom českej verejnej mienky a v kombinácii so stratégiou ANO založenou na rozsiahlom využívaní moderných nástrojov politického marketingu, medzi ktoré patrí dôraz na nálady v spoločnosti, je pravdepodobné, že odsúvanie problematiky eurozóny je založené na nastavení spoločenského diškurzu.

5.1.4 Ostatné strany

Okrem politických strán pri moci, ovplyvňujú otázku eurozóny aj ďalšie relevantné politické subjekty. Významnú úlohu zohráva pravicové, konzervatívne orientované KDU-ČSL, ktoré vo voľbách 2002 vystupovalo v rámci Koalície ako najoptimistickejšie pro Európsky naladené, no svoje stanovisko časom miernilo. Vo volebnom období 2006-2008 umiერňovalo KDU-ČSL euroskeptické nálady ODS. Vo voľbách 2014 podporili vstup do eurozóny, no prebrali argument ODS o správnom načasovaní. V posledných voľbách do poslaneckej snemovne (2017) síce vyjadrili ambíciu pripraviť prijatie eura, avšak bez udania konkrétnych krokov a termínov. Samých seba ľudovci pokladajú za pro-európsku stranu kresťanských hodnôt a tradícií, ich schopnosť spolupracovať s politickými zoskupeniami na oboch stranách ideologickej osy ich umiestňuje bližšie k stredu.

Okrem KDU-ČSL sa českú debatu o eure snaží formovať TOP 09, odčlenené od ODS. TOP 09 sa od svojho počiatku profiluje ako silne pro-európska strana a v posledných rokoch ako jediná vyjadruje jasné a uniformné áno eurozóne. TOP 09 si ponechalo pravicovú ideológiu, založenú na neo-liberálnom vnímaní ekonomiky, avšak od ODS sa odchyľuje viac k stredu, najmä snahou zaujať progresívnejšieho mladého mestského voliča. Vo vláde Petra Nečasa miernila TOP-ka spoločne s Vecami Verejnými odmietavú politiku ODS voči hlbšej európskej

---

³⁴ Strana ALDE sa po voľbách do Európskeho parlamentu 2019 premenovaná na Obnova Európy: *Renew Europe*.

integrácií. Podpora voličov im však významne klesla a diskusiu o eurozóne môžu ovplyvňovať len z opozičných lavíc.

Predpoklad, ktorý vyjadril Aspinwall (2002) platí v prípade českých politických aktérov najvýraznejšie vystupujúcich voči eurozóne. Jedná sa o komunistické KSČM, umiestnené extrémne naľavo a hnutie SPD, odmietajúce pravo-ľavé ideologické zaradenie. Podobne ako hnutie ANO sa SPD označuje za nový politický subjekt bojujúci proti establishmentu. Avšak, strana japonsko-českého podnikateľa apeluje na národnú identitu a v spoločenských otázkach využíva rétoriku európskej radikálnej pravice. SPD ako prvé otvorene volalo po referende o eurozóne a vystúpení z EÚ. Naopak vyjadrenia komunistov sú v otázke EÚ značne umiernennejšie, presadzujú reformu únie a zrovnoprávnení členských štátov EÚ (KSČM, 2017).

Novým typom politickej strany sú aj Piráti, ktorí podobne ako hnutie ANO a SPD sa vymykajú typickému ideologickému vymedzeniu politických strán. Do vlády sa zatiaľ nedostali, avšak v opozícii predstavujú druhý najsilnejší politický subjekt. Piráti sa snažia vymedziť ako nová progresívna sila, bez ideologického zafarbenia, reagujúca na páľčivé témy v spoločnosti. V predvolebnom programe síce vyjadrili dlhodobú podporu členstva ČR v EMÚ, no zbytok textu bol silnou kritikou eurozóny a nových záchranných mechanizmov, zdôrazňoval nutnosť reforiem, správneho načasovania a vyzdvihoval negatívne aspekty členstva ČR v eurozóne.

5.2 Ekonomická ideológia

Nástroje monetárnej politiky dokážu výrazne ovplyvniť domácu ekonomiku, preto je subjektom zodpovedným za jej riadenie a dohľad nezávislá inštitúcia, spravidla centrálna banka. Pre zachovanie transparentnosti a stability si centrálna banka vytyčuje cieľ, ktorý musí byť v súlade s dlhodobými záujmami ekonomiky. ČNB si kladie za hlavný cieľ udržiavať stabilnú cenovú hladinu a popritom má predstavovať hlas odborníkov, usmerňujúcich českú ekonomiku bez zásahu politického vplyvu. Centrálna banka je v procese prijímania eura dôležitá nielen ako odborný garant, ktorý posudzuje situáciu abstrahujúc od ideológií ale zároveň je zodpovedná za plnenie troch z piatich MK. Avšak, je postoj ČNB ideologicky neutrálny a naozaj prezentuje rýdže ekonomické záujmy krajiny? Centrálna banka, môže byť vnímaná ako záujmová skupina v rámci teórie LI, súčasne vystupuje verejne a tým ovplyvňuje spoločenské nálady. Dôvod prečo je zaradená do kapitoly ideologického prizmu je snaha vystopovať vplyvy ideí, prípadne ideológie na formovanie stanovísk ČNB k eurozóne v čase.

Ako vysvetľuje druhá kapitola DP, pôvodne prevládol pri formovaní EMÚ, MK³⁵ a monetárnej politiky ECB tzv. pragmatický monetaristický prístup Nemecka, preferujúci nízku infláciu pred cieľom nezamestnanosti či výstupu ekonomiky (Stiglitz, 2016). Pri historickom pohľade na menovú politiku ČR je evidentná inšpirácia úspešným príbehom Nemecka. Do roku 1997 bola česká koruna naviazaná na menový kôš, tvorený nemeckou markou a americkým dolárom, a udržovaná vo vymedzenom oscilačnom pásme. Po špekulačných nájazdoch roku 1996, ktoré vyústili v menovú krízu 1997, bola centrálna banka nútená upustiť od fixného kurzu a prejsť na kurz voľne plávajúci. Pechová (2012) označuje skúsenosť ČR s menovou krízou 97, kedy ČNB musela opustiť fixný kurz, ako formujúci pre lipnutie ČNB na zachovaní suverenity menovej politiky. Avšak, autorka DP sa nazdáva, že neexistuje dôvod, aby si každý člen Bankovej rady interpretoval situáciu menovej krízy obdobne. Rovnako ako ponaučenie o nevyhnutnosti autonómnej menovej politiky môže byť kríza interpretovaná obrátene a situácia vnímaná ako neúspech menovej autority, ktorý vyžaduje väčšie prepojenie ČNB so svetom. Súčasne došlo k obmene členov Bankovej rady, ktorí situácii bezprostredne čelili, čo oslabilo schopnosť menovej krízy podpísať sa na vnímaní monetárnej politiky novými členmi.

Hlavný cieľ ČNB ukotveným v ústave je zabezpečiť cenovú stabilitu a je v súlade s hlavným cieľom ECB. Od roku 1998 si ČNB zvolila za cieľ svojej monetárnej politiky infláciu, ktorú najskôr vymedzovala ako pásmo a postupne jeho hodnoty znižovala. Od roku 2005 prešla ČNB na bodový cieľ a udržuje ho na úrovni 2% od roku 2010. Rovnako, ECB využíva monetárnu stratégiu cielenia inflácie a cieľ vymedzuje ako hodnoty tesne pod 2%. Preto by na ideovej úrovni nemali byť väčšie nezhody medzi myšlienkami českej Bankovej rady a centrálnymi bankármi v rámci eurozóny. Inflačný cieľ sa síce mierne odlišuje, avšak v historickom kontexte sa názory na vhodnú mieru inflácie enormne líšili a 2% predstavujú extrémne nízku hodnotu (McNamara, 2002). Ako zmieňuje teoretická časť DP, na pôde ECB prebieha diskusia medzi zástancami cielenia inflácie a peňažnej zásoby. ČNB sa odvracia od cielenia peňažnej zásoby z dôvodu rozchádzajúcich sa názorov na to, čo všetko je možné považovať za peniaze a preferuje inflačný cieľ (Hurník, 2003). Momentálny stav v rámci ECB jej myšlienkovo vyhovuje. Diskusia síce nie je horúca a momentálne nič nenasvedčuje priekročeniu k zmenám

---

³⁵ Moravcsik (1993) označuje za dôvod prevahy nemeckého modelu pri formovaní pravidiel menovej únie vyjednávania o CAP v 60 tých rokoch, kedy sa naopak Nemecko nachádzalo v nevýhodnej pozícii a záujmy nemeckých farmárov boli v ústraní.

menovej politiky, no Česká republika nedokáže ovplyvniť priebeh diskusie spoza hraníc eurozóny. ČR si môže buď zvoliť taktiku vyčkávania, kedy bude z diaľky sledovať ako sa ideologické spory a prevedenie ideí do praxe vyvinie a podľa atraktivity výsledku rozhodnúť o prípadnom vstupe do EMÚ, druhou možnosťou je skoré pristúpenie do eurozóny a participovanie v diskusii o budúcnosti EMÚ, posilnenie postavenia ideového spektra, ktoré považuje za najprínosnejšie.

Na znižovaní inflačného cieľa a jeho oscilačného pásma mal vplyv záväzok ČR vstúpiť do eurozóny a nová zodpovednosť, ktorá pribudla ČNB, naplnenie troch z piatich MK. V prvom náčrte stratégie pristúpenia ČR do eurozóny odporúčala ČNB (2003) prijať euro **hneď ako jej to ekonomické podmienky dovoľia, pričom navrhovala** proces štrukturálnych a fiškálnych reforiem, ktoré by pomohli tieto podmienky zabezpečiť. ČNB zmienila výhody plynúce z pristúpenia ČR do eurozóny ako stabilizáciu fiškálnych podmienok, možnosť byť prítomný pri formulovaní pravidiel novovytvorenej monetárnej únie a vytvoriť si priestor na presadzovanie svojich záujmov a predstáv ako by mala fungovať, elimináciu menového rizika pre český podnikateľský priestor a iné. Na druhej strane, ČNB popisala aj riziká spojené so zavedením jednotnej meny a predpokladala, že ich intenzita bude v čase fluktuovať. V danom období považovala za najriskantnejšiu fixáciu menového kurzu, ktorá odoberie menovej autorite jeden z nástrojov umožňujúci reagovať na ekonomické výkyvy. Česká centrálna banka nebude môcť reagovať na asymetrické šoky ako doposiaľ, kompetencie budú prenesené na ECB, ktorá vníma ekonomiku eurozóny ako celok a nezameriava sa na konkrétne regióny. Za bariéry oddiaľujúce termín prístupu označila ČNB: nedostatočné zosúladenie českej ekonomiky s ekonomikou eurozóny, nedostatočnú flexibilitu fiškálnej politiky a trhu práce. Za predpokladu úspešného vstupu ČR v roku 2004 a plnenia Maastrichtských kritérií považovala ČNB za najbližší možný termín prijatia eura rok 2007.

Výrazným príspevkom do verejnej debaty bolo odporúčanie vláde neusilovať o vstup do ERM II mechanizmu v priebehu roka 2007, na ktoré vláda reagovala a malo za následok celkové odsunutie termínu z pôvodne plánovaného roku 2010 na neurčito. Ako dôvody MF ČR, ČNB uviedli zhoršujúci sa strednodobý výhľad verejných financií a chýbajúci pokrok v znižovaní pružnosti trhu práce. Kritizovala navýšenie sociálnych výdajov vlády ČSSD a pro-cyklické chovanie fiškálnej politiky. Pretože nedošlo k naplneniu pôvodnej stratégie, bol dokument aktualizovaný. Vláda ČR a ČNB (2007) v ňom odporúčala zotrvanie v ERM II mechanizme po minimálnu dobu a teda vstúpiť do mechanizmu dva roky pred prijatím eura. Rozličný prístup

zvolilo napríklad Dánsko a napriek udeleniu trvalej výnimky sa od roku 1998 účastní mechanizmu ERM II bez väčších problémov. V roku 2008 vstúpila do diskusie finančná kríza a ČNB (2008) označila kolísavosť menového kurzu a neistotu spojenú s krízou za natoľko riskantné, že naďalej neodporúčala usilovať o vstup do ERM II mechanizmu do roku 2009 a pri tomto odporúčaní zotrvala až doposiaľ.

Argument o finančnej kríze sa nasledujúce roky transformoval na krízu eurozóny a centrálna banka stále viac vyčítala eurozóne spôsob riešenia krízy, chýbajúcu konvergenciu medzi členmi eurozóny. Súčasne označila ESM mechanizmus za zmenu inštitucionálnych pravidiel a zdôraznila prenos nevyplatených a neprefinancovaných pôžičiek EFSF na členské štáty. Od roku 2015 zaradila do *Vyhodnotenia MK* odstavec popisujúci finančné náklady spojené so vstupom do eurozóny, ktorými ČNB súhrnne označuje účasť ČR na ESM mechanizme, SSM a SRM mechanizme ako aj podiel na základnom kapitále ECB. Je nutné poznamenať, že centrálna banka do analýzy nezahŕňa pozitívne aspekty spojené s účasťou v týchto mechanizmoch, či niektoré náklady nie úplne korektne označuje nákladmi. V prípade účasti na základnom kapitále ECB je možné situáciu rovnako interpretovať ako investíciu, pretože ČNB dostane podiel v inštitúcii a po odchode jej bude tento podiel vrátený. V prípade SSM mechanizmu by došlo k zníženiu nákladov ČNB na dohľad nad domácim trhom. Silne globalizovaná Európa a previazané bankové trhy členských štátov umožňujú jednoduché prelievanie bankovej krízy medzi krajinami. Cieľom jednotného mechanizmu dohľadu (SSM) je vytvoriť kvalitný spoločný mechanizmus, ktorý zamedzí dopadu bankových kríz na členské krajiny. Postavením mimo eurozónu sa ČR pripravuje o túto poistku. V prípade SRM mechanizmu, navrhnutého pre riešenie kríz v členských štátoch eurozóny, je označenie čiastky za náklady pomerne zavádzajúce, jedná sa o objemy peňazí, ktoré sú odvádzané domácimi úverovými inštitúciami a niektorými nefinančnými inštitúciami zapojenými v bankovej únii. Navyše obdoba národného krízového fondu v ČR už existuje, volá sa Fond pre riešenie krízy, a v prípade pristúpenia ČR do eurozóny by došlo k jeho zlúčeniu s SSM mechanizmom a presunu financií, ktoré sa v ňom nachádzajú na európsku úroveň. Opäť ČNB nezmieňuje výhody spojené s účasťou ako vyššiu stabilitu bankového sektoru a ochranu pred dopadom prípadnej bankovej krízy na občanov. Poslednú položku *finančných nákladov* tvorí účasť na ESM mechanizme, ktorý býva najhlasnejšie kritizovaný. Je nutné poznamenať, že financie presunuté do ESM mechanizmu nie sú priamo požičané krajinám nachádzajúcim sa v kríze,

fond priamo zakazuje využiť ich týmto spôsobom, ale sú na kapitálových trhoch investované do vysoko kvalitných finančných inštrumentov. Objem, ktorý vznikol príspevkami členských štátov slúži ako garancia a v prípade krízy umožňuje požičať si na finančných trhoch prostriedky nutné pre záchranu členského štátu. Avšak, mechanizmus je spustený jedine v situácii vysokého rizika prelievania krízy medzi krajinami eurozóny, je podmienený radikálnymi reformami v postihnutých krajinách, vyžaduje splatenie záväzku a súhlas všetkých ministrov financií eurozóny. Neúčast'ou v eurozóne sa ČR odoberá od možnosti podieľať sa na formovaní záchranných mechanizmov a čo je omnoho dôležitejšie, na možnosti využiť tieto mechanizmy v prípade krízy.

Okrem eurozóny figuroval v hodnotení MK argument fiškálnej nepripravenosti, deficit rozpočtu nad 3% HDP³⁶. Od roku 2013 ČR napĺňa toto MK a dôraz centrálnej banky sa presunul na starnutie populácie, ktoré môže ohroziť verejný dlh a vyžaduje reformu dôchodkového systému. Za dôvody pokračujúceho odmietania eura označuje CB nedostatočnú konvergenciu ekonomiky ČR s ekonomikami eurozóny, napriek neustálemu približovaniu a faktu, že ekonomika ČR konverguje s priemerom eurozóny lepšie ako niektoré členské štáty. Opakovane sa objavuje nedostačujúca pružnosť českého trhu práce aj keď dochádza k zlepšeniam. Posledné roky začal zaznievať argument nekompatibilnej štruktúry ekonomiky ČR, ktorá vykazuje vyššiu mieru priemyslu ako priemer eurozóny, čo podľa ČNB môže zapríčiniť asymetrický dopad šokov na českú ekonomiku. Od roku 2016 pribudol argument kritizujúci stav inštitúcií a vymáhateľnosť práva v ČR.

Vstup do eurozóny ovplyvnilo aj obdobie devízových intervencií (2013-2018), ktoré prirodzene vylučovalo možnosť vstupu ČR do ERM II mechanizmu. Počas tohto obdobia bol zafixovaný kurz českej koruny k euru na hodnote 27 Kč/EUR. Rozhodnutie Bankovej rady bolo kritizované napríklad českým prezidentom Zemanom. Paradoxné je, že devízové intervencie predstavovali režim silne podobný účasti v ERM II mechanizme. Mena bola naviazaná na euro, avšak pri iných podmienkach aké ERM II vyžaduje. Schopnosť udržať korunu vo vymedzenom pásme bez väčšej ujmy ekonomiky, naznačuje, že účasť v ERM II by nemal byť pre českú ekonomiku väčším problémom.

---

³⁶ Detail jeho vývoja zobrazuje graf č.8 v tretej kapitole DP.

Reprezentanti ČNB často argumentujú Mundellovou *Svätou trojicou*, čím spochybňujú funkčnosť eurozóny. Je nutné zdôrazniť, ako podotýka McNamara (2006), že euro je vnímané ako fixný kurz počas participácie v ERM II mechanizme, avšak po pristúpení do menovej únie fixné kurzy zanikajú v spoločnú voľne plávajúcu menu euro. Okrem svätej trojice zdôrazňujú niektorí reprezentanti centrálnej banky teóriu OCA (Tomšík, 2012) a pri aplikácií na eurozónu kritizujú absenciu fiškálnej únie či zneužitie pôvodnej Mundellovej myšlienky na propagáciu prehlbovania menovej integrácie. Avšak, pokiaľ ČR plánuje v dlhodobom horizonte prijať euro, ako to z jej záväzku vyplýva, bolo by efektívnejšie ak by svoju kritiku a návrhy na reformu vyjadrila v kruhu ministrov financií eurozóny a mala tak možnosť ovplyvniť budúcu podobu menovej únie.

V rámci ČNB je možné vypozerovať niekoľko znakov teórie finančného nacionalizmu. Jedná sa o monetárnu suverenitu, ktorú ČNB pravidelne zdôrazňuje v každoročnom *Vyhodnotení MK*. Počas obdobia devízových intervencií dochádzalo k naplneniu druhého znaku, kontroly monetárnej politiky, definovanej ako schopnosti ovplyvňovať menový kurz. Počas intervencií bol kurz pevne naviazaný na euro, čo nabúra napĺňanie druhého bodu finančného nacionalizmu v celej šírke, avšak centrálna banka mohla kedykoľvek upustiť od intervencií a preto nemožno hovoriť o naplnení všetkých atribútov pevného kurzu. Tretím aspektom je podryvanie nezávislosti menovej autority a zvýšený politický vplyv na túto inštitúciu. Pretože spôsob voľby Bankovej rady je stabilný od vzniku samostatnej ČR, nemožno hovoriť o zvýšenom tlaku z inštitucionálneho pohľadu. Avšak, analýza poukazuje na netradičný spôsob voľby rady a vytvára priestor pre potencionálny politický zásah do centrálnej banky v oblasti personálnej nominácie. V prípade vlastníckej štruktúry českých bánk je možné plne vylúčiť vplyv finančného nacionalizmu, väčšina bánk pôsobiacich v ČR je vlastnená zahraničnými subjektami. Posledným charakteristickým rysom je skepsa voči zahraničným inštitúciám ako MMF či Svetová Banka. Jedná sa o subjektívne posúdenie posledného kritéria, pre celkový posudok by bola nutná komplexná analýza výrokov predstaviteľov Bankovej rady. Avšak, každoročné *Vyhodnotenie MK* zahŕňa od roku 2012 kritiku eurozóny a záchranné iniciatívy označuje za dôvod neistoty. V rámci analýzy ČNB nedošlo k naplneniu všetkých znakov finančného nacionalizmu, no odhaľuje isté tendencie v inštitúcii.

5.3 Presah politickej ideológie do ČNB

Ako vyplýva z časti popisujúcej jednanie ČNB, v hodnoteniach MK možno vysledovať istú mieru negatívneho prístupu k eurozóne. Pre pátranie po pôvodoch sa táto podkapitola zameria na Bankovú radu, rozhodovací orgán CB. Banková rada je tvorená guvernérom, dvoma viceguvernéromi a štyrmi členmi, menovanými prezidentom ČR. Ústava výslovne nešpecifikuje postup pre menovanie Bankovej rady. V praxi je prezident pri výbere obmedzený len podmienkami stanovujúcimi odbornú spôsobilosť kandidáta. Selekcia závislá na jednej osobe nie je zďaleka typická pre európske krajiny. V susednom Slovensku je napríklad za výber zodpovedná vláda a prezident je poverený len menovaním. Spôsob výberu členov, viceguvernérov a guvernéra Bankovej rady bol spochybnený výrokmi vlády roku 2010, ktorá napriek zavedenej praxi vyžadovala podpis predsedu vlády, či ním povereného člena vlády (Janstová, 2011). Právomoci prezidenta ČR smerom k Bankovej rade sa dostali na povedomie aj po výrokoch súčasného prezidenta Miloša Zemana o zámere menovať len osobnosti pro-európske a vystupujúce proti devízovým intervenciám (iRozhlas, 2015). Prezident Zeman (2012, str. 107) už skôr vyjadril pranie, aby boli v rade rovnako zastúpené myšlienky keynesiánske ako monetaristické.

Doposiaľ stálo menovanie Bankovej rady na troch prezidentoch: Havlovi, Klausovi a Zemanovi. V súlade so štvrtou kapitolou DP sa naskytá otázka, do akej miery zasahovali euroskeptické myšlienky ex-prezidenta Václava Klauza do výberu Bankovej rady? Zároveň, bol druhý český prezident významnou postavou pri transformácii českej ekonomiky, ktorú korigoval najskôr z pozície ministra financií a v rokoch 1992-1998 z pozície premiéra vlády. Okrem toho, že priamo menoval osem členov Bankovej rady z pozície prezidenta ČR, nie je možné vylúčiť jeho vplyv aj pri výbere členov Bankovej rady za éry prezidenta Václava Havla.

Tabuľka č. 5 v sekcii prílohy ponúka prehľad členov Bankovej rady. Ako výraznejší zástanca eurozóny vystupuje Oldřich Dědek, ktorý bol od roku 2007 koordinátorom pre zavedenie eura v ČR. Profesor Dědek bol nominovaný najskôr prezidentom Havlom a roku 2017 Milošom Zemanom. Ďalším euro optimistom je Luděk Niedermayer, ktorý vo verejných debatách zastával prijatie eura už z pozície viceguvernéra ČNB a v súčasnosti pokračuje s podporou vstupu do eurozóny z lavíc Európskeho parlamentu. Naopak, Michaela Erbenová pôsobila pred menovaním do Bankovej rady ako poradkyňa Václava Klauza a v rozhovore pre médium Patria

(2004) označila za sympatický prístup k EMÚ perspektívu Veľkej Británie. Člen Bankovej rady a od roku 2010 guvernér, Miroslav Singer, bol známy svojím zdržanlivým postojom voči eurozóne (E15, 2011). Počas jeho éry v Bankovej rade vrcholila kríza eurozóny a práve Singer bol hlasom volajúcim po reforme a vyjadril pochybnosti o samotnej podstate eurozóny založené na myšlienkach teórie OCA (Singer, 2016). Ďalší člen Bankovej rady menovaný prezidentom Klausom, Robert Holman, označil ČNB za politickú inštitúciu, závislú na politických stranách, čo je podľa jeho úsudku správne a centrálna banka by v otázke výmeny meny mala mať nie len ekonomickú ale aj politickú zodpovednosť (Hospodárske noviny, 2006). V rozhovore pre ČT 24 (2010) sa k otázke eurozóny staval taktiež prevažne skepticky. Na základe publikácií a verejných vyjadrení možno za ďalšieho europesimistu označiť Mojmíra Hampla, viceguvernéra ČNB menovaného prezidentom Klausom (Hampl, 2013). Samozrejme, z tohoto krátkeho výseku nie je možné usudzovať, že rozhodnutia národnej banky sú zakaždým ovplyvnené ideológiou politických strán. ČNB napĺňa podmienky personálnej nezávislosti, ktorá je v českom kontexte formulovaná ako nezávislosť na vplyve vlády. Napriek plneniu podmienok nezávislosti vymedzených právne, je evidentný silný vplyv záujmov prezidenta krajiny pri výbere Bankovej rady. Vyjadrenia prezidenta Zemana (iRozhlas, 2015) o názoroch, ktoré by členovia rady mali zastávať, v kombinácii so silným euroskeptickým pohľadom prezidenta Klauza nabádajú k otázke, do akej miery preniká ideologické pozadie politikov do riadiacich orgánov ČNB. Systematická sociologická štúdia pozadia členov Bankovej rady by hodnovernejšie potvrdila či vyvrátila úsudok prezentovaný v tejto diplomovej práci.

5.4 Zhrnutie

Počas 90-tych rokov nemala ideológia výrazný vplyv na postoj politických strán voči EÚ, spoločným konsenzom bolo čo najrýchlejšie pristúpenie do únie. Avšak, po roku 1998 možno sledovať ideologický vplyv na vymedzenie pozície českých politických strán voči eurozóne. Najradikálnejší postoj zaujala pravicová ODS, nachádzajúca sa v tom čase na kraji ideového spektra, ktorá v súlade s neo-liberálnym ekonomickým prúdom nepovažuje EMÚ za optimálnu menovú úniu a volá po jej reforme. Kríza eurozóny a reforma založená na solidarite členských štátov je v rozpore s ideologicky pravicovým videním sveta, ktoré uprednostňuje rozpočtovú zodpovednosť a ekonomickú striedmosť pred solidaritou. Odmietane eura v prípade ODS do veľkej miery vysvetľuje práve ideologické naladenie v strane a je v súlade s predpokladom,

ktorý položil Aspinwall (2002). Paradoxným je zároveň odpor ODS voči euru, napriek pozitívnemu naladeniu ich voličskej základne, ekonomickej elity a podnikateľskému prostrediu, subjektov, o ktorých hlasy sa občianski demokrati v politickom boji uchádzajú. Paradox dokazuje akú dôležitú úlohu zohráva ideológia pri formovaní pozície ODS k euru.

Naopak, ľavicová ČSSD priviedla Česko do EÚ a kontinuálne podporovala prijatie jednotnej meny. Dôraz na solidaritu pri riešení krízy eurozóny bol v súlade s uprednostňovaním spoločenských tém sociálnymi demokratmi a nemal za následok odklon strany od podpory eura. Príčinou odkladu termínu pristúpenia k eurozóne vládou Paroubka bol nárast sociálnych výdajov, plynúci z posilnenia sociálnej politiky ľavicovej vlády, a následne zhoršujúci sa výhľad verejných financií. Otázne je, prečo ČSSD upustila od prípravy ČR na euro počas vlády v rokoch 2014-2017. Jedným z vysvetlení by v súlade s perspektívou politickej ideológie mohol byť odklon od stredu naľavo. Avšak, autorka DP sa domnieva, že po roku 2014 zohrala významnejšiu úlohu premena českého politického prostredia a vstup Hnutia ANO do politickej súťaže.

Nový typ politického subjektu sa zo začiatku stránil ideologickému vymedzeniu a doposiaľ sa odmieta identifikovať s pravicovým či ľavicovým táborom. Je preto otázne či je možné umiestniť hnutie medzi centristické strany. Za ideológiu ANO možno považovať politický marketing, reflexiu prieskumov verejnej mienky, ktoré sú v súlade s vyjadreniami *euro nie je pre ČR prioritou* Andreja Babiša (Hospodářské noviny, 2018). V prípade Hnutia ANO preto nie je možné aplikovať predpoklad podpory európskej integrácie centristickými stranami z dôvodu odmietania ideológie ako aj témy eurozóny. Omnoho viac je badateľný vplyv politického marketingu.

Aspinwalliho predpoklad sa potvrdzuje v prípade výrazne pravicového SPD a ľavicovej KSČM, ktoré sa nachádzajú na krajoch ideologickej osy a zhodne odmietajú euro, pričom príznačná je kritika SPD. TOP 09 a KDU-ČSL nachádzajúce sa bližšie stredu na pravo-ľavej ose, taktiež potvrdzujú predpoklad podpory eurozóny centristickými stranami. Piráti sa rovnako ako Hnutie ANO vymykajú, odmietajú ideologické začlenenie a v téme vstupu ČR do eurozóny pripomína ich postoj stanovisko ANO. Síce v dlhodobej perspektíve umiestňujú ČR medzi členov eurozóny, momentálne odmietajú prechod na európsku menu a žiadajú vnútorné reformy eurozóny. V prípade Pirátskej strany je okrem vplyvu politického marketingu,

pravdepodobným vysvetlením postoja orientácia na domáce témy. Na rozdiel od ANO, sa Piráti doposiaľ vo vláde neocitli a preto neboli nútení jasnejšie sa vymedziť voči medzinárodným otázkam. Prístup ANO a Pirátov by sa dal označiť za oportunistický, dvere do eurozóny si nechávajú otvorené kroky k priblíženiu ale odsúvajú. Chýbajúce ideologické ukotvenie a chabý dôraz na európske témy u oboch politických celkov vybočuje z analýzy ideologickej prizmy.

Podkapitola potvrdzuje pôsobenie politickej ideológie pri formovaní postoja politických aktérov k európskej menovej integrácii a následne presah do oficiálnych stanovísk vlády. Pravo-ľavé ideologické vymedzenie zohrávalo významnú úlohu do obdobia krízy eurozóny a devízových intervencií. Po návrate českej koruny k plávajúcemu kurzovému mechanizmu ustúpila politická ideológia do pozadia a jej rolu pri formovaní stanovísk strán prebral politický pragmatizmus.

V prípade centrálnej banky, analýza konštatuje zhodu ideového rámca ekonomického myslenia v ČNB a ECB. Na rozdiel od českej menovej autority, dochádza medzi európskymi bankármi k živšej debate o preferovanej ekonomickej ideológii. Preferovaný prístup ČNB k monetárnej politike momentálne dominuje na európskej úrovni a v prípade začlenenia do eurozóny by českí centrálni bankári posilnili tábor cielenia inflácie. Názorové nezhody medzi inštitúciami sú podstatnejšie v otázke reformy eurozóny. ČNB kontinuálne kritizuje novo vzniknuté inštitúcie, záchranné mechanizmy a odmieta zvýšenú mieru solidarity medzi členskými štátmi eurozóny.

Posledná kapitola popisuje medzery pri výbere členov Bankovej rady a naznačuje, akým spôsobom môže dochádzať k presahu politickej ideológie do fungovania centrálnej banky. Na príklade selektívne vybraných členov Bankovej rady ilustruje cesty, ktorými k politickým zásahom mohlo dochádzať. Napokon, DP konštatuje prítomnosť niektorých aspektov finančného nacionalizmu v ČNB, pričom ale nedochádza ku komplexnému naplneniu jeho vymedzenia.

Záver

Táto diplomová práca sa venuje vysvetleniu niekoľkoročného odkladania témy prijatia eura v Českej republike. Zatiaľ čo vstup Česka do Európskej únie sprevádzal silný spoločenský entuziazmus a široký konsenzus politických elít, členstvo v eurozóne má z roka na rok nižšiu podporu verejnosti a politická reprezentácia odmieta stanoviť konkrétny termín. Diplomová práca pristupuje k problematike skrz tri prizmy: liberálny intergovernmentalizmus, konštruktivizmus a prizmu ideológie, pričom si kladie za cieľ overiť vypovedaciu hodnotu jednotlivých teórií v oblasti menovej integrácie.

Prvá kapitola diplomovej práce je popisná a poskytuje ucelený prehľad vývoja oficiálnej pozície Českej Republiky k európskej menovej integrácii. Vychádza z programových vyhlásení vlády a verejných vyjadrení jej predstaviteľov. Od roku 2006, kedy došlo k anulovaniu pôvodného záväzku prijať euro do roku 2010, je evidentný klesajúci záujem o problematiku a odklon smerom k ambivalentnému postoj.

V druhej kapitole dochádza k teoretickému a metodologickému zastrešeni problematiky. Kapitola vysvetľuje dve teórie európskej integrácie, materialisticky nahliadajúci liberálny intergovernmentalizmus a teóriu konštruktivizmu. Konštruktivistický prístup je prispôsobený špecifikám menovej integrácie a k vysvetleniu stanoviska aktéra predkladá koncept národnej identity, tak ako ho využíva Risse (1999). Ako ďalšia je predstavená perspektíva ideológie, ktorá síce nepatrí medzi tradičné teórie integrácie, ale je prítomná vo viacerých dôležitých teoretických príspevkoch k problematike. Ideológia je na politickej úrovni definovaná ako pravo-lavá ideová orientácia politických subjektov, zatiaľ čo ekonomická ideológia vychádza zo štúdie teoretických prúdov dominujúcich u menových autorít členských štátov, ktorú počas zrodu monetárnej integrácie skonštruovala McNamara (1997).

Najzásadnejšou časťou diplomovej práce sú analytické sekcie. V rámci tretej kapitoly dochádza k aplikácii teórie LI do českého kontextu, pričom analýza zaznamenáva len miernu aktivitu záujmových skupín vyvíjanú k ovplyvneniu stanoviska vlády. Výhody plynúce z oslabenej koruny, regionálne rozdiely a heterogénne záujmy jednotlivých podnikov vysvetľujú slabý tlak exportérov na prijatie eura. Dynamika odborov reflektuje ich vlastné ekonomické záujmy, prijatiu eura by malo predchádzať zblížovanie ekonomík, predovšetkým podmienok na trhu práce. Stratégia vyčkávania, zatiaľ čo ekonomiky konvergujú, je pre odbory ideálna.

Nedostatočný nátlak záujmových skupín na urýchlenie menovej integrácie ozrejmuje dôležité okolnosti, ktoré umožnili vládám odkladať termín prístúpenia. Paradoxom sú rozchádzajúce sa názory záujmových skupín a politických aktérov zastupujúcich ich záujmy. Podrobná ekonomická analýza prevedená v tretej kapitole DP nedokáže zaujať jednoznačné stanovisko, argumenty sa mierne prikláňajú k prijatiu eura, no prebiehajúca reforma eurozóny spochybňuje predikcie budúceho vývoja. Široké spektrum nákladov a prínosov eurozóny umožňuje politickej reprezentácii upriamiť pozornosť na preferované konzekvencie dopadajúce na českú ekonomiku a odôvodniť motív vyčkávania pragmatickou kalkuláciou. Teória LI ponúka dôležité parciálne vysvetlenia českej reality, avšak samotná nedokáže komplexne popísať vplyvy, ktoré sa podieľajú na formovaní českého stanoviska.

V rámci teórie konštruktivismu je na vysvetlenie vzťahu Česka k eurozóne využitý koncept národnej identity. Štvrtá kapitola DP približuje malé a veľké české dejiny, ako ich vykladá Holý (2010), špecifiká českej národnej identity a udalosti novodobých dejín podieľajúce sa na formovaní spoločenského diškurzu v otázke členstva v eurozóne. V rámci porevolučného obdobia konfrontuje Havlovu víziu Európy s Klausovým kritickým prístupom, pričom dáva úspech Klausovej rétoriky do kontextu s charakterom českej národnej identity. Avšak, práca vyvracia predpoklady o exkluzivite českej národnej identity a jej nezlučiteľnosti s hodnotami EMÚ. Na pomoc si autorka berie prieskumy verejnej mienky, ktoré potvrdzujú stabilitu národnej identity a súčasne významnú podporu Európy. Evidentný prerod vo vnímaní eurozóny českou spoločnosťou podryva schopnosť stabilnej národnej identity vysvetliť českú pozíciu. Rozbor postoja ekonomických elít potvrdzuje predošlé konštatovanie o jemnom naklonení ekonomickej perspektívy v prospech členstva v eurozóne. Napriek neschopnosti konceptu národnej identity komplexne vysvetliť českú skúsenosť, poskytuje štvrtá kapitola cenné priblíženie udalostí, faktorov a osobností, dôležitých pre formovanie verejnej mienky, pričom ozrejmuje nejednoznačný kontext, v ktorom sa oficiálne stanoviská utvárali.

Piata kapitola pátra po prítomnosti ideológie pri formovaní oficiálneho postoja vlády a v aktivitách ČNB. Podkapitola venovaná politickej ideológii popisuje stanoviská strán k menovej integrácii, ktoré dáva do kontextu s ich umiestnením na pravo-ľavej ideovej ose. Zdá sa, že perspektíva ideológie vysvetľuje odkladanie eura najhodnovernejšie. Predovšetkým sa jedná o dominanciu euroskeptickej ideológie ODS do roku 2014 a jej presah do personálnej štruktúry ČNB. DP potvrdzuje evidentný vplyv Václava Klauza na názory ODS a zdôrazňuje jeho silnú

pozíciu pri výbere členov Bankovej rady. Ideologické pozadie prezidenta Klauša podlomilo personálnu nezávislosť centrálnej banky a umožnilo mu selektívne nominovať odborníkov, ktorým je euroskeptické myslenie blízke. Zdržanlivý postoj nasledujúcich vlád zas ozrejmuje ideológia novovzniknutých populistických strán (ANO), založená na nástrojoch politického marketingu, ktorá narúša tradičné pravo-ľavé ideové delenie. Podkapitola venovaná ekonomickej ideológii konštatuje podobné myšlienkové podhubie ECB a ČNB v oblasti riadenia monetárnej politiky. K názorovému stretu dochádza pri reforme eurozóny, pričom ČNB vystupuje ako silný kritik vznikajúcich mechanizmov. Devízové intervencie ČNB, jeden z prvkov finančného nacionalizmu prítomný v aktivitách ČNB, znemožnili vstup ČR do ERM II mechanizmu a zmrazili debatu o pristúpení na niekoľko rokov.

Vo výsledku DP usudzuje, že pre vysvetlenie českej stratégie vyčkávania je nutná aplikácia viacerých teoretických prístupov, ktoré dokážu realitu popísať jedine spoločne. Najlepšie vysvetľuje odkladanie perspektíva ideológie, predovšetkým objasňuje dominantný vplyv euroskeptizmu ODS, populizmus prítomný u nových politických aktérov (ANO) a rétoriku ČNB. Avšak ekonomické záujmy a národná identita osvetľujú kontext, v ktorom ku politickému rozhodnutiu došlo. Síce vyznievajú do určitej miery v prospech eura ale len čiastočne a nejednoznačne. Môžu preto vysvetliť, prečo si ODS a ANO mohli dovoliť zdržanlivý postoj k eurozóne a prečo ČSSD napriek svojmu stanovisku netlačila na prijatie eura.

Prílohy

Tabuľka 5: Členovia Bankovej rady 1993-2020

MENO A PRIEZVISKO	NÁSTUP DO ÚRADU	OPUSTENIE ÚRADU	FUNKCIA	MENOVAL
Josef Tošovský	1993	2000	guvernér	Václav Havel
Pavel Kysilka	1993	1999	viceguvernér	Václav Havel
Jan Vít	1993	1999	viceguvernér	Václav Havel
Ota Kaftan	1993	1999	člen BR	Václav Havel
Miroslav Kučera	1993	1995	člen BR	Václav Havel
Jiří Pospíšil	1993	1999	člen BR	Václav Havel
Miroslav Hrnčíř	1993	2000	člen BR	Václav Havel
Luděk Niedermayer	1996	2008	člen BR, viceguvernér	Václav Havel
Oldřich Dědek	1999	2005	viceguvernér	Václav Havel
Zdeněk Tůma	1999	2010	viceguvernér, guvernér	Václav Havel
Pavel Racoča	1999	2005	člen BR	Václav Havel
Pavel Štěpánek	1999	2005	člen BR	Václav Havel
Michaela Erbenová	2000	2006	členka BR	Václav Havel
Jan Frait	2000	2006	člen BR	Václav Havel
Miroslav Singer	2005	2016	viceguvernér, guvernér	Václav Klaus
Robert Holman	2005	2011	člen BR	Václav Klaus
Pavel Řežábek	2005	2017	člen BR	Václav Klaus
Mojmír Hampl	2006	2018	člen BR, viceguvernér	Václav Klaus
Vladimír Tomšík	2006	2018	člen BR, viceguvernér	Václav Klaus
Eva Zamrazilová	2008	2014	členka BR	Václav Klaus
Kamil Janáček	2010	2016	člen BR	Václav Klaus
Lubomír Lízal	2011	2017	člen BR	Václav Klaus
Jiří Rusnok	2014		člen BR, guvernér	Miloš Zeman
Tomáš Nidetzký	2016		člen BR, viceguvernér	Miloš Zeman
Vojtěch Benda	2016		člen BR	Miloš Zeman
Oldřich Dědek	2017		člen BR	Miloš Zeman
Marek Mora	2017		člen BR, viceguvernér	Miloš Zeman
Tomáš Holub	2018		člen BR	Miloš Zeman
Aleš Michl	2018		člen BR	Miloš Zeman

Zdroj: vlastné spracovanie, web ČNB

Zdroje

ASPINWALL, Mark, 2002. Preferring Europe: Ideology and National Preferences on European Integration. *European Union Politics* [online]. 3(1), 81-111 [cit. 2020-05-15]. DOI: 10.1177/1465116502003001005. ISSN 14651165.

ASPINWALL, Mark, 2003a. What's the matter with the British? Ideology and government support for the European Monetary System. *European Journal of Political Research* [online]. 42(6), 811-839 [cit. 2020-05-18]. DOI: 10.1111/1475-6765.00105. ISSN 03044130.

ASPINWALL, Mark, 2003b. Odd man out: rethinking British policy on European monetary integration. *Review of International Studies* [online]. 29(3), 341-364 [cit. 2020-05-14]. DOI: 10.1017/S0260210503003413. ISSN 0260-2105. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S0260210503003413/type/journal_article

BARNETT, Michael, 2013. Social Constructivism. BAYLIS, John, Steve SMITH a Patricia OWENS. *The globalization of world politics: an introduction to international relations*. 6th edition. Oxford: Oxford University Press, s. 155-168. ISBN 9780199656172.

BÖRZEL, Tanja A. a Thomas RISSE, 2020. Identity Politics, Core State Powers and Regional Integration: Europe and beyond. *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. 58(1), 21-40 [cit. 2020-05-13]. DOI: 10.1111/jcms.12982. ISSN 0021-9886. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcms.12982>

BREWER, Marilyn B., Thomas RISSE-KAPPEN a Richard K. HERRMANN, 2004. *Transnational Identities: Becoming European in the EU*. ISBN 9780742530065. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=nlebk&AN=632199&lang=cs&site=eds-live&scope=site>

CAREY, Sean, 2002. Undivided Loyalties: Is National Identity an Obstacle to European Integration? *European Union Politics* [online]. 3(4), 387-413 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1177/1465116502003004001>

ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE. Češi euru důvěřují, jako měnu ho ale nechtějí [online]. 10. 7. 2018 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/cesi-euru-duveruji-jako-menu-si-ho-ale-domu-pustit-nehceji->

ČMKOS. TISKOVÁ KONFERENCE: Minimální mzda 2019, můžeme přijmout Euro? [online]. 15. 3. 2018 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.cmkos.cz/obsah/219/tiskova-konference-minimalni-mzda-2019-muzeme-prijmout-euro/21526>

ČNB, 2019. Analyses of the Czech Republic's current economic alignment with the euro area: Brief biennial report. Česká národní banka [online]. Praha: ČNB [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/en/monetary-policy/galleries/strategic_documents/analyses_of_alignment_2019.pdf

ČNB. 2018c. Perspektiva EA a očekávané přijetí eura průzkum názorů analytiků. [online]. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/financni-trhy/.galleries/eurosetreni/eurosetreni_2018.pdf

ČNOPK. Estonsko připravilo Česko o pozici nejatraktivnější země v regionu. Konjunkturální průzkum 2019 [online]. 27. 3. 2019 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: https://tschechien.ahk.de/fileadmin/AHK_Tschechien/Pressemitteilungen/PM_2019/192703_TZ_CNOPK_Estonsko_pripravilo_Cesko_o_pozici_nejatraktivnejsi_zeme_v_regionu.pdf

ČT24, 2010. Interview ČT24. Česká televize [online]. 16.12.2010 [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095426857-interview-ct24/210411058041216>

DE GRAUWE, Paul, 2004. The Enlargement of the Euro area and Optimum Currency Areas. The 8th CEPR/ESI Annual Conference on 'EMU Enlargement to the East and the West [online]. Katholieke Universiteit Leuven [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.mnb.hu/letoltes/degrauwe.pdf>

DĚDEK, Oldřich, 2013. Pakt stability a růstu. Zavedení eura [online]. Praha [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/pakt-stability-a-rustu>

E15.CZ. Miroslav Singer: Eurozóna se nezměnila, pravidla ignoruje dál [online]. 21. 10. 201 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/rozhovory/miroslav-singer-eurozona-se-nezmenila-pravidla-ignoruje-dal-710345>

EAGLETON, Terry, 1991. *Ideology: an introduction / Terry Eagleton*. London: Verso. ISBN 0860915387.

EURÓPSKA ÚNIA, 2019. What is the Euro Area? *European Commission* [online]. European Union. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/what-euro-area_en

EURÓPSKY PARLAMENT, 2018. Flash Eurobarometer 4021 (Emotions and Political Engagement towards the EU). Brussels: Kantar Public [producer]. GESIS Data Archive, Cologne. ZA7560 Data file Version 1.0.0, <https://doi.org/10.4232/1.13316>

EURÓPSKY PARLAMENT, 2019. Socio-demographic trendlines- EP Eurobarometer (2007-2019). Edition 6 (October 2019). Czechia. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/be-heard/eurobarometer/socio-demographic-trends-edition-6>

FIALA, Petr, 2009. *Evropeizace zájmů: politické strany a zájmové skupiny v České republice*. Brno: Masarykova univerzita Brno, Mezinárodní politologický ústav. ISBN 9788021049208.

FLEMING, Miles a Robert A. MUNDELL, 1972. Monetary Theory: Inflation, Interest and Growth in the World Economy. *The Economic Journal* [online]. 82(325) [cit. 2020-05-14]. DOI: 10.2307/2230240. ISSN 00130133. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ej/article/82/325/259-261/5233073>

HAAS, Ernst, 2004. *The uniting of Europe: political, social, and economic forces, 1950-1957* [online]. Notre Dame (Indiana): University of Notre Dame press [cit. 2020-05-15]. ISBN

0268043469. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/100books/file/EN-H-BW-0038-The-uniting-of-Europe.pdf>

HAMPL, Mojmir. Euro, Česko, Německo: jak se to rýmuje?: Měnová politika a vývoj reálné ekonomiky - zejména exportů. ČNB [online]. Praha, 25.6.2013 [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/hامل_20130625_exporteri.pdf

HAUGHTON, Tim, 2010. Zranitelnost, povstupní kocovina a role předsednictví: formování národních preferencí nových členských států EU. *Mezinárodní vztahy* [online]. **45**(4), 11-28 [cit. 2020-05-15]. ISSN 03231844.

HANLEY, S, 2004. From neo-liberalism to national interests: Ideology, strategy, and party development in the euroscepticism of the Czech right. *EAST EUROPEAN POLITICS AND SOCIETIES* [online]. **18**(3), 513-548 [cit. 2020-05-19]. DOI: 10.1177/0888325404267392. ISSN 08883254.

HAVLÍK, Vlastimil a Hana VYKOUPILOVÁ, 2016. Dvě dimenze evropeizace volebních programů: Případ České republiky. *Sociální studia* [online]. **4**(3) [cit. 2020-05-18]. ISSN 1214813X.

HELÍSEK, Mojmir, 2009. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-182-3.

HELLEINER, Eric, 2016. National Currencies and National Identities. *American Behavioral Scientist* [online]. **41**(10), 1409-1436 [cit. 2020-05-20]. DOI: 10.1177/0002764298041010004. ISSN 0002-7642. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0002764298041010004>

HELLSTRÖM, Johan, 2008. Partisan responses to Europe: the role of ideology for national political parties' positions on European integration. *Journal of European Public Policy* [online]. **15**(2), 189-207 [cit. 2020-05-13]. DOI: 10.1080/13501760701817690. ISSN 1350-1763. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501760701817690>

HIX, Simon, 1999. Dimensions and alignments in European Union politics: Cognitive constraints and partisan responses. *European Journal of Political Research* [online]. **35**(1), 69-106 [cit. 2020-05-14]. DOI: 10.1023/a:1006970312510. ISSN 03044130.

HLOUŠEK, Vít a Petr KANIOK. Strategic or Identity-Based Euroscepticism? The Euro Discourse of Vaclav Klaus. *Romanian Journal of Political Science*, Societatea Academică din România, 2014, vol. 14, No 1, p. 35-60. ISSN 1582-456X.

HOLÝ, Ladislav, 2010. *Malý český člověk a skvělý český národ*. 2. vydání. Praha: SLON. ISBN 9788074190186.

HOOGHE, Liesbet a Gary MARKS, 2009. A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus. *British Journal of Political Science* [online]. **39**(01), 1 [cit. 2020-05-13].

HOOGHE, Liesbet a Gary MARKS, 2019. Grand theories of European integration in the twenty-first century. *Journal of European Public Policy* [online]. **26**(8), 1113-1133 [cit. 2020-05-13]. DOI: 10.1080/13501763.2019.1569711. ISSN 1350-1763. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2019.1569711>

HOOGHE, Liesbet, Gary MARKS a Carole J. WILSON, 2002. Does Left/Right Structure Party Positions on European Integration? *Comparative Political Studies* [online]. **35**(8), 965-989 [cit. 2020-05-13]. DOI: 10.1177/001041402236310. ISSN 00104140.

HOOGHE, Liesbet, Tobias LENZ a Gary MARKS, 2019. Philosophical Foundations of a Postfunctionalist Theory of International Organization. HOOGHE, Liesbet, Tobias LENZ a Gary MARKS. *A Theory of International Organization* [online]. Oxford University Press, 2019-08-29, s. 9-25 [cit. 2020-05-14]. DOI: 10.1093/oso/9780198766988.003.0002. ISBN 9780198766988. Dostupné z:

<http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/oso/9780198766988.001.0001/oso-9780198766988-chapter-2>

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. 2007, Hospodářská komora ČR k zavedení eura v České republice. [online]. 5. 11. 2007 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: https://www.komora.cz/press_release/hospodarska-komora-cr-k-zavedeni-eura-v-ceske-republice/

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 2006. Robert Holman: Euro je prioritou národní banky. Hospodářské noviny [online]. 8. 2. 2006 Brno: iHned [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-17785480-robert-holman-euro-je-priorita-narodni-banky>

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 2018. Vstup Česka do eurozóny není prioritou, s korunou jsem spokojený, říká Babiš. Hospodářské noviny [online]. Brno: iHned [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66150300-vstup-ceska-do-eurozony-neni-prioritou-s-korunou-jsem-spokojeny-rika-babis>

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. Silnější koruna zdraží český vývoz. To znovu rozproudí utichlé debaty o euru [online]. 31. 3. 2017 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-65679200-debaty-o-euru-zase-oziji>

HURNÍK, Jaromír, 2003. Nová keynesovská ekonomie aneb měnová politika bez peněz. ČNB [online]. Praha: ČNB [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/autorske-clanky-rozhovory-s-predstaviteli-cnb/Nova-keynesovska-ekonomie-aneb-menova-politika-bez-penez-00001/>

IDNES, 2006. Paroubek: Euro zavedeme v kurzu 25 korun [online]. 15. 2. 2006 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/paroubek-euro-zavedeme-v-kurzu-25-korun.A060215_120503_eko_euro_ven

IDNES.CZ. Česká schizofrenie kvůli euru. Doma ho nechceme, v cizině mu věříme [online]. 12. 7. 2018 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/finance/financni-radce/penize-finance-euro-koruna-pruzkum-cba-hospodarska-komora.A180711_115844_viteze_kho

IDNES.CZ. Česká schizofrenie kvůli euru. Doma ho nechceme, v cizině mu věříme [online]. 12. 7. 2018 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/finance/financni-radce/penize-finance-euro-koruna-pruzkum-cba-hospodarska-komora.A180711_115844_viteze_kho

IDNES.CZ. Chceme euro a cizince, volají firmy. Tržby autoprůmyslu jsou u bilionu [online]. 2. 6. 2016 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/trzby-ceskeho-autoprmyslu-strme-rostou.A160602_094944_ekonomika_neh

IDNES.CZ. Malé firmy odmítají euro, u velkých se pověst měny opět zlepšila [online]. 22. 2. 2016 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/pruzkum-euro-a-firmy.A160321_145653_ekonomika_ozr

IROZHLAS, 2015. Prezident Zeman nechce v bankovní radě ČNB lidi, kteří podporují devalvaci koruny [online]. 18. 2. 2015 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/ekonomika/prezident-zeman-nechce-v-bankovni-rade-cnb-lidi-kteri-podporuji-devalvaci-koruny-_201502181907_jpiroch

IROZHLAS, 2017. Přihlížet v eurozóně stačit nebude. Pro vliv v EU musí Česko udělat víc. IROzhlaz [online]. Brusel [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/komentare/prihlizet-v-eurozone-stacit-nebude-pro-vliv-v-eu-musi-cesko-udelat-vic_1708310636_jgr

JANEBOVÁ, Pavlína, 2016. Sociálně demokratické strany v ČR, Maďarsku a na Slovensku a jejich pozice k zavedení Evropského stabilizačního mechanismu. *Středoevropské politické studie* [online]. **18**(2-3), 171-196 [cit. 2020-05-15]. DOI: 10.5817/CEPSR.2016.23.171. ISSN 1212-7817. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/6238>

JANSTOVÁ, Kateřina, 2011. Jmenování členů Bankovní rady prezidentem republiky a přímá volba hlavy státu. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica* [online]. (4), 53-61 [cit. 2020-05-18]. ISSN 03230619.

JOHNSON, Juliet a Andrew BARNES, 2014. Financial nationalism and its international enablers: The Hungarian experience. *Review of International Political Economy* [online]. **22**(3), 535-569 [cit. 2020-05-14]. DOI: 10.1080/09692290.2014.919336. ISSN 0969-2290. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09692290.2014.919336>

KAELBERER, Matthias, 2004. The euro and European identity: symbols, power and the politics of European monetary union. *Review of International Studies* [online]. **30**(2), 161-178 [cit. 2020-05-15]. DOI: 10.1017/S0260210504005996. ISSN 0260-2105. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S0260210504005996/type/journal_article

KOSTELECKÝ, Jiří, Tomáš LEBEDA, Hana MAŘÍKOVÁ a Markéta ŠKODOVÁ, 2010. *Jaká je naše společnost?: Otázky, které si často klademe...* Praha: SLON. ISBN 978-80-7419-025-4.

KOVÁŘ, Kamil. Má ČR přijmout euro? [online]. Praha: Think-tank Evropské hodnoty, 11.3.2014 [cit. 2020-05-08] Dostupné z: www.evropskehodnoty.cz

KUNDRA, Ondřej a Kateřina ŠAFAŘÍKOVÁ, 2017. Já Evropu nikdy nevzdám. *Respekt*. Praha, **2017**(42). ISSN 0862-6545.

LACINA, Lubor a Petr ROZMAHEL, 2010. *Euro: ano-ne?*. Praha: Alfa Nakladatelství. Ekonomické studium. ISBN 978-80-87197-26-4.

LIDOVKY.CZ. Škoda Auto vydělala rekordních 11 miliard [online]. 22. 2. 2007 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/moje-penize/skoda-auto-vydelala-rekordnich-11-miliard.A070222_122351_In_ekonomika_bat

MADDENS, Bart, Roeland BEERTEN a Jaak BILLIET, 1996. *Ethnocentrism and Nationalism: Towards a Contextual Approach*. Leuven: Department of Sociology (ISPO).

MANDEL, Martin a Vladimír TOMŠÍK, 2008. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*. 2. rozšířené vydání. Praha: Management Press. ISBN 8072611850.

MANSFELDOVÁ, Zdenka a Barbora ŠPICAROVÁ STAŠKOVÁ, 2009. Identity Formation of Elites in Old and New Member States (with a Special Focus on the Czech Elite). *Europe-Asia Studies* [online]. **61**(6), 1021-1040 [cit. 2020-05-15]. DOI: 10.1080/09668130903063575. ISSN 09668136.

MARCUSSEN, Martin, 1999. The Dynamics of EMU Ideas. *Cooperation and Conflict* [online]. **34**(4), 383 [cit. 2020-05-13]. ISSN 00108367. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/00108369921961942>

MAREK, Dan a Michael J. BAUN, 2010. *Česká republika a Evropská unie*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 978-80-87029-89-3.

MARKS, Gary a Liesbet HOOGHE, 2003. National identity and support for European integration. *Discussion Papers, Research Unit: Democracy and Democratization* [online]. SP IV 2003-202 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=edsrep&AN=edsrep.p.zbw.wzbdsc.spiv2003202&lang=cs&site=eds-live&scope=site>

MARKS, Gary a Marco STEENBERGEN, 2004. *European integration and political conflict*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0521535050.

MARKS, Gary, 1999. Territorial identities in the European Union. ANDERSON, Jeffrey. *Regional Integration and Democracy: Expanding on the European Experience*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, s. 69–91. ISBN 978-0-8476-9024-4.

MCNAMARA, Kathleen, 1998. *The Currency of Ideas: Monetary Politics in the European Union*. London: Cornell University Press. ISBN 9780801486029.

MCNAMARA, Kathleen, 2006. Economic Governance, Ideas and EMU: What Currency Does Policy Consensus Have Today? *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. **44**(4), 803-821 [cit. 2020-05-14]. DOI: 10.1111/j.1468-5965.2006.00663.x. ISSN 0021-9886. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-5965.2006.00663.x>

MCNAMARA, Kathleen, 2015. The Forgotten Problem of Embeddedness. MATTHIJS, Matthias a Mark BLYTH, ed. *The Future of the Euro* [online]. Oxford University Press, 2015-04-02, s. 21-43 [cit. 2020-05-14]. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780190233235.003.0002. ISBN 9780190233235. Dostupné z:

<http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780190233235.001.0001/acprof-9780190233235-chapter-2>

MF ČR, 2007. Sekundární analýza k tématu zavedení eura v České republice [online]. [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: https://www.zavedenieura.cz/.../Euro-ostatni_Analyza_Sekundarni-analyza-k-tematu-zavedeni-eura-v-Ceske-republice.pdf

MORAVCSIK, Andrew, 1993. Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach. *Journal of Common Market Studies*. **31**(4), 473-524.

MORAVCSIK, Andrew, 2018. Preferences, Power and Institutions in 21 st -century Europe. *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. **56**(7), 1648-1674 [cit. 2020-05-13]. DOI: 10.1111/jcms.12804. ISSN 00219886. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/jcms.12804>

MUNDELL, Robert, 1961. A Theory of Optimum Currency Areas. *The American Economic Review* [online]. **51**(4), 657-665 [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1812792>

MUSIL, Jiří, 2007. Patočková Evropa a Češi. *Sociologický časopis* [online]. **43**(04), 833-844 [cit. 2020-05-19]. ISSN 00380288.

NEDOMOVÁ, Alena a Tomáš KOSTELECKÝ, 1996. *Národní identita*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, Working papers = Pracovní texty = Interní edice. ISBN 80-85950-15-4.

PATRIA.CZ. Erbenová: Ve střednědobém horizontu nevidím fundamentální důvody pro výraznější posilování koruny [online]. 6 12. 2004 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.patria.cz/zpravodajstvi/717278/erbenova-ve-strednedobem-horizontu-nevidim-fundamentalni-duvody-pro-vyraznejsi-posilovani-koruny.html>

PECHOVA, Andrea, 2012. Legitimising discourses in the framework of European integration: The politics of Euro adoption in the Czech Republic and Slovakia. *Review of International Political Economy* [online]. **19**(5), 779 [cit. 2020-05-15]. DOI: 10.1080/09692290.2011.633477. ISSN 09692290.

PROSSER, Christopher, 2016. Dimensionality, ideology and party positions towards European integration. *West European Politics* [online]. **39**(4), 731-754 [cit. 2020-05-14]. DOI: 10.1080/01402382.2015.1116199. ISSN 0140-2382. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402382.2015.1116199>

RAY, Leonard, 2003. When Parties Matter: The Conditional Influence of Party Positions on Voter Opinions about European Integration. *The Journal of Politics* [online]. **65**(4), 978-994 [cit. 2020-05-14]. DOI: 10.1111/1468-2508.t01-1-00121. ISSN 0022-3816. Dostupné z: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1111/1468-2508.t01-1-00121>

RESPEKT, 2019. Špidla: V tom napětí jsem vybuchl [online]. 24. 3. 2019 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/special/2019/co-cechum-dala-a-vzala-evropa/v-tom-napeti-jsem-vybuchl>

RISSE, Thomas, 2003. The Euro between national and European identity. *Journal of European Public Policy* [online]. **10**(4), 487-505 [cit. 2020-05-13]. DOI: 10.1080/1350176032000101235. ISSN 1350-1763. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1350176032000101235>

RISSE, Thomas, Daniela ENGELMANN-MARTIN, Hans - Joachim KNOPE a Klaus ROSCHER, 1999. To Euro or Not to Euro? *European Journal of International Relations* [online]. **5**(2), 147-187 [cit. 2020-05-18]. DOI: 10.1177/1354066199005002001. ISSN 1354-0661. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066199005002001>

ROBERT A. MUNDELL, 1960. The Monetary Dynamics of International Adjustment under Fixed and Flexible Exchange Rates. *The Quarterly Journal of Economics* [online]. **74**(2), 227-257 [cit. 2020-05-18]. ISSN 00335533.

ROBERT A. MUNDELL, 1997. Currency Areas, Common Currencies, and EMU. *The American Economic Review* [online]. **87**(2), 214-216 [cit. 2020-05-14]. ISSN 00028282. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2950916>

SIDES, John a Jack CITRIN, 2014. Can There Be Europe without Europeans? Problems of Identity in a Multinational Community. *Transnational Identities: Becoming European in the EU*. E-Book. Lanham: MD : Rowman & Littlefield Publishers, s. 161–185. ISBN 9780742530065.

SINGER, Miroslav, 2016. Česká republika a euro očima ČNB: Přijetí společné evropské měny v ČR – přínosy a rizika. ČNB [online]. 29.1.2016 [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20160129_praha.pdf

SME.SK. Škoda žiada zavedenie eura v Česku [online]. 20. 1. 2010 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://ekonomika.sme.sk/c/5201179/skoda-ziada-zavedenie-eura-v-cesku.html>

STANĚK, Antonín, 2008. Evropská a národní identita v kontextu. DOPITA, Miroslav. *Evropská a národní identita*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 101-109. ISBN 978-80-244-2049-3.

STIGLITZ, Joseph E, 2016. *The euro: how a common currency threatens the future of Europe*. New York: W.W. Norton & Company. ISBN 978-0-393-25402-0.

SVAZ PRŮMYSLU A DOPRAVY. SP ČR: 15 výzev Svazu průmyslu: Úkoly, které musí vláda vyřešit do konce svého volebního období [online]. 7. 10. 2019 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.spcr.cz/pro-media/tiskove-zpravy/13081-15-vyzev-svazu-prumyslu-ukoly-ktere-musi-vlada-vyresit-do-konce-sveho-volebniho-obdobi>

SVAZ PRŮMYSLU A DOPRAVY. SP ČR: Publikovali jsme Společné šetření SP ČR a ČNB za 4. čtvrtletí 2019 [online]. 24. 2. 2020 [cit. 2020-05-16]. Dostupné z: <https://www.spcr.cz/muze-vas-zajimat/ekonomika-v-cislech/13362-publikovali-jsme-spolecne-setreni-sp-cr-a-cnb-za-4-ctvrtleti-2019>

SZABÓ, Jakub, 2019. Úpadok ľavicových strán v kontexte regiónu V4. *Journal of International Relations* [online]. **17**(4), 276-302 [cit. 2020-05-21]. ISSN 13361562.

ŠAROCH, Stanislav, Vladimír TOMŠÍK a Martin SRHOLEC, 2003. *Strategie české hospodářské politiky k současnému procesu rozšíření Evropské měnové unie - kdy nahradit českou měnu eurem*. Praha: Vysoká škola ekonomická. ISBN 8024505975.

ŠÁROVEC, Daniel, 2018. Nástup nových politických stran v ČR od roku 2013: hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie pohledem konceptu novosti. *Sociológia - Slovak Sociological Review* [online]. **50**(1), 78-113 [cit. 2020-05-15]. ISSN 00491225.

TABERY, Erik, 2017. *Opuštěná společnost: Česká cesta od Masaryka po Babiše*. Praha: Paseka. ISBN 978-80-7432-849-7.

TOMŠÍK, Vladimír, 2012. Osmdesátiny Roberta Mundella. In: ČNB [online]. 24.10.2012 [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro-media/autorske-clanky-rozhovory-s-predstaviteli-cnb/Osmdesatiny-Roberta-Mundella-00001/>

VLÁDA ČR a ČNB. Aktualizovaná strategie přistoupení České republiky k eurozóně. Euroskop.cz [online]. 29.8.2007 [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/851-eurostrategie_070829.pdf

VLACHOVÁ, Klára a Blanka ŘEHÁKOVÁ, 2009. Identity of non-self-evident nation: Czech national identity after the break-up of Czechoslovakia and before accession to the European Union. *Nations* [online]. **15**(2), 254-279 [cit. 2020-05-15]. DOI: 10.1111/j.1469-8129.2009.00379.x. ISSN 13545078.

VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA, 2011. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-893-7.

WENDT, Alexander, 1992. Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics. *International Organization* [online]. **46**(2), 391-425 [cit. 2020-05-13]. ISSN 00208183.

ZAHRADIL, Jan, Petr ADRIÁN, Miloslav BEDNÁŘ a Petr PLECITÝ, 2011. 10 let Manifestu českého eurorealismu [online]. Skupina Evropských konzervativců a reformistů [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: http://zahradil.cz/wordpress/wp-content/uploads/2014/11/Manifest_ceskeho_eurorealismu2011.pdf

ZEMAN, Miloš, 2012. *Zpověď informovaného optimisty: rozhovor s Petrem Žantovským*. Řitka: Čas. ISBN 978-80-87470-85-5.

Stránické predvolebné programy, koaličné zmluvy a vládne programové dokumenty:

ANO 2011, 2017. Teď nebo nikdy - ten jediný program, který potřebujete: Program hnutí ANO pro volby do Poslanecké sněmovny 2017. Praha: Hnutí ANO. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.anobudeliz.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>

ČSSD, 2002. Člověk na prvním místě: Volební program. Praha: ČSSD. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_2002.pdf

ČSSD, 2006. Jistoty a prosperita: Volební program. Praha: ČSSD. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/data/files/volebni-program-2006.pdf>

ČSSD, 2010. Program změny a naděje: Lepší budoucnost pro obyčejné lidi: Volební program. Praha: ČSSD. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_velky2010.pdf

ČSSD, 2013. Prosadíme dobře fungující stát: Volební program. Praha: ČSSD. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.cssd.cz/data/files/volebni_program.pdf

ČSSD, 2017. Dobrá země pro život: Volební program. Praha: ČSSD. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/data/files/program-210x210-seda.pdf>

KDU-ČSL, 2002. Dáme věci do pořádku: Volební program volby 2002. Praha: KDU-ČSL. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/getattachment/4e1a137b-966e-403b-a137-164b3e267513/Volebni-program-2012.aspx>

KDU-ČSL, 2006. Klidná síla: Volební program volby 2006. Praha: KDU-ČSL. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/getattachment/6df00e14-9945-42ca-bce3-470b6b143390/Volebni-program-2006-2010.aspx>

KDU-ČSL, 2010. KDU-ČSL to lepší v nás. Praha: KDU-ČSL. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://bit.ly/2OvdHGj>

KDU-ČSL, 2013. Dáme zemi do pořádku: Volební program KDU-ČSL 2013-2017. Praha: KDU-ČSL. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://bit.ly/2qhhcIF>

KDU-ČSL, 2017. ZODPOVĚDNĚ pro společný domov: Volební program KDU-ČSL pro sněmovní volby v roce 2017. Praha: KDU-ČSL. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/Volebni-program-2017-2021.aspx>

Koalice, 2002. Volební program Koalice US-DEU a KDU-ČSL. Praha: Koalice. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: http://www.ikoalice.cz/?page_id=37

KSČM, 2002. Program KSČM pro volební období 2002-2006: Volební program. Praha: KSČM. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/volby2002/parties_kscm.htm

KSČM, 2006. Volební program Komunistické strany Čech a Moravy na období 2006 – 2010. Praha: KSČM. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/program>

KSČM, 2010. Otevřený volební program KSCM pro volby do PS PČR 2010: Volební program. Praha: KSČM. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <http://old.kscm.cz/volby-akce/poslanecka-snemovna-pcr6/programove-cile-kscm/volebni-program-2010-2014>

KSČM, 2013. Program pro budoucnost: Volební program. Praha: KSČM. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z:

https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Program%20KSČM/Volebni_program_KSCM_pro_volby_do_PS_PCR_2013.pdf

KSČM, 2017. Program pro budoucnost: Volební program. Jsme váš hlas!: Mír ve světě, spravedlnost a bezpečí doma. Praha: KSČM. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Program%20KSČM/volebni_program_kscm_pro_volby_do_ps_pcr_2017.pdf

ODS, 2002. Volební desatero: Volební program. Praha: ODS. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.ods.cz/docs/programy/program_2002.pdf

ODS, 2006. Společně pro lepší život: Volební program. Praha: ODS. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.ods.cz/docs/programy/program_2006.pdf

ODS, 2010. Řešení, která pomáhají: Podrobný volební program. Praha: ODS. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program2010.pdf>

ODS, 2013. #Volím_pravici: Volební program. Praha: ODS. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program-2013.pdf>

ODS, 2017. Silný program pro silné Česko: Volební program. Praha: ODS. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.ods.cz/docs/volby2017/Program-ODS-2017-web.pdf>

PIRÁTSKÁ STRANA, Stanovy České pirátské strany. Praha: Pirátská strana. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://wiki.pirati.cz/rules/st#cl_2_poslani_a_programove_cile

PIRÁTSKÁ STRANA, 2017. Volební program pro volby do Poslanecké sněmovny 2017. Praha: Pirátská strana. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/program/psp2017.html>

TOP09, 2010. Volební program: Volby 2010 do poslanecké sněmovny. Praha: TOP09. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/archiv/volebni-program-2010/>

TOP09, 2013. Víme, kam jdeme: Volby 2013 do Poslanecké sněmovny. Praha: TOP09. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2013-do-poslanecke-snemovny_894.pdf

TOP09, 2017. Úspěšná země – odolná společnost: Volby 2017 do Poslanecké sněmovny. Praha: TOP09. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2017-do-poslanecke-snemovny_1717.pdf

Vláda ČR, 2004. Programového prohlášení vlády České republiky, Praha: Vláda České republiky. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/stanislav-gross/Programove-prohlaseni-vlady-Ceske-republiky_1.pdf

Vláda ČR, 2005. Programového prohlášení vlády České republiky, Praha: Vláda České republiky. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/2005-cr/stanislav-gross/Programove-prohlaseni-vlady-Ceske-republiky_2.pdf

[vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jiri-paroubek/Programove-prohlaseni-vlady-Jiriho-Paroubka_1.pdf](https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jiri-paroubek/Programove-prohlaseni-vlady-Jiriho-Paroubka_1.pdf).

Vláda ČR, 2006. Programového prohlášení vlády České republiky, Praha: Vláda České republiky. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-1/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf.

Vláda ČR, 2007. Programového prohlášení vlády České republiky, Praha: Vláda České republiky. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-2/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf

Vláda ČR, 2009. Programového prohlášení vlády České republiky, Praha: Vláda České republiky. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/jan-fischer/ppv-2009.pdf>.

Vláda ČR, 2010. Programového prohlášení vlády České republiky, Praha: Vláda České republiky. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programova-prohlaseni-74856/>.

Vláda ČR, 2013. Programového prohlášení vlády České republiky, Praha: Vláda České republiky. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/programove-prohlaseni-vlady-cr-109326/>.

Vláda ČR, 2014. Programového prohlášení vlády České republiky, Praha: Vláda České republiky. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/programove-prohlaseni-vlady-cr-115911/>.

Vláda ČR, 2018. Programového prohlášení vlády České republiky, Praha: Vláda České republiky. [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni-vlady-162319/>.

SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR:

Sociologický ústav AV ČR, 2003. Obavy veřejnosti před vstupem do EU. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a392/f9/100305s_pm40112.pdf

Sociologický ústav AV ČR, 2007. Postoje českých občanů k Evropské unii a jejímu rozšiřování. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a982/f9/100656s_pm70221.pdf

Sociologický ústav AV ČR, 2009. ČR, Maďarsko, Polsko, Slovensko: Dopady světové finanční krize a postoj k zavedení eura. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a680/f9/100907s_ev90512.pdf.

Sociologický ústav AV ČR, 2010. Občané o členství České republiky v Evropské unii. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a536/f9/101034s_pm100429.pdf.

Sociologický ústav AV ČR, 2011. Občané o přijetí eura – červen 2011. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a583/f9/101175s_pm110725.pdf.

Sociologický ústav AV ČR, 2011. Občané o přijetí eura – duben 2011. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a612/f9/101149s_pm110516.pdf.

Sociologický ústav AV ČR, 2012. Občané o přijetí eura – duben 2012. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1551/f9/pm120425.pdf.

Sociologický ústav AV ČR, 2013. Hodnocení členství v EU a postoj k euru v středoevropském srovnání – léto 2013. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1409/f9/pm131009.pdf.

Sociologický ústav AV ČR, 2014. Občané o přijetí eura a dopadech vstupu ČR do EU – duben 2014. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1747/f9/pm140509.pdf.

Sociologický ústav AV ČR, 2015. Občané o přijetí eura a dopadech vstupu ČR do EU – duben 2015. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1898/f9/pm150512.pdf.

Sociologický ústav AV ČR, 2016. Občané ČR o budoucnosti EU a přijetí eura – duben 2016. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a2059/f9/pm160504.pdf.

Sociologický ústav AV ČR, 2017. Občané ČR o budoucnosti EU a přijetí eura – duben 2017. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4326/f9/pm170524a.pdf.

Sociologický ústav AV ČR, 2018. Občané ČR o budoucnosti EU a přijetí eura – duben 2018. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4616/f9/pm180514b.pdf.

Sociologický ústav AV ČR, 2019. Občané o přijetí eura a dopadech členství ČR v EU – duben 2019. [online]. [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4932/f9/pm190531.pdf.

ČNB:

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2013. Strategie přistoupení České republiky k eurozóně. Praha: Česká národní banka, [online]. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Strategie-pristoupeni-Ceske-republiky-k-eurozone>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2019a. Analyses of the Czech Republic's current economic alignment with the euro area: Brief biennial report. [online]. Praha: Česká národní banka, [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/en/monetary-policy/.galleries/strategic_documents/analyses_of_alignment_2019.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2019b. Perspektiva EA a očekávané přijetí eura. Průzkum názorů analytiků. Praha: Česká národní banka, [online]. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/financnitrhy/.galleries/eurosetreni/eurosetreni_2019.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2005. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2005. [online]. Praha: Česká národní banka, 23. 11. 2005 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2005/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-1073>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2006. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2006. [online]. Praha: Česká národní banka, 25. 10. 2006 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2006/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-1077>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2007. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2007. [online]. Praha: Česká národní banka, 19. 12. 2007 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2007/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-1078>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2008. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2008. [online]. Praha: Česká národní banka, 16. 12. 2008 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2008/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-1079>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2009. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2009. [online]. Praha: Česká národní banka, 21. 12. 2009 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2009/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-1080>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou –

2010. [online]. Praha: Česká národní banka, 22. 12. 2010 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2010/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-1081>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2011. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2011. [online]. Praha: Česká národní banka, 14. 12. 2011 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2011/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-1082>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2012. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2012. [online]. Praha: Česká národní banka, 20. 12. 2012 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2012/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-10364>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2013. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2013. [online]. Praha: Česká národní banka, 18. 12. 2013 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2013/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-15684>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2014. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2014. [online]. Praha: Česká národní banka, 15. 12. 2014 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2014/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-19965>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2015. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2015. [online]. Praha: Česká národní banka, 21. 12. 2015 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2015/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-23412>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2016. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2016. [online]. Praha: Česká národní banka, 14. 12. 2016 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2016/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-26919>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2017. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2017. [online]. Praha: Česká národní banka, 22. 12. 2017 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2017/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-30457>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2018. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2018. [online]. Praha: Česká národní banka, 12. 12. 2018 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z:

<https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2018/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskeh-konve-33673>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2018. Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2018. [online]. Praha: Česká národní banka, 12. 12. 2018 [cit. 2019-12-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2018/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskeh-konve-33673>